

4 Joan Oliver comedies en un acte

Allò que tal vegada s'esdevinguē

Cambrera nova

Tercet en re

Vivalda i l'Àfrica Tenebrosa

Aymà
S. A.

JOAN OLIVER

ALLÒ QUE TAL VEGADA S'HA VENÇUT
CAMBIEBA NOVA
TERCET EN RE
VIVALDA I L'ÀSTICA TENEBROSA

Pròleg de Jordi Carbonell

4 COMÈDIES EN UN ACTE

A COMÉDIES EN UN ACTE

780 282 9

JOAN OLIVER

ALLÒ QUE TAL VEGADA S'ESDEVINGUÉ
CAMBRERA NOVA
TERCET EN RE
VIVALDA I L'ÀFRICA TENEBROSA

Pròleg de Jordi Carbonell

AYMÀ, S. A. EDITORA

Primera edició: 1970

Segona edició: 1980

Disseny de la coberta:

ISMAEL BALANYÀ

© 1970 Joan Oliver

Tots els drets per a aquesta edició:

© 1970. AYMA, S. A. Tuset, 3. Barcelona

ISBN: 84-209-5971-5

Dipòsit legal: B. 14.190 - 1980

Printed in Spain

PRÒLEG

Corria la tardor de l'any 1939. Aleshores jo era estudiant de Batxillerat i els meus quinze anys havien estat sotragats per les afirmacions rotundes del nou professor de gramàtica de l'Institut, després catedràtic de Filosofia a la Universitat de Barcelona: "El catalán no es más que un dialecto". Recordo la rebel·lió dels companys de classe en la profanada aula de l'antic Blanquerna. I recordo com anàvem escampant pels cercles d'amics la nostra discussió amb el professor tot just arribat d'altres terres, i els comentaris dels qui ens atiaven a la revolta i dels qui ens aconsellaven seny (sobretot!). Devia ser amb motiu d'aquella efervescència que un company em va dur, com a demostració de contundent superioritat "objectiva" del català, un llibre de poesies: el *Bestiari*, de Pere Quart. Aquell amic me'n va fer el primer comentari crític: —*Mira que és bo!* —repetia; i llegia, en veu alta, tot seguit, un poema del llibre. Després afegia, amb un convenciment profund: —*Això, "ells" no ho tenen!* I Pere Quart reforçà, dintre meu, la moral de resistència fins llavors sostinguda només per Verdaguer i algun altre poeta de la "Lectura Popular" procedent de la biblioteca de l'avi. Pocs anys més tard va venir a les meves mans, catecumbàriament —cal recordar com es transmetia llavors la literatura catalana— un volum dels "Quaderns Literaris" de les "Edicions de la Rosa dels Vents", escrit per Joan Oliver i titulat *Allò que tal vegada s'esdevingué*. Me'l vaig empassar amb autèntica fruïció. Després ha vingut una lectura més sistemàtica i conscienciosa. He conegut, al costat de l'obra, l'home. I he intentat d'explicar-me, racionalment, les raons profundes de l'impacte que l'obra de l'Oliver, llavors exiliat, havia fet en el jovent de la postguerra. He intentat d'aclarir què hi havia al fons, què de perdurable, en l'obra d'aquell company d'una de les meves primeres i més íntimes rebel·lions. ¿Per quina raó l'obra de l'Oliver ens ha comunicat a tants, no solament un corrent d'adhesió i un plaer estètic momentani, sinó encara una mena de "seguretat"?

En un altre lloc, jo mateix he encetat un estudi sobre el teatre de Joan Oliver, afirmant que "ha estat i és una actitud enfront de —i en general contra— la societat contemporània". (*El teatre de Joan Oliver*, "Serra d'Or", octubre 1969). Em sembla innegable que aquesta actitud, i el desig de netedat que duu al darrera, és un dels punts que acosten Joan Oliver a la joventut actual, com el van acostar a

nosaltres quan érem —i ens ho vam sentir a dir durant molts anys— la “joventut de la postguerra”. Ara aquesta actitud, tan clara en tres de les quatre comèdies del present volum, si justifica l'adhesió i el plaer momentani que es desprenen de l'obra de Joan Oliver, no és prou per a explicar-nos la densitat, la seguretat que traspua el seu teatre en els moments millors. Ni tampoc ho és la tècnica que tots els crítics han reconegut al conjunt de l'obra teatral de l'escriptor sabadellenc.

Cambrera nova és, em sembla, un exemple representatiu de predomini de l'actitud en l'obra oliveriana: la crítica, dins un desenrotllament cíclic de l'acció, ens porta a “l'exposició lineal i perfecta d'una corrupció”, tal com ha assenyalat Feliu Formosa (*De Joan Oliver a Pere Quart, El teatre*). *Tercet en re*, en canvi, exhibició de virtuosisme teatral, i també, jo diria, anàlisi interior, desesperança de l'escriptor en tant que individu desarrelat de la seva collectivitat, es troba dins el vessant “tècnic” de l'obra de l'Oliver, com ja havia assenyalat Joaquim Molas (“Introducció a *Tres Comèdies*”, Barcelona, 1960).

A mi em sembla que, sense negar qualitat a l'una ni a l'altra, el punt sobresortint del teatre en un acte de l'Oliver —i potser del teatre de l'Oliver en general— es troba en les altres dues comèdies: *Allò que tal vegada s'esdevingué*, paròdia que satiritza un mite religiós, i *Vivalda i l'Àfrica tenebrosa*, paròdia que satiritza el teatre de l'absurd. En ambdues, al costat de la crítica de la societat contemporània i de la qualitat tècnica, trobem la penetració humana i l'extraordinària originalitat del seu humorisme.

En *Allò que tal vegada s'esdevingué* les grans línies crítiques s'estenen al llarg de tres temes principals i en primer lloc, de l'autoritarisme —el món “jerarquitzat” de què ens parla Formosa—, del món de les prohibicions arbitràries, tant si vénen de Déu (exclusió del paradís, prohibició de saltar la tanca de l'Edèn), com si vénen dels pares fracassats en l'empresa de crear un món just (temàtica universal i actualíssima); en segon lloc, del mite bíblic, tant en la problemàtica bàsica (“Ja és ben estranya, ja —si un hi pensa una mica—, tota aqueixa història del fracàs dels meus pares”, dirà Caïm; i afegirà després: “¿Com és que Jahvè, ..., no es va adonar que li segaven l'herba sota els peus?”), com en l'anècdota (“T'ha parlat el serpent, potser?”, dirà l'àngel; “¿També t'ho creus tu, que les bèsties parlen com nosaltres?”, li respondrà Caïm, p. 11-12; o bé “Satan contra Jahvè, i nosaltres entremig. Dos que es barallen i un tercer que rep. És bonic, això?”, p. 31); finalment, la crítica del conformisme, encarnat en Abel, en Adam, en l'Àngel.

Ara, aquesta crítica, que assenyala l'actitud inequívoca de l'autor, és inserida dins un conjunt de personatges d'un contingut humà molt ric. Només Abel tendeix a la caricatura, a l'esquematisme poc matissat. Tots els altres tenen la complexitat entre les qualitats positives i negatives i la vacil·lació, característiques de l'home i de la dona. D'una manera general, són invertides les valoracions personals tradicionals: així, Abel és el personatge més baix, Caïm, el més positiu; Eva és moralment molt superior a Adam; el gran humanisme

que impregna tots els personatges abasta fins i tot el Querub (la fe del qual trontolla, és a mig camí d'esdevenir dimoni i acaba desitjant esdevenir, almenys, home) i el diable (que exerceix el seu ofici a contrarcor, es penedeix d'haver enganyat Eva i, traint els seus, adverteix Caïm del perill que corre). Adam, Eva i Nara són personatges típics del món benestant contra el qual Oliver s'ha dreçat. Nara és una minyoneta voluble i inútil, que no deixa, però, de tenir algunes reaccions nobles. Adam i Eva, sempre cansats, sempre queixosos, sempre convencionals, són ben diferents l'un de l'altre: Eva, més comprensiva, serà revestida d'una patina de simpatia; Adam, més fastigosament vulgar, sempre servil, no farà altra temptativa de rebel·lió que quan, absent Caïm, es veu obligat a treballar. Ara, el gran personatge de l'obra és Caïm. Caïm, rebel i creador, "l'únic home de la família que treballa", té "una missió a complir". Incredul, "barreja d'ingenuïtat i de malícia", com diu el Querub, és un home en tota l'extensió de la paraula, amb una profunda força positiva i també amb flaqueses: creador en el vessant tècnic (fa noves eines), en l'artístic (pinta) i en el lingüístic (crea mots nous), cap d'aquestes qualitats no li és admesa pel vulgaríssim Adam. Amb tot, Caïm no manca de vanitat ("He! he! Les forces supremes se'm disputen"). Quan mata Abel, no ho fa, però, deliberadament ("Perdó, mare! Jo no sabia que els homes morien a cops, com les bèsties vils"). Malgrat els seus errors, té a les seves mans la continuïtat, l'esdevenidor: l'espasa que al final li lliura el Querub, és el símbol del seu triomf.

Vivalda i l'Àfrica tenebrosa ressuscita, a trenta-vuit anys de distància, les qualitats essencials, en la sàtira, en l'humanisme i en l'humor, les qualitats excepcionals d'*Allò que tal vegada s'esdevingué*. Tècnicament és més elaborada: segueix una fórmula de "teatre dins el teatre", similar a la que ja havia aplicat a *Gairebé un acte o Joan, Joana i Joanet* i a *Primera representació*. Petita obra mestra, arrodonida i perfecta, és un testimoni de vitalitat i d'actualitat.

En ambdues obres, damunt un dens ordit humà, l'humor personalíssim de l'Oliver teixeix una trama d'una gran eficàcia. El conjunt és veritablement reeixit; al meu entendre *Allò que tal vegada s'esdevingué* i en certa manera també *Vivalda*, són de les obres perdurables del nostre teatre. I això perquè, al costat de llur qualitat literària, al costat de la seva sàtira, acerba del nostre món burgès, de la societat de consum, de les modes literàries, s'hi reflecteix un profund humanisme. I, per molt que canviï la nostra societat, el missatge essencial de les dues obres i llur qualitat literària original sempre conservaran la vigència. Em penso que d'ací deriva la impressió de "seguretat" a què al·ludia al principi.

JORDI CARBONELL

Allò que tal vegada s'esdevingué

ALLÒ QUE TAL VEGADA S'ESDEVINGUÉ

Comença la 1ª acta

PERSONATGES

Amós, vint i dos anys, expert de quinquena

Bea, vint i dos anys, expert de quinquena

Cala, vint anys

Joan, trenta anys

Isma, al voltant de quaranta

Quatre

Quatre

Quatre i quatre que no parlen

Van un i un altre

[Texte très flou et difficilement lisible, semblant être une description ou un dialogue.]

Allò que tal vegada s'esdevingué

NOTA DE L'AUTOR. — El text d'aquesta comèdia ha estat corregit i augmentat en relació amb les versions editades anteriorment. El canvi més important que ofereix és la substitució de l'episodi en el qual Caïm caça el «colom daurat», a instància de la seva germana, per un altre episodi: ara Caïm cull una pera de l'Arbre de la Vida, un fruit que la noia cobeja perquè, segons ha sentit dir a la seva mare, aquells qui en mengen seran com déus. Eva i Adam havien menjat una poma de l'Arbre de la Ciència del Bé i del Mal, per error: Eva es va confondre d'arbre, com és dit a la comèdia. Aquest canvi, a parer de l'autor, manté el paralelisme paròdic entre l'obra i el relat bíblic, mentre que la caça del colom és un estirabot gratuït y demagògic. L'autor voldria que tota possible reedició o representació de la comèdia s'ajustés literalment a la present versió, que considera definitiva.

ALLÒ QUE TAL VEGADA S'ESDEVINGUÉ

Comèdia en un acte

PERSONATGES

ADAM, vint-i-dos anys, aspecte de quaranta

EVA, vint-i-dos anys, aspecte de quaranta

CAÏM, vint anys

ABEL, dinou anys

NARA, divuit anys

QUERUB

DIABLE

QUATRE ÀNGELS, que no parlen

VEU DE JAHVÈ

Nota: Els homes vesteixen una mena de túnica de teixit de palla o ràfia, sense mànigues i curta fins al genolls. Les dones vesteixen igual que els homes, però ostenten algun detall de coqueteria rudimentària. Adam porta una barba descurada. Caïm és bru i té a la cara abundant pèl moixí. Abel és ros i barbamec. Tots van amb els peus nus.

El Querub vesteix una túnica blau cel sense mànigues i curta fins als genolls. És ros platinat. Porta una ampla diadema daurada. Ales blanques, que no l'engavanyin. Sandàlies també blanques. Una espasa al cinyell.

El Diable vesteix com l'àngel, però la túnica i la diadema són vermelles. És bru. Ales i sandàlies negres. Porta una forca petita.

Homes i dones porten els cabells llargs.

Malgrat aquestes indicacions, l'autor no posaria cap trava

a un possible director perquè resolgués d'una altra manera el problema de la indumentària —i fins i tot el de la decoració.

Un planell alterós que domina una vall de vegetació exuberant. Al lluny es veuen uns camps de rostoll, segats de poc. Al fons, una carena de muntanyes. A primer terme, a la dreta, una cabana de pedra amb una porta baixa. Davant la porta, taula i seients de pedra, eines primitives, objectes de terrissa. En un angle del fons, una font. Matí d'un diumenge de juny.

Apareixen el QUERUB i CAÏM, el qual menja una poma.

QUERUB, *cridant vers la cabana.* — Adam! Adam!

CAÏM. — Jo no he fet cap mal...

QUERUB. — Has desobeït Jahvè. I ja és la segona vegada.
(*Cridant.*) Adam!

CAÏM. — Sí. El pare diu que Jahvè va prohibir-nos l'entrada al Jardí. L'imbècil del meu germà no gosa ni mirar-ne les portes. Però jo no les comprenc, aquestes ordres... Allí les fruites són més belles, pel que es veu des de fora, i deuen tenir uns gustos! I les bèsties de tota mena, pel que es veu hi són manses i es deixen atrapar amb les mans. Prou que ho saps, tu...

Mentre CAÏM ha parlat, el QUERUB, havent-se adonat d'una pedra de les que més tard serviran per a esmolar, s'ha posat a esmolar-hi la seva espasa.

QUERUB, *sense deixar la feina.* — Vés a advertir el teu pare...

CAÏM, *sense moure's, admirant l'espasa.* — De seguida...

QUERUB. — Fes el que et mano!

CAÏM. — Quina espasa més lluent i més... acabada! Una com aquesta en voldria jo... Ah! (*Indignat.*) ¿Saps aquelles

eines de banya de ren i d'ullal d'elefant que se'm va acudir de fer? Hi havia treballat no sé quants diumenges! Doncs el pare les va llençar a l'avenc. Diu que les coses fetes en diumenge no fan profit. Quina inconsciència! Vaig estar a punt de fer-li mal.

QUERUB. — Al teu pare?

CAÏM. — Aquelles eines haurien alleugerit molt la meva feina...

Tu no saps com em fan suar aquests cànecs de pedra polida!

QUERUB. — Jahvè ha dit: «Amb treball menjaràs de la terra tots els dies de la teva vida.»

CAÏM. — Sí, però, mira! El pare no ha agafat una aixada d'ençà que jo en vaig poder alçar una amb les mans. I Abel, l'aviciat de la casa, no ha collit mai una palla de terra. Oidà! Jo també en faria, de pastor! Jo només puc anar a caçar i a pescar de cada set dies un, però ell... El ramat, el vigila el gos d'atura.

QUERUB. — Caïm, no em plau el teu llenguatge. No sé quines males llavors portes al cor. T'ha parlat el serpent, potser?

CAÏM. — Què dius, àngel? Ha! ha! ha! ¿Que també t'ho creus, tu, que les bèsties parlen com nosaltres?

QUERUB, *picat*. — Infeliç! Hi ha coses que no entens ni mai podràs entendre... ¿Què saps tu, home, del poder de Jahvè? ¿I del poder de l'Esperit del Mal, foll de supèrbia, mestre en traïdories, etern enemic del benestar de Jahvè?

CAÏM. — Prou, prou! No t'ho prenguis així, àngel. Tens raó. Jo sóc un pobre home. Menys que una bèstia de les que no parlen. Perquè ara m'adono que sóc l'única criatura de tot el país, i sembla esbarjós tot això, i, encara, enllà de les muntanyes més blaves hi deu haver altre món i altre territori—, doncs... què anava a dir? Ah!, que jo sóc, fet i fet, l'única criatura del país que treballa, que sua, que doblega l'espina sobre els terrossos! (*Ha acabat de menjar la poma i se'n treu dues més de la pitrera. N'ofereix una a l'àngel i enceta l'altra.*) Vols una poma?

QUERUB, *després d'una vacil·lació*. — Bé, gràcies. Serà per a la guàrdia... (*Es guarda la poma i, havent acabat d'esmolar l'espasa, la frega amb una fulla i la mira a plena llum, tot alçant-la.*)

CAÏM, *per l'espasa*. — Mai no he vist una cosa més desitjable! Àngel... Si en demanés una a Jahvè... Què et sembla? Ben demanada, eh! (*Agafant l'espasa amb cura excessiva.*) Deixa-me-la tenir una estona...

QUERUB, *amb simpatia*. — Ets ben diferent del teu pare i del teu germà... i de les dones, Caïm! Em fas una mica d'angúnia. Temo que el Senyor —i que Ell em perdoni— no sap ben bé amb qui se les heu. Li'n donaràs, de feina! (*Confidencial.*) Els teus pares ja li van fallar, i, ves de quina manera li devien fallar, que ara té aquest Jardí de l'Edèn, una cosa preciosa, tancat i barrat i amb vint-i-un de nosaltres, que prou falta fem allà on érem abans, de guàrdia permanent. I ve't aquí que tu, pel que sembla, vas en camí de donar-li un altre disgust...

CAÏM. — Quin disgust?

QUERUB. — No ho sé. Millor que m'equivoqui. Però el que és jo, t'aconsello que siguis més modest, més temorós del Senyor. Que no et queixis de la teva sort. I, sobretot, que procuris tenir-lo ben content.

CAÏM. — Qui?

QUERUB. — Jahvè, home!

CAÏM, *pensívol*. — Sí... Ja és ben estranya, ja —si un hi pensa una mica—, tota aqueixa història del fracàs dels meus pares.

QUERUB. — Veus? Ja hi tornes.

CAÏM. — Si ets tu, qui ha encetat el tema! És una qüestió que sempre m'ha preocupat. La mare jura que el serpent la va enganyar. Ja costa de creure, però admetem-ho...

QUERUB. — Qui t'ha ensenyat de raonar així?

CAÏM. — ...Admetem-ho. Però, ¿com és que Jahvè, que ales-

hores es passava el dia al Jardí vigilant els començaments de tot, no es va adonar que li segaven l'herba sota els peus, que li malmetien allò que acabava de fer i que havia donat per bo? No ho veu, no ho sap tot, Ell? ¿No ho endevina tot?

QUERUB, *amb energia simplement oficial*. — Calla! ¿Blasfemes contra el teu Senyor?

CAÏM. — Jo?

QUERUB. — M'encomanes males idees i tot. Abans de crear-vos a vosaltres els homes, Jahvè ens va assegurar que fóreu una raça inferior. Unes belles criatures limitades i inofensives amb les quals el Senyor distrauria els seus ocis immensurables. La provatura d'Adam ens en va mig convèncer. Però tu, Caïm, m'has fet adonar que hi ha homes i homes: homes que nosaltres els àngels no esperàvem de cap manera. Aquest no era pas el tracte... (*Transició.*) I prou! Estic parlant amb tu com si fossis de la meva espècie. Massa il·lustrat que et trobo sobre qüestions que no et pertanyen. He vingut per denunciar-te al teu pare. Per això he vingut i no pas per escoltar les teves bacinades... (*Cridant a la porta de la cabana.*) Adam! Adam! Un àngel et demana!

CAÏM. — Tant se val! El vaig a fer llevar. Els diumenges, se'ls passa al jaç. I els dies feiners, si fa no fa... (*Entra a la cabana. Pausa. Reapareix amb una llosa a les mans.*) Ja surt. Tots els altres són fora. (*Mostrant la llosa a l'àngel.*) Àngel, què me'n dius?

QUERUB. — Ho has pintat tu?

CAÏM. — Doncs, qui? Veus? aquest vola... Aquest reposa en una branca... Això figura un bisó.

QUERUB. — Molt bé. La factura és molt original.

CAÏM. — És clar que és original! Per força!

QUERUB. — I aquesta bestiola vermella?

CAÏM. — No t'ho puc dir. No recordo el nom que li va posar el pare. És a dir: ell se n'ha oblidat. Cada dia està més flac de

memòria. En realitat, allò del bateig de les bèsties a l'Edèn va anar de qualsevol manera: vull dir que no es va seguir cap mètode. Per això no em sorprèn la confusió que s'ha produït... Una vegada jo havia oblidat el nom del llop; ho pregunto al pare i em contesta: ovella. I ara ja no miro prim. Si no sé un nom l'improviso... ¿Saps aquell animaló que fa la mel —cosa ben dolça—, però que també dóna aquelles fiblades que embutllofen la pell? Doncs, per a mi, és una abella... Ho entens?

QUERUB. — Maliciós! Vols dir que és com el teu germà...
(*Transició.*) I Adam? Potser m'acabarà la paciència!

CAÏM. — Ja vindrà. Que no et plau conversar amb mi? (*Cuítós, volent donar interès a la conversa.*) A tu t'ho puc dir tot. I a la meva germana, també, encara que ella poca cosa entén. Però és tan tendra! Que no us agraden les dones, als àngels?

QUERUB. — Caïm!

CAÏM. — Perdona, perdona... Què m'embolico?... Doncs, com deia, Nara és tendra... dolça. Abel a vegades prova de tocar-la, però la noia se'n desfà. (*Amb càndid orgull.*) Jo li agrado més. I saps què? Així com pinto aquests animals, vull provar de pintar-la tal com és... Però el pare s'enfurisma si sap que pinto. L'infeliç! Diu que això són cabòries que em distreuen de la feina. (*Sarcàstic.*) De la feina! (*Confidencial.*) I ara pinto d'amagat a les parets d'una cova fonda i de mal trobar. La cova de Baixa-i-mira, que jo en dic... T'avorreixes, àngel?

QUERUB. — Ai, Caïm, Caïm! Els diumenges et fan més mal que bé.

Apareix Adam.

ADAM, *ensopit, desenlleganyant-se.* — Salut, àngel. ¿Fa estona que ets aquí?

QUERUB. — Tanmateix! Amb el que us escassegen les visites ja els podríeu tenir més atencions!

ADAM. — Perdona, àngel. Avui és diumenge. I àdhuc Jahvè —ho sé dels seus mateixos llavis— va reposar el setè dia.

CAÏM. — Voldríem saber de quin treball reposes...

ADAM. — Calla, llengut! Que potser parlo amb tu? (*Adonant-se que menja una poma.*) Llença aquesta... poma, condemnat!

CAÏM, *baix, a l'àngel.* — No pot sofrir les pomes!

QUERUB. — Ho comprenc. Llença-la.

CAÏM, *estranyat de la consideració de l'àngel envers Adam.* — De bo de bo? (*Llença la poma.*) ¿Que no veus com em maltracta? Com si no fos de la seva sang!

ADAM, *a l'àngel.* — Què remuga?

QUERUB, *a ADAM, posant-li la mà a l'espatlla.* — Seu, Adam. Precisament vinc a parlar-te a propòsit del teu hereu.

ADAM. — Hereu de què? De la meva vergonya?

CAÏM, *ha estat fent exercicis amb l'espasa, i, en sentir el seu pare, fa*: La... la... larà!

ADAM, *alçant-se, amenaçador.* — Vés-te'n; si no vols...

QUERUB, *enèrgic.* — Deixa'm parlar, si et plau. Recorda que sóc àngel de Jahvè...

ADAM, *tornant a seure.* — Perdó. Digues, digues...

QUERUB. — He atrapat Caïm quan intentava saltar la tanca del Jardí de l'Edèn. És la segona vegada que ho prova. I vinc a advertir-te que si hi reincideix, encara, li serà aplicat el càstig amb tot rigor. A ell, ja l'he sermonejat. Però tu tens l'obligació de vigilar-lo; en aquest cas la teva responsabilitat com a cap de família és ben clara. Pensa que fins avui he estat tolerant per consideracions d'amistat. Per ara sembla que hem pogut evitar que Jahvè conegui les temptatives de Caïm. Amb tot, si el pecat es repetís, fóra jo mateix qui li ho faria saber. La meva situació prop del

Poder és una mica delicada —una història vella que no t'interessa—. Qualsevol imprudència em podria fer perdre tot el que he guanyat en trenta-vuit segles (*fent memòria*), sí... aviat en farà trenta-nou. Ja comprendràs que per vosaltres, que us conec de quatre dies, no arriscaré ni un pam de la meva tranquil·litat...

ADAM. — Ai, aquest fill! Aquesta mena de fill que Jahvè m'ha donat!! No en tenia prou, de pena? Potser sí que el meu pecat va ser tan greu com diuen. Però creieu-me que, en la penitència i en el càstig, no hi han pas estalviat res...! (*Disparant-se; emprenent una peroració que el QUERUB ja ha resistit altres vegades.*) El sol fet de privar-me de la meva VIDA, de l'única VIDA que jo puc viure...

QUERUB. — Bé, bé, Adam...

CAÏM. — Ja hi som!

ADAM. — Àngel, escolta'm, per... d'això... per Jahvè (*Humil·ment.*) Deixa'm expansionar una mica... Pensa que ningú no fa cas de mi, ningú no em plany. La pobra Eva prou pena té d'haver estat la causa d'un daltabaix com el nostre. I les feines de la casa li pesen tant! I els prenys que l'han desfigurada! I haver de pujar els tres fills amb una paciència i una abnegació que vosaltres els àngels mai no podríeu imaginar!

CAÏM. — Potser que afluixis...

QUERUB, a ADAM, que vol contestar a CAÏM. — Deixa'l.

ADAM. — Com vulguis, àngel... I ara, rai! El costum ja ens ha tornat mig mesells. Els principis, després de la caiguda, van ser penosos de no dir... (*Agafant alè.*) Perquè... a l'Edèn —no hi vull pensar— tot ho trobàvem fet. Era una existència regalada. No fèiem res, saps què vull dir, oi? RES. Ni ombra. Els fruits ens queien a les mans tot just el cor començava a desitjar-los. Jahvè ens tractava amb tots els miraments. Es passava hores i hores contemplant com vivíem quiets, abraçats, respirant amb pausa. Jo passava el dia aja-

gut allí on el riu es parteix en quatre braços, resseguint el cos d'Eva amb la punta dels dits. Fèiem l'amor sense arravataments, saps?, sense sacsejades... com t'ho diré?, sense lascívia... Que n'era, de net, de bonic! De tant en tant comptàvem els arbres bells a la vista i les fruites gustoses a la boca que hi havia pertot. Ai! Tant de bo no haguéssim deixat mai aquesta manera tranquil·la de matar el temps! Però, sembla mentida, ella se'n va cansar... (*Indignat.*) Se'n va cansar, tal com ho dic! I aleshores, apa!, vinga passejar-nos per les ribes i llançar pedretes a l'aigua... I somoure les branques dels fruiters; un escampall de préssecs per terra i un vol d'ocells sobre els nostres caps. I aquest estúpid deport, que molesta els pardals i malmet la fruita, feia riure la dona amb unes grans rialles, unes rialles admirables —ho confesso— que per a mi eren naturalment una novetat. «Ha! ha! ha! Que bonic!», anava dient la ximpleta. I tant! I tan bonic!

CAÏM, a l'àngel. — Avui li surt molt rodó...

QUERUB. — Continua, Adam. Acaba. Després et sentiràs més assossegat.

ADAM. — Què vols que et conti més? ¿La història de la meua feblesa i de la meua inconsciència? (*Pausa.*) Eva, per culpa de la provatura que n'haviem fet, es va acostumar a les llargues passejades. Jo no l'acompanyava gairebé mai; m'agrada tant jeure de cara al cel damunt la gespa! I jo em deia: a l'Edèn no hi ha cap perill per a una dona sola... Va venir un temps que Jahvè espaiava cada cop més les visites. La dona i jo —nus de pèl a pèl i tan bonics tots dos... (*emfàtic*) no comptàvem els dies que vèiem néixer i morir ni les llunes que creixien i minvaven en les nits perpètuament serenes...

CAÏM. — Molt bé!

ADAM. — Una tarda, Eva va venir a contar-me que un serpent li havia parlat. Jo me'n vaig riure, és clar. Però la meua

costella —com jo li dic a vegades— va insistir. El rèptil li havia assegurat que si menjàvem una fruita només de la Perera de la Vida, esdevindríem iguals a Jahvè. «Però Ell ho ha prohibit», vaig remarcar sense creure'n gran cosa. «No», va fer ella. «Ell ha prohibit menjar el fruit de la Pomera del Bé i del Mal, aquella que creix a deu passes de l'altra, la Perera de la Vida.» «Potser sí, noia», vaig dir jo, «però no m'atribolis. Ja estem prou bé, em sembla.» I no se'n va parlar més. L'endemà d'aquell dia, Jahvè baixava al Jardí i conversava bella estona amb nosaltres. Ens va parlar amb un cert detall de la grandesa del seu imperi i del seu poder especial de crear estrelles. Eva estava enamorada de les estrelles: eren la seva flaca. «Poguéis posar-me'n una als cabells», deia sovint. «O fer-me'n un collarret...» Jo acostumava a replicar-li: «Calla, boja», o «No siguis beneita», volent-li treure aquestes il·lusions absurdes del cap. Doncs bé; aquella expansió de Jahvè va ser fatal per a nosaltres. Eva va demanar una estrella al Senyor. I jo dic: oi que el Senyor podia haver-la-hi donada?

QUERUB, *oficial*. — Sense com va ni com ve, oi? Sou expeditius, els homes...

CAÏM. — Jo, si hagués estat Jahvè...

QUERUB. — Tu?

CAÏM. — És una suposició, àngel!

ADAM, *per CAÏM*. — Quina supèrbia! I tornant a allò que deia: saps què va al·legar Jahvè per justificar la seva negativa? Doncs que una estrella no cabria al Jardí per la raó que la més petita és més gran que cent jardins. Confesso que em va disgustar més aquesta plasenteria que no pas el fet de no atorgar-nos allò que li demanàvem...

QUERUB. — Però això no és cap plasenteria. És la pura veritat.

ADAM. — Que et creus que no tenim ulls, els homes?

CAÏM. — Potser l'àngel té raó.

ADAM, *a CAÏM*. — Imbècil! I que te'n farà, de mal, el teu amor

per les extravagàncies! (*El QUERUB fa un gest a CAÏM volent dir: «Deixa'l estar. És inútil».*) El fet és que Jahvè es va negar rodonament a complaure la dona. I aleshores Eva va plorar. És a dir, després vaig saber que havia plorat, perquè jo no havia vist mai una semblant cosa. De mica en mica anava torçant el coll i arrufant el nas; els ulls se li humitejaven i li'n vessaven gotes d'aigua; les espatlles li trontollaven. Ja ho sabeu, vaja: allò que ara se'n diu plorar. Davant aquella raresa vaig perdre l'esma. Jo que pregunto a Jahvè el motiu, la raó d'aquells excessos. Però no em va contestar i va desaparèixer amb precipitació, com si Ell —així m'ho va semblar aleshores— tampoc no trobés una explicació a aquell fenomen. Amb carícies minucioses vaig aconseguir que Eva s'asserenés, i, bon punt va poder parlar, em va dir: «L'única manera de tenir una estrella és fer-nos iguals a Jahvè —com m'ha dit el serpent—: menjant una pera de l'Arbre de la Vida. Ja veuràs quina sorpresa li donarem!», exclamà càndidament. Perquè Eva no guardava gens de rancúnia a Jahvè. Ai! Aleshores érem incapaços de nodrir cap mala passió! Des del lloc on ens trobàvem s'afiguraven els dos arbres veïns. Ens hi vam voler acostar. Però vam sentir la remor de Jahvè que caminava pel Paradís a l'oreig del capvespre. I vam dir-nos: hi anirem demà de bon matí. I assenyalant amb el dit cap als arbres, Eva em va preguntar: «És aquella més verda, oi, la Perera de la Vida?» I, havent-m'hi fixat, vaig respondre que així era. L'acabament? No cal pas, em sembla. Més tard, per Eva mateixa i per la meva filla, he pogut comprovar que és molt difícil que un home i una dona es posin d'acord sobre el color d'una cosa. El cas és que Eva es va llevar abans que jo —feia poc temps que ens havíem acostumat a dormir: un pur refinament de l'oci—; doncs ella em va passar davant i va menjar una fruita de l'arbre que als seus ulls de dona *era el més verd*: la infernal Pomera del Bé i del Mal. La pobra em volia donar

una sorpresa, presentar-se'm ja amb el collaret d'estrelles posat. L'hem pagat car, aquest collaret!

QUERUB. — Però tu, també...

ADAM. — Sí, naturalment... Jo també vaig mossegar aquella poma del diable. Eva em va dir, encara amb una resta d'esperança: «Pel que es veu, si tu no en menges, aquesta poma no farà l'efecte.» I aleshores, el gran cataclisme! Vam conèixer el Bé i el Mal. Ens vam adonar que anàvem nus. Va ser quan va acudir-se'm de tapar-nos les vergonyes amb un bon pàmpol sostingut per un cinyell de ràfia... Llamps i damnació! Tu mateix vas ser testimoni del canvi que va sofrir la nostra naturalesa i vas participar en la nostra expulsió de l'Edèn. D'ençà d'aleshores Jahvè ens té mig abandonats. Ja ho veus. No ha baixat més a donar-nos conversa i a aconsellar-nos, ara que ho necessitem més que mai. I jo, com m'he hagut de veure! Ja saps les calamitats que em pengen: que si seré la ruïna de les generacions, que si sóc el pare del pecat i de la son, i de la fam, i del fred, i de totes les misèries i les ignomínies! Això em sento dir, en forma més o menys encoberta, per la meua pròpia família i per tu mateix!

Ha acabat excitadíssim i gesticulant extremosament.

QUERUB. — No et posis així, home. El mal ja no té remei.

ADAM, *aclaparat*. — No... no té remei...

QUERUB. — Però si t'haig de ser franc, et diré que alguns extrems del teu relat m'han sorprès una mica. No s'adiuen del tot amb allò que altres vegades he sentit contar a Eva i a tu mateix. Tot plegat té l'aire d'una cosa retocada...

CAÏM, *al* QUERUB. — És molt natural que ell tracti d'exculpar-se.

ADAM. — No et vull sentir més, brètol!

QUERUB. — Caïm, una mica de respecte per al teu pare...

ADAM. — No em respecta ni com a pare ni com a persona d'edat!

CAÏM. — Ep! Parlem-ne, d'això. (A ADAM.) ¿Quant de temps vas viure al Paradís? Unes trenta llunes, segons diu la mare. Ella també m'ha dit que la vas conèixer de debò pocs dies després de l'expulsió. Jo vaig néixer al cap de nou mesos justos. Doncs, amb prou feines, tens tres anys més que jo. Qui pot parlar de respectar-te per raó de l'edat? ¿Què hi dius, àngel?

ADAM, *amb ira continguda*. — Jahvè... Jahvèeeee!

QUERUB. — Però és el teu pare. I el Senyor li ha donat autoritat sobre totes les coses creades.

CAÏM. — ¿Quina autoritat pot exercir un home que ell mateix s'anomena —amb raó— el pare del mal i de la misèria? Mira, jo engendraré fills, suposo. I els meus fills engendran altres homes i altres dones; i seguint sempre així i avançant en els temps la terra arribarà a ser un bellugueig de gent: vells, joves i infants, mascles i femelles. Doncs jo et dic que tu, pare de tothom, no tindràs gaire bona fama entre aquelles famílies, com no en tens en el meu pensament ni en la meva boca.

ADAM, *amarg, a l'àngel*. — Que no el sents? Ja t'ho deia!

QUERUB, *a CAÏM*. — Però si tu fossis un bon fill procuraries amagar la falta del teu pare.

ADAM. — Demanes prunes al pi, tu, ara?

CAÏM. — Jo sé on vaig. Tinc una missió a complir: ara ho veig clar. Tu, Adam, ja no pots fer res de bo. Ets l'home de l'Edèn; l'Edèn s'ha acabat; doncs s'ha acabat l'home. Un peix fora de l'aigua. Un ésser *frustrat*...

ADAM, *molestat, irònic*. — No has sentit quina parauleta? Aquí, aviat no ens entendrem. Jo vaig fixar un vocabulari i unes regles de parlar amb l'ajut de Jahvè. I eren més que suficients. Però aquest ximple, vinga introduir mots nous i vinga complicar el llenguatge. Després inculca les seves es-

túpides innovacions a sa mare i a sa germana, i ve't aquí una altra manera d'amargar-nos les hores. Jo mateix, sense voler, me n'encomano!

CAÏM, *a l'àngel*. — És un cas perdut. Adéu, Àngel.

Falsa sortida de CAÏM devers la cabana.

QUERUB. — Ep! L'espasa...

CAÏM, *tornant-la-hi*. — Oh! Té, perdona... Ah! I no m'hi atraparàs més, volent entrar al Jardí. Ho dono per vist. Ja us les podeu confitar, les peres de l'Arbre de la Vida. És un altre, el meu camí. No me'n refio, de les meravelles.

Entra a la cabana.

ADAM. — I pensar que aquest home ha eixit de la meva sement!
No hi veus la mà del diable?

QUERUB. — Ell tampoc no és feliç...

ADAM. — Ja veuràs com farà alguna atzagaiada. Hi posaria les mans al foc.

QUERUB, *oficial*. — Res no s'esdevé sense la permissió del Poderós.

Pel fons apareix NARA corrent, seguida d'EVA. La noia porta a les mans dos ocells de bell plomatge.

NARA. — Pare! Pare! Mira quines bestioles més boniques! I són vives, ben vives. Mira!... Bon dia, Àngel.

QUERUB. — Bon dia, noia.

NARA. — I no fugiran, no! Abel les ha eixalades. Ell s'ha empescat un giny per agafar-les sense ferir-les.

EVA. — Salut, Àngel. Estic morta...

QUERUB, *cedint-li el seient*. — Salut, dona. Seu.

EVA, *s'asseu*. — Ai, gràcies, bon minyó. Hem anat fins a la Font Picant. De retorn tot és pujada. I el sol cou, avui.

ADAM. — Sempre tan decandida. Ets ben poca cosa...

EVA. — Què hi faré, pobra de mi!

ADAM, *estrafent la veu i el posat d'EVA.* — Què hi faré, pobra de mi! (*A l'Àngel.*) Ja la sents!

QUERUB. — No et convenen, aquestes caminades, Eva. Prou debat tens a casa.

EVA, *recordant de cop.* — Ai! El dinar! Ja és prop de migdia...

Entra a la cabana.

QUERUB. — Migdia, ja? Fujo volant. Haig de rellevar Gael.
(*S'alça i crida a part ADAM.*) I no oblidis de vigilar Caïm.
Si reincidia tots n'aniríem coixos.

ADAM. — Què vols que hi faci? No has vist com em tracta?
Si es perd que es perdi...

QUERUB. — Ah, sí? Pensa que ell us manté tots i et permet de viure amb l'esquena dreta. Adéu.

Desapareix.

ADAM, *a NARA, que ha estat mirant al lluny en espera d'ABEL.*
— Vés a ajudar ta mare, noia.

NARA, *sense moure's.* — De seguida...

ADAM. — I Abel, on l'heu deixat?

NARA. — Ja és aquí. Arà arriba. (*Decebuda.*) No porta res!

Apareix ABEL.

ABEL, *té una veu aguda, ridícula. Repenjan-se al coll de NARA.*
— No l'he pogut atrapar. L'he seguit fins al cim del turó dels Sacrificis. Mai no havia vist un faisà tan daurat! Tard o d'hora caurà a les meves mans. (*Amb gestos efeminats i provant d'abraçar la noia.*) I saps per a qui serà... saps per a qui serà?

NARA, *desfent-se'n.* — Però el vull ben viu, eh! (*Pels ocells.*)
Com aquests... Vaig a guardar-los.

Entra a la cabana.

ADAM, a ABEL, que se li acosta. — ¿Com ho fas, això de caçar ocells vius, trapella?

ABEL, vanitós. — Jo, rai! Els ocells es paren a les branques a reposar, oi? El vesc enganxa, oi? Doncs jo pujo dalt d'un arbre, n'envesco les branques, i quan l'ocell es para a reposar en una d'aquestes branques queda enganxat per les potes. Ha! ha! ha! Aleshores torno a pujar a l'arbre i l'agafo. Ha! ha! ha!

ADAM. — Ha! ha! ha! Molt enginyós! Aquí l'únic capaç de fer coses de profit ets tu.

ABEL, descobrint i agafant la llosa amb les pintures de CAÏM. — Mira. L'obra de Caïm. Hi! hi! hi!

ADAM. — Llença això! Ja ho veus. Tu caces ocells vius, i ell s'entreté a fer-ne imatges estrafetes. Tu mateix, tria! Ha! ha! ha! (*Es mig abracen rient amb malícia.*) Veig que això del dinar no porta pressa. L'esperaré al jaç. M'han fet garlar molt, aquest matí...

Entra a la cabana.

ABEL, cridant. — Nara! Nara!

Surten NARA i CAÏM de la cabana.

NARA. — Què vols? Explicava a Caïm la manera com caces els ocells. I li he dit que demà agafaràs el faisà daurat per a mi. Oi que sí?

ABEL. — I què n'ha de fer, ell, de les nostres coses?

CAÏM, per la noia. — Que t'has cregut que és teva, llepafils?

ABEL. — El pare dirà de qui ha de ser Nara, segons la voluntat de Jahvè.

CAÏM. — I la voluntat d'ella, no compta? És ella qui ha de triar. Ja ho saps, ara.

ABEL. — Ella ha d'obeir com nosaltres mateixos.

CAÏM, *adonant-se de la llosa pintada, que és per terra.* — ¿Qui ha llençat les meves pintures?

ABEL. — El pare, si ho vols saber...

CAÏM. — Ho veus, Nara! Tothom està en contra meu. (NARA *recull la llosa i la posa dreta.*) Res del que jo faig no és ben vist. Abans-d'ahir mateix el pare em va negar la carn del sopar perquè havia permès que Noïm i els seus germans m'ajudessin a fer el paller. Quin pecat hi ha, en això? ¿Per ventura els simis no són de Jahvè? Noïm sembla talment un de nosaltres, i només li falta parlar. Si jo tingués alguna hora lliure provaria d'ensenyar-li'n, i llavors potser comptaria amb un amic lleial.

NARA. — És que el pare tem els simis. Són més colla que nosaltres, i és molt perillós ensinistrar-los, no fos cas que esdevinguessin homes de bo de bo. Llavors potser ens bandejarien i es farien amos de tot.

CAÏM. — Ah! Demà fos... (*Amb entusiasme.*) Demanaria l'espasa a l'àngel i em posaria al davant d'ells. ¿I qui ens resistiria?

ABEL. — Foll! Si el pare et sentís!

CAÏM. — Algun dia em sentirà. Ara ja sé on vaig. Prepareu-vos a veure coses desacostumades. Hi sucareu pa!

NARA. — No vull que donis cap disgust a la pobra mare, Caïm.

ABEL. — Anem, Nara. Deixem-lo estar...

CAÏM. — Qualsevol dia prenc Nara i me'n vaig a viure amb ella a l'altra banda de la vall. I la terra, ja la conrearàs tu. Jo també en sé, de pasturar, noi tendre!

ABEL, *anguniós.* — Què vols dir?

CAÏM. — Vull dir que ets un dropo que amb les teves llagoterries i les teves manyes has trobat la manera de viure com en els temps del Paradís, quan els pares encara no

havien perdut la conducta. Mira quines mans més fines que té, l'angelet! Com que en sa vida no ha empunyat un mànec!

ABEL, *gairebé plorant*. — El pare sabrà tot això que has dit.

NARA, *flasca, amb una flor a la boca, les cames encreuades, seductora*. — Bah! Pocs i malavinguts.

CAÏM, *adonant-se de l'actitud de NARA*. — Nara, ¿per què t'han fet tan agradable a la vista... i amb una pell tan llisa (*li acaricia els braços*)... i amb aquests llavis com una maduixa...? (*La besa.*)

ABEL, *indignat, plorós*. — Deixa-la estar! Deixa-la estar! Lladre! (*Cridant cap a la cabana.*) Pare!! (*Veient que NARA i CAÏM continuen abraçats, agafa una eina i va per copejar CAÏM, però aquest, amb un moviment rapidíssim, deixa la noia, desarma ABEL i l'empaita amb la mateixa eina.*)

CAÏM. — Llamp de Jahvè! Ja t'adobaré qualsevol dia...

ABEL *fuig, aterrit, i es refugia a la cabana.*

NARA, *coqueta, a CAÏM*. — Vine, home, vine...

CAÏM. — No vull que parlis amb aquest barbamec ni que te'l miris!

NARA. — Per què ets tan geniüt? Amb aquesta cara de tres déus em fas posar pell de gallina...

CAÏM. — L'Abel em treu de polleguera!

NARA. — Pensa que és el nostre germanet i que no n'hi ha d'altre.

CAÏM. — És envejós i enganxós com un gat falder. I sempre el tenim entre cames.

NARA. — ¿No trobes, Caïm, que és molt avorrit això de no tenir parents ni veïns ni coneixences de cap mena? No poder fer visites ni rebre'n, no poder xafardejar! És enfadós això de veure sempre les mateixes cares, oi?

CAÏM. — Deixa-ho córrer, dona. Què més vols? Tu t'hauries

de sentir feliç perquè ets senzilla i clara com l'aigua i perquè no tens maldecaps. Ets una bestioleta adorable.

NARA, *picada*. — Gràcies...

CAÏM. — A més, la mare t'estima de debò i vetlla, treballa i se sacrifica per tu. I jo també t'estimo, però d'una altra manera, no cal dir-ho! I no permetré que aquest nyèbit d'Abel... Em pertoques a mi, i no pas perquè sóc l'hereu. Ja fa temps que no hi crec, en les herències! Una herència ben galdosa, la meva! Com t'ho faré entendre? És natural que tu i jo ens ajuntem perquè entre tu i jo hi ha més *diferència* que entre tu i l'Abel, en una paraula: perquè jo sóc més mascle que l'Abel!

NARA. — No hi pensis ara, en l'Abel, i digues-me coses boniques i divertides, Caïmet!

CAÏM. — Te les diré i te les faré, Nareta. Qualsevol dia d'aquests ens casarem i...

NARA, *interrompent-lo*. — I farem casa a part?

CAÏM. — Casa, foc i llit a part. (*Amb solemnitat.*) Fundarem una família. Tindrem fills. I saps com els educarem? Doncs precisament a l'inrevés de com ens han educat els nostres pares, que són gent sense experiència. Els ensinistrarem perquè en arribar als quinze anys ja se la puguin campar tots solets, comprens la cosa? Els farem responsables perquè puguin ser lliures. Cal superar els vells mètodes. Pensa que els homes que vindran darrera nostre hauran d'organitzar-ho tot a partir de zero.

NARA. — Organitzar, què?

CAÏM. — Tot! (*Amb un gest ampli fa com si abraçés tot el paisatge.*) Tot això que es veu i tot el que hi ha més enllà. Totes les terres! La feina que se'ls girarà!

NARA. — Com si em diguessis Llúcia! ¿I ja en sabré, jo, de tenir fills com aquests que dius? Qui sap com sortiran les pobres criaturetes!

CAÏM. — Això és cosa meva, germaneta. I teva també.

NARA. — Sí, però la meva part és la més pesada, oi que sí?
I et seré franca: a mi la feina no em tira gaire...

CAÏM. — Ja et trauré la son de les orelles. Som joves, som gairebé nous de trinca, per estrenar, som peces úniques i hem de respondre com cal i quedar bé. Donar un bon exemple als qui ens seguiran. Fins i tot justificarem el pare, que ha fet figa!

NARA. — Em sembla que somies truites de dos ous!

CAÏM. — Sí que somio! Somio despert! Qui me'n pot privar? N'haig de fer una de bona, Nara. Una gran aventura! I tu seràs la meva companya inseparable. Sense tu no m'hi veuria pas amb cor.

NARA. — Ja saps amb qui te les heus? Jo sóc molt poca cosa. Sóc una nena delicada, una toia... M'agrada guarnir-me i adornar-me, saps? A vegades m'imagino que m'he disfressat de... roser, sí, sí, de roser! I m'agrada fer bona olor i sentir-me-la... L'altre dia, a la font, després del bany, em vaig fregar tota la pell amb flor de romaní, així, tot suau-ment... I aleshores em semblava que m'havia tornat un arbrissó, una mena de filla dels pins més alts i de les alzines més amples, i que els ocells més petits i les papallones més ben pintades venien damunt meu... Oi que sí que sóc una beneita?

CAÏM. — Si no fos que agafaries fums et diria que ets una joquina deliciosa. No et perdré pas, t'ho juro. Dignes a l'Abel que no se'n refii, de tu! Seràs meva!

NARA. — Però a mi em fa angúnia que se'm disputin. No sé per qui decantar-me... Escolta, ara se m'acut una idea. Jo sóc una i vosaltres sou dos... ¿I si féssiu torns, tu i l'Abel?

CAÏM, *escandalitzat*. — Què dius, capsigrany?

NARA, *tímidament*. — Jo només oferia facilitats...

CAÏM. — I ara? Que et penses que ets una guilla, una... com en podríem dir d'una dona que fes això que dius?

*Pausa. NARA fa un graciós giravolt i diu amb murri-
ria, ingènua:*

NARA. — Però l'Abel... però l'Abel m'ha regalat dos ocells vius. I una vegada va caçar per a mi dues guineus argentades. Són aquelles pells que tinc damunt el jaç. I m'ha promès...

CAÏM. — Prou!

NARA. — I m'ha promès que aviat em portarà un cistell de peres d'aquelles que la mare volia menjar quan era jove. El pare conta que, si n'haguessin tastada només una, ara tots fórem feliços, no tindríem cap malaltia, ni fred ni calor i podríem anar nuets de pèl a pèl... I tu no hauries de treballar. I...

CAÏM. — Calla! Tot això són romanços. Però abans de la posta de sol tindràs les peres!

NARA. — Deixa-ho córrer. Ja me les portarà l'Abel.

CAÏM. — L'Abel? Llengua farà! El gallina! És incapaç de saltar la tàpia!

NARA. — On vas, ara? És hora de dinar.

CAÏM. — No tinc gana. Dóna'm un cistell. (NARA li dóna un cistell.) Adéu.

CAÏM se'n va.

NARA, cridant. — Mira que no siguin lloques!

NARA, sola, es lliura a uns moviments de joia —una dansa rudimentària— i canta aquesta cançó:

Sóc verda,
sóc gerda
i fujo dels plors!

Vull riure,
vull viure
amb ànima i cos!

La dansa
no em cansa
i espero l'amor!

Sóc lliure,
vull viure,
vull perdre el candor!

(Múrria, al públic.)

Príncep gentil,
trenca'm el fil,
fes-me el favor!

ABEL treu el cap per la porta de la cabana amb precaució. Se sent la veu d'EVA dins, que diu: «Deixa'm passar!» Entren en escena ABEL i EVA. Ella porta plats, gots, una gerra, pa, etc. NARA s'ha assegut a terra i s'entreté fent un castell de pedres.

ABEL, enganxat a la seva mare mentre aquesta para taula, parteix el pa, etc. — I m'ha dit dropo. I ha volgut copejar-me... A mi... a mi!

EVA, sospirant. — Ai!

ABEL, llagrimós. — I ha dit que Nara fóra per a ell, que se l'enduria a l'altra banda de la vall per viure-hi plegats com a home i dona. Sents, mare? No ho puc sofrir! No ho puc sofrir. (Clou els punys i pica de peus.)

EVA. — Paciència, fillet!

NARA, sense distreure's del joc. — Caïm no dinarà, avui, mare: és fora.

EVA. — Per ell farà.

ABEL, cada vegada més pesat. — ¿Què espereu per a donar-me Nara? Feu-ho de pressa. Caïm em fa molta por. És capaç de tot. I jo, pobre de mi, no tinc defensa contra ell. Sóc tan dèbil! Per què em vau fer tan dèbil?

EVA. — Però, fill meu! Si no en tens res, de feble. Ets bonic, això sí. Jahvè dóna als uns la força, i als altres, la bellesa. No et queixis, no et queixis.

ABEL, *vanitós*. — Ja ho sé, que sóc bonic i fi. I n'estic ben content. A vegades em miro dins l'aigua clara dels gorgs i m'agrado molt. Hi! hi! hi! Però m'irrita que Nara es complagui a parlar i a fregar-se i besar-se amb Caïm, que és pelut i groller. Per què no el rebutja?

EVA. — I què vols que hi faci, jo?

ABEL. — El meu germà és un malvat, i caldria que Jahvè el castigues. Sempre blasfema. És un oprobi per a tots. Parla'n a Jahvè, sents? I decidiu-vos a donar-me Nara per muller. (*Lúbric.*) La vull conèixer com el pare et va conèixer a tu. Dormirem al mateix jaç, rebrà la meva sang, i el seu ventre donarà fruit...

EVA. — I Caïm? Ell també sent els neguits que Jahvè ha sembrat en el cor dels mascles...

ABEL. — Caïm no plau al Senyor. Recorda't que quan encara oferíem sacrificis...

EVA, *escandalitzada, però sense convicció*. — Què dius? ¿No n'oferim, ara?... Dóna'm la gerra.

ABEL, *li dóna la gerra*. — Sí, dona. Però recorda que Jahvè acollia sempre el meu present i menyspreava el del meu germà.

EVA, *curullada*. — Encara em fareu rodar el cap!

NARA, *alçant-se*. — I el dinar?

EVA. — No podries ajudar ta mare? Vés a cercar el cossi de les sopes i fes llevar ton pare.

NARA, *lentament, arrossegant els peus, entra a la cabana*. — Volant...

EVA. — Quina colla de desmenjats! Ja ho diu, Adam, que la fam és un càstig. Tot, tot són càstigs. Ai!

Reapareix NARA amb el cossi.

NARA, *cantussejant*. — Això... se... rà... freed!

ABEL. — Quin pa! És una pedra...

EVA. — No hem pogut pastar, encara.

ABEL. — Ja ho sé. Caïm es va deixar mullar la batuda. I ara, fins quan no hi haurà farina nova?

NARA. — Per què no l'ajudaves a batre?

ABEL. — El defenses, oi?

NARA. — I li guardo dinar i tot, si ho vols saber. (*Li fa llengotes.*)

EVA, *crident cap a la cabana*. — Adam... Adam...! Quin home...

ADAM, *apareix, estirant-se*. — Algun dia (*badalla*) dinarem amb la lluna.

Tots s'asseuen al voltant de la taula.

EVA. — No et pot ser bo.

ADAM. — Què?

EVA. — Dormir tant.

Pausa. Tots mengen sense delit.

ADAM. — Quin somni que he tingut suara!

EVA. — Menja, ara, home...

ADAM. — La vida que em van prendre! Afigureu-vos que estava ajagut a l'ombra d'un figuera de coll de dama...

NARA. — Ja el sabem, aquest. ¿No en podries contar un d'àngels i dimonis, avui?

ADAM. — Desvergonyida!

EVA. — Per Jahvè! Mengeu i calleu.

ABEL. — Conta, pare, conta.

ADAM, *amb la boca plena*. — Les dones no ho volen. He! he! he! Què hi farem! (*De cop.*) I on és, l'altre?

NARA. — A collir fruita...

ADAM, a EVA. — Per què has deixat que hi anés?

EVA. — Ni me n'he adonat. Ja és prou gran.

Pausa curta. Mengen.

ADAM. — Ha tirat riu amunt?

NARA. — Sí.

ADAM. — Cap a l'Edèn! Un altre cop! Si es guanya una allisada serà ben seva. Jo me'n rento les mans... (*Mirant-se les mans.*) És un dir.

ABEL, a EVA, per la gerra del vi. — Vinga.

EVA, passant-li la gerra. — No beguis gaire, que no et prova.

Beuen successivament.

ADAM, després de beure es llepa els llavis. — XareHo! (*Eructa.*)

ABEL. — Bon profit.

ADAM. — No sé... Fa uns quants dies que havent menjat i begut trobo a faltar (*eructa*) alguna cosa. Què! No ho sabria pas dir. Un passatemps per a entretenir el païment. Que poguessis dir no faig res (*eructa*), però tampoc no estic del tot en vaga. Un... no sé... (*Amb la mà esquerra fa el gest de qui fuma pomposament un gran cigar.*) M'entens, Abel?

ABEL. — Gens.

EVA es mira ADAM tot brandant el cap.

EVA, alçant-se i començant a recollir les escorrialles del dinar.

— Jahvè ens faci bons; ens ho conservi i ens ho augmenti.

TOTS. — Així sia.

ABEL, a NARA. — Anem a banyar-nos?

NARA. — No. L'altre dia ho vaig fer en aquesta hora, i em va agafar com un esvaniment. Jo vaig creure que Jahvè em castigava per la meva nuesa, i així ho vaig dir a Caïm.

Però ell se'n va riure i em va aconsellar que no em banyés mai fins que les menges engolides haguessin arribat als budells: tres horetes.

ABEL. — I què sap, Caïm! Agafarem una granota cada u, saps? (*Volent suggestionar la noia.*) Una granoteta de pell llefiscosa. Jo una, i tu, una altra. Les posarem a terra a deu passes del gorg. I si la primera que saltant, saltironant, arriba a l'aigua i xap! ja és dins, és la teva granota, tu has guanyat; i si és la meva, he guanyat jo!

NARA, *engrescada*. — I el qui guanyi, quin premi tindrà?

ABEL. — Endevina endevineta!

NARA i ABEL desapareixen pel fons, agafats de les mans. Mentrestant, ADAM ha quedat adormit a terra, sobre un munt de palla, i EVA ha portat la terrissa bruta al peu de la font.

EVA, *s'agenolla al peu de la font*. — Ai! Estic aixafada... Quin mal als genolls... I aqueixa noia que no m'ajuda mai.

Pel fons apareix un DIABLE. Després de convèncer-se que ADAM dorm, avança cap a EVA amb precaució.

DIABLE, *parla amb fonètica lleidatana*. — Eva! Psit! Eva!

EVA, *tombant-se amb un surt*. — Eh?... Qui em crida?... Ah!

Ets tu! M'havia sobresaltat.

DIABLE, *per ADAM*. — No es despertará? (*Gest d'EVA volent dir: «quines preguntes de fer!».*) Esteu tots bons?

EVA — Per ara... gràcies a Jahvè.

DIABLE. — Eva, amiga meva, he vingut per advertir-te d'un perill...

EVA. — Ja tornes a veure visions?

DIABLE. — No són visions, no, sinó amenaces certes i tremendes! Creu-me, Eva. Ja saps l'interès que tinc a servir-te.

(*Declamatori.*) Des de la meua miserable gesta de la temptació i cada vegada que penso que vaig ser l'agent material de la teua caiguda —sota la pareença d'un rèptil, cal dir-ho tot— espero amb vehemència i cerco infatigablement l'avençesa de rehabilitar-me als teus bellíssims ulls, oh, Eva!

EVA. — No siguis pesat. Quin és aquest perill que m'amenaça?

DIABLE. — Aquesta vegada és Caïm la presumpta víctima de les arteres manyes del meu Senyor. Has de saber, amiga meua, que ara estic taint els meus juraments i exposant-me a un càstig inimaginable. Per tu, tot, oh Eva! Tu no et deus explicar com un esperit malèfic és capaç dels sentiments que jo crec haver-te demostrat manta vegada. Ah, amiga i senyora! La teua història i la meua són molt semblants...

EVA — Què dius?

DIABLE. — Dic molt semblants. Jo he estat víctima d'un engany, com tu mateixa. La revolta dels àngels em va arrossegat, com el torrent arrossega una ínfima brossa. Jo era incapaç de discerniment, de reflexió. Jo no sospitava l'existència de la malícia. Jo era —com vosaltres dieu— un àngel!

EVA. — Però, diable!, enllesteix. Adam es pot despertar. Ja saps la tírria que et té.

DIABLE, *esverat*. — No, no! No vull pas que em vegi. (*Amb mirades inquietes a ADAM.*) Em sembla que ronca, oi?

EVA. — I és clar, que ronca! Apa, afanya't. Diques, què passa?

DIABLE. — Estimada i admirada amiga: el meu Senyor ha trametat, i potser en aquest moment ja està executant, una maniobra que jo al teu lloc podria qualificar de diabòlica. En la seva lluita gegantina...

EVA, *sospira, aclaparada per tanta eloqüència*. — Ai!...

DIABLE. — Què tens, Eva?

EVA. — Res, res...

DIABLE. — ...gegantina contra Jahvè, i no satisfet amb haver invalidat de soca-rel els designis de Jahvè quant a la ins-

tauració d'una espècie a base d'individus substancialment inhabilitats per a la pràctica del mal...

EVA, *excedida*. — Diable! Vols acabar d'una vegada? Si no et cenyeixes a la qüestió que et porta serà millor que repren-
guis el vol tot seguit.

DIABLE, *intimidat*. — Doncs... Eva... Parlaré clar. Jo no
conec específicament la naturalesa del perill que amenaça
el teu hereu...

EVA. — Vaja! Com sempre...

DIABLE, *cuitós*. — Eva! Et juro que el perill existeix i que
és imminent. Potser actual. Tal vegada els seus funestos
efectes ja es troben en plena activitat... On és, Caïm?

EVA. — A l'horta de baix a collir préssecs, suposo.

DIABLE, *amb esforç mental*. — No m'explico com la intensitat
del meu desig esperonat per l'estimació que et professo no
arriba encara a congriar la virtut necessària per a revelar-me
les característiques del parany que el meu Senyor ha posat
en el camí del teu fill incaut.

EVA. — Ai, dimoniet! Ets un iHús.

DIABLE. — Oh, no, estimadíssima amiga! El perill existeix...
(ADAM *es remou*.) Es desperta, oi? Sí... sí! (*Dubtant entre
anar-se'n i quedar-se*.) Oh, Eva... Vigileu! Es desperta, es
desperta! (*Tot anant-se'n*.) Tornaré... Salut, adorable
amiga...

Desapareix.

ADAM, *s'estira i badalla*. — Amb qui parlaves? (*Pausa*.) Són
fora els nois?

EVA. — Al gorg.

ADAM. — La joventut és infatigable. Ah, la joventut! (*Pensí-
vol*.) Hi ha un punt que encara no he aclarit. Després de
la relliscada... eh, que està bé? *Relliscada*. També en po-
driem dir la *pifia*, què et sembla?

EVA, *piadosa*. — Prefereixo rellescada...

ADAM. — Sí, oi! Jo, també. Doncs, després de la rellescada Jahvè em va pronosticar que tornaria a la terra de la qual havia estat tret. Recordes? Tal vegada esdevindrà sobtadament inert com una bèstia morta, i els altres m'hauran de soterrar. Però la qüestió és: ¿tardaré gaire temps a desaparèixer? Si això hagués de durar, per exemple, cent o dos-cents anys, ha! ha! ha! fóra tan insuportable, que caldria trobar la manera d'escurçar-ho. El problema em té una mica capficat.

EVA. — Jo et seré franca. No em sabria pas massa greu tornar a ser argila... o costella o pols del camí. Qui ha conegut aquella vida mai no s'acontentarà amb aquesta.

ADAM. — Tu rai! La ira de Jahvè es va descarregar gairebé tota damunt meu: «Amb la suor de ta faç menjaràs el pa». Això va dir-me entre altres floretes.

EVA. — I a mi? «Molt agreujaré els teus prenys, amb dolor pariràs fills, i l'home et senyorejarà». I després he vist que, per afegiment, també havia de treballar. No em negaràs que avui per avui treballo més que tu...

ADAM. — Deixem-ho córrer... «L'home et senyorejarà...» Fins a cert punt. Recorda't de quan érem joves i teníem el desig de la carn tan encès. Qui manava? Me les feies gruar, les besades! I no has vist Nara i els nois? Ella en fa el que vol.

EVA, *contristada*. — Jahvè sap fer homes d'argila i ja li surten grans i adrets a punt de treballar. ¿Per què, doncs, posar-me a mi entremig i assignar-me feines llargues i penoses que m'han malmès la figura i m'han fet perdre el delit? Són encàrrecs una mica feixucs, tanmateix!

ADAM. — Apa, apa! No facis la desmenjada. ¿I el plaer que trobem en l'abraçada, que no compta? No són pas pocs els àngels que ens l'envegen. A més, recorda't de quan els fills eren petits... com t'hi fonies, contemplant-los i agombolant-los!

EVA. — No ho nego pas. I també m'agraden ara que els veig alts i forts. Fet i fet, són carn meva.

ADAM, *recós*. — Jo els envejo i tot. Nosaltres no n'hem estat mai, de petits, no hem estat mai infants. Quina tristesa, oi? La nostra innocència dels temps del Paradís no va ser pas com la dels primers anys dels nostres tres fills. De bell antuvi el Senyor ens va omplir el cap de lleis i de noms. Sabíem massa coses!

EVA. — I totes, mal apreses.

ADAM. — Això: apreses en quatre dies: una mena d'empatx. Allò no podia donar bon resultat de cap manera. Ara ho veig ben clar. Un home ha de néixer petit i ignorant de tot. De mica en mica s'adona de les coses i va aprenent les idees, els mots, els moviments que necessita per a viure, i quan ja és un home fet conserva el record i aprofita les lliçons d'un passat ple d'experiències precioses. (*Tendre.*) Recorda't dels nois. Quan els ensenyaves de caminar i de parlar! Llurs constants sorpreses davant les novetats de cada dia! Quan els adormies damunt la teva falda amb una cantarella tota ensopida! Si ploraven els eixugaves les llàgrimes amb besos! I com els feies riure amb les teves ganyotes i els teus jocs de mans!

EVA, *complaguda en el record*. — Ben cert, que era així...!

ADAM, *enèrgic i ombrívol*. — Jo... jo no tinc melic!

EVA, *amb dolça reconvenció*. — Quines coses que dius, Adam...

ADAM. — Coses molt importants, dic, Eva! Si jo hagués nascut infant i amb una mare al costat, ¿et penses que em trobaria com em trobo? (*Excitat.*) De cap manera! De cap manera! Els seus consells, el seu instint, el seu amor, m'haurien salvat. Ho sents? M'haurien salvat! I avui encara fóra al meu lloc, al lloc que em pertoca... I aquest brètol de Caïm...

EVA, *interrompent*. — No t'enfilis, home...

ADAM. — I aquest brètol de Caïm, dic...

EVA. — Què t'ha fet, Caïm? Em dol veure com el tractes...

ADAM. — El tracto com mereix!

EVA. — Doncs jo et diré una cosa: Caïm potser és una mica extravagant, però per a mi és l'home més home de la família.

ADAM, *tocat*. — Això mateix, dona, això mateix! Si és el que jo anava a dir! Ell ho ha proclamat avui davant meu i de l'àngel, amb aquella sobergueria que se'l menja. Ell és l'home! Jo no compto. Els fills dels meus fills s'avergonyiran de mi perquè he malmès el benestar de tothom per sempre. I ja no faré res de bo. (*Excitant-se progressivament.*) Ell, en canvi, treballa —ui, com treballa, el meu fill! — pensa! critica i elabora l'ànima d'un home nou: un home savi i coratjós, capaç potser d'encarar-se amb el mateix Jahvè.

EVA. — Bé; ja has xerrat prou?

ADAM. — Sí, sí! Ell, i no jo, serà el veritable pare dels qui vindran i aniran omplint de cabanes les valls i les conques. Jo només viuré en llur memòria com un miserable que va malversar en un instant la vida gloriosa i reposada que Jahvè els havia destinat. (*Tràgic.*) Jo... no tenia mare! No tenia ningú. Era el gran bord de Jahvè. Ell em va deixar sense defensa contra tot... (*sobtadament*) contra tu, contra tu, Eva! Tu que hauries pogut fer-me de mare! Quina mare! Fou la teva ambició insensata, el teu capritx infernal, allò que em va perdre! Tu, la causa de la meua suprema vergonya, i encara sofreixo la teua companyia, la teua odiosa presència! (*Eva plora i sanglota.*) Què fas, ara? (*Transició.*) No t'ho preguis així, dona! (*Posant-li la mà a l'espatlla.*) Pobra criatura! A qui vull carregar les meves (*tustant-se el pit*), les MEVES culpes! Apa, no he dit res. No ploris...

Se senten trons.

Sents? Ai, ai!

EVA, *amb veu infantil després de les llàgrimes.* — Trona...

ADAM. — Què dius?

EVA. — D'aquests grans sorolls del cel, Caïm en diu trons.

Gran tro seguit de vent i de pluja.

ADAM. — Ah! Algú de nosaltres ha mancat a la llei. (*Dreçant-se majestuós, pròpiament bíblic.*) Preparem-nos! Penedim-nos! Ve't aquí la ira i la venjança de Jahvè Totpoderós!!

ADAM i EVA s'aixopluguen a la porta de la cabana. Pel fons apareix CAÏM corrent i amb el cistell a les mans.

CAÏM. — Ja la tinc! Ja és meva! Però només una...

La tempesta bat el pla: CAÏM se sopluga vora els seus pares.

ADAM. — Calla, condemnat! No sentis la fúria de Jahvè?

Travessen el cel àngels armats d'espases.

EVA. — Mira... mira! L'esquadreta!

ADAM, *aterrit.* — Coses greus s'han esdevingut! Pobres de nosaltres!

CAÏM, *a EVA, mostrant-li el cistell.* — Mira-te-la! És ben madura!

EVA. — Temo per tu, fill meu! (*Peta un gran tro.*) Iiiii! Quin horror! Entrem a casa... I aquelles criatures, que són al riu...

ADAM, *a CAÏM.* — Quina en deus haver feta, malànima!

CAÏM. — Què remuga, aquest home! (*A EVA.*) On és Nara? Al riu, has dit?... Però, què us passa? Si això és tronar i ploure...

Pel fons apareixen el QUERUB i quatre àngels senzills, tots amb espases.

EVA, amb pànic. — Els àngels! Tenia raó el diable!

Els quatre àngels resten formats al fons de l'escena. El QUERUB avança cap a CAÏM.

QUERUB, solemne, amb aire oficial. — Caïm, què has fet? ¿Què portes al cistell?

CAÏM, obtús, atrapat, dissimulant. — Una pera, àngel, una trista pera...

QUERUB. — Home sacríleg. D'on l'has tret, aquesta PERA?

Al mot PERA els quatre àngels flecten el genoll dret i abaten les espases.

CAÏM, intimidat. — D'una perera...

QUERUB, autoritari. — Dóna-me-la. (*Li pren la pera amb grans miraments.*) Zutel! (*Un dels quatre àngels s'acosta al QUERUB.*) Té. (*Li passa la pera.*) La lliuraràs a la Dominació de guàrdia i li comunicaràs que jo he restat entre els homes per tal d'aclarir el fet. Després torneu al Jardí de l'Edèn. (*En to de comandament.*) A...les!

Els quatre àngels desapareixen. La tempesta ha cessat. Els homes han restat aclaparats. El QUERUB reprèn el seu aire amical.

I doncs, Caïm? Ja et dic jo que l'has feta bona! Em sembla que no en podrem sortir, de tu...

EVA, amb veu tremolosa. — Però... què ha estat?

ADAM. — Tu no t'emboliquis, dona! Són coses de Jahvè que no ens pertanyen.

QUERUB. — Tu ho has dit, Adam.

EVA. — Però nosaltres...

ADAM. — Calla, xafardera. El cas és —i això sí que ens importa—, el cas és que aquest maleït no en toca una que no la rompi.

CAÏM. — I què vau fer vosaltres amb la poma?

ADAM, *irat*. — Un dia no em sabré dominar...

QUERUB. — Calma't, Adam.

ADAM, *al* QUERUB. — Estava avisat i ha reincidit. I si Jahvè no el castiga, em veuré obligat a fer-ho per la meva mà.

CAÏM. — Creu-t'ho, que talla tant!

QUERUB. — Silenci! Sóc jo qui ha d'esbrinar tot el que ha passat per tal de posar-ho —a través de la jerarquia— en coneixement de Jahvè. (*Per ADAM i EVA.*) No teniu feina, vosaltres?

ADAM, *obtus*. — Com a feina feina...

EVA, *comprentent la indirecta*. — Sí, haig d'anar a desenterrar uns quants naps per al sopar. (*Agafa una mena de cistell.*) M'acompanyes, Adam? Estiraràs les cames... I de tornada recollirem els nois, que són al gorg...

ADAM. — Jo, a collir naps? Però, per qui m'has pres?

QUERUB. — Adam, val més que acompanyis la teva dona. (*Veient que no ho entén.*) I així podré parlar privadament amb Caïm. Ho entens, ara?

ADAM, *amb suficiència*. — Ah! Béee! Entesos, àngel! Ho podies haver dit abans... Anem, noia.

ADAM *comença a passar.*

EVA, *al* QUERUB. — Tinc por que, en tot això, s'hi ha ficat la bruixa. Que algun mal esperit li ha burxat l'orella. Ja saps què vull dir, oi? (*Pel Cel.*) Mira de fer-los entendre que el noi és jove i va de bòlit...

QUERUB. — Estigues tranquil·la, dona. Tot acabarà bé.

EVA desapareix. CAÏM, després de les seves darreres paraules, ha estat voltant tot nerviós pels extrems de l'escena.

Jove, vine aquí! Parlem-ne!

CAÏM. — Vols que t'ho digui? Ja n'estic fart, d'aquest país. Tot són prohibicions, tot són traves. Veus aquesta fruita? Doncs és de mira'm i no em tocs. Veus aquell jardí? Doncs si hi entres et guanyaràs una atupada. ¿Veus la teva germana? Doncs passa de llarg i un altre dia, germà. No et pots moure que no t'entrebanquin. Qualsevol dia agafo el sarró i el gaiato i no em veieu més el pèl. Ten-ho per dit.

QUERUB. — Bé, ja t'has desfogat? Ara podrem parlar serenament.

CAÏM. — Sí, àngel, sí. Tan serenament com et plagui. Al capdavall en fas el que vols, de mi.

QUERUB. — I tant! No pares de desobeir-me!

CAÏM. — No exageris, àngel...

QUERUB. — No exagero. Has comès dos mancaments gravíssims: entrar a l'Edèn i arrencar una pera de l'Arbre de la Vida. I ho has fet amb tota premeditació. Avui mateix t'he reptat pels teus intents de saltar la tanca del Jardí. Prou sabies que els fruits que s'hi crien us estan vedats per sempre. Has intentat cometre un pecat tan gran com el dels teus pares...

CAÏM. — Un pecat o una badada? Ell mateix t'ho ha dit. Es van confondre d'arbre! Àngel, no t'ho prenguis tan a la valenta. Tot ha estat per culpa d'un capritxet de la Nara. De totes passades volia tastar aqueixes peres.

QUERUB. — Déu nos en guard! Pobres de nosaltres si ho hagués fet!

CAÏM. — Aquest cop m'ha estat ben fàcil de saltar la tàpia.

I collir una pera, només una, quin pecat vols que sigui?

QUERUB. — Un pecat que podia haver tingut conseqüències

incalculables. Els seus efectes haurien arribat al nivell més alt! No ho vull ni pensar!

CAÏM. — Mira, àngel, aquestes prohibicions a mi no m'afecten. Jo sóc d'una altra generació. I tot per una pera! No et creguis: el meu propòsit era de collir-ne tot un cistell. Però he sentit un xiscle d'alerta d'un angelet que vigilava l'arbre assegut a l'entreforc d'unes branques altes i he fugit cuita-corrents amb l'única pera que he pogut estirar...

QUERUB. — Per sort no heu tastat la fruita! I això, d'altra banda, m'intriga. ¿Com és que coneixent la seva formidable virtut l'has deixada intacta?

CAÏM. — Perquè la pera, com ja t'he dit, era per a la Nara. A més, jo no hi crec en la màgia. I encara que hi cregués no voldria aprofitar-me'n. Jo només em vull valer de les meves forces. Altrament les peres són molt insípides. Potser si hagués estat un meló...

QUERUB. — L'important és que el fet no s'ha consumat. És probable que Jahvè faci els ulls grossos i no et castigui. A més, en aquest cas, com en el cas de la teva mare, el desig de la pera deu haver estat inspirat a la teva germana per algun subaltern de Satanàs. El maligne no té poder per a operar directament contra la Divinitat. Li cal sempre un mitjancer.

CAÏM. — Sí, una historieta semblant a la del serpent. Però així, digues, quin paper ens assignen a nosaltres, els homes? Estem a la mercè de qualsevol capritx diabòlic... ¿I com és que Jahvè tolera l'existència d'aquesta banda de criminals? No té prou poder per a anorrear-los? Satanàs contra Jahvè, i nosaltres entremig. Dos que es barallen i un tercer rep. ¿És bonic, això?

QUERUB. — Ui, que voles alt! A la teva manera plantejes problemes que, per certes converses que he pogut caçar al vol, són objecte de debat àdhuc en els cercles més alts de la Glòria: l'existència, l'origen, la conveniència o no conve-

niència del Mal. Els designis de Jahvè són impenetrables, home!

CAÏM. — I tant!

QUERUB. — ¿Vols una cosa més incomprensible que la revolta dels àngels? (*Evocador.*) Jo encara en vaig coix. Veus aquesta ala? Li manquen plomes a la punta, oi?

CAÏM. — Sí... Mai no ho havia remarcat. ¿I et perjudica el vol, aquesta ala ratada?

QUERUB. — Poca cosa. Una mica en els viratges...

CAÏM. — I encara sort que és l'esquerra... I com va ser la desgràcia?

QUERUB. — És una història que m'havia jurat no contar mai a cap home. Però a tu, ara ja, després del que t'he dit, tant se val!

CAÏM. — Apa, vinga.

QUERUB. — Tu has sentit parlar —jo mateix te n'he dit alguna cosa— de la revolta de Satanàs i els seus partidaris... Satanàs, príncep de les cohorts, en un determinat moment de l'eternitat celestial es va creure prou fort i prou popular per a intentar l'establiment d'un poder personal independent del de Jahvè. La preparació del cop va durar dotzenes de segles. Es feia una propaganda intensíssima: al començos, clandestina, més tard, tot just dissimulada, i en els darrers temps, abans del daltabaix, francament desvergonyida. Se'ns prometia una vida més agradable, una reducció de les hores diàries d'arpa, distraccions, novetat. No ho vulguis saber! Calia excedir-se si considerem que al Cel es viu realment bé. Tanmateix, l'eix de la campanya i allò que va determinar el seu èxit va ser la promesa de dotar-nos de sexe. Es va divulgar l'espècie que una persona sense sexe és una persona minvada i, en certa manera, indigna. Per aquells temps el Senyor ja havia parlat públicament del seu propòsit de crear una humanitat a base de criatures sexualment diferenciades. Satanàs i els seus satèl·lits no s'estaven

de dir que el projecte era vexatori per a la classe angèlica. L'agitació creixia, els caps del moviment eren escoltats i aplaudits per multituds innúmeres...

CAÏM. — I tu?

QUERUB. — Jo? Et seré franc. Feia allò que els homes en dieu nedar i guardar la túnica. Volia i dolia. En realitat —i ara et descobreixo tot el meu pensament d'aleshores— m'adheria al moviment, però en temia el fracàs i les seves conseqüències. Observava amb inquietud l'aparent indiferència del Poder davant un perill tan obvi. No volen prevenir —em deia jo—; volen castigar quan n'arribi l'hora.

CAÏM. — Però fet i fet, quin partit vas prendre?

QUERUB. — Ja em veus! He restat àngel de Jahvè. Però això no ho explica pas tot...

CAÏM. — I doncs?

QUERUB. — A la banda extremoriental del Cel hi ha una esplanada que a l'Edat Blanca —al temps en què el Poder, cansat de solitud, va crear els primer estols angèlics— va ser l'indret on es van realitzar les grans proves de vol, d'agilitat, de subtileza, de lluminositat, etc... Una vegada aconseguit un tipus d'àngel correcte, aquells exercicis es van acabar, i el camp va ser abandonat. Doncs bé: Satanàs va escollir aquella immensa planícia per a l'assemblea periòdica dels dissidents. ¿T'he dit ja que el lloc es troba en un dels extrems del País Celestial? Doncs sí. L'esplanada, per un dels seus costats, dóna a l'Abisme Pregon... Un dia Satanàs va convocar en aquell indret apartat una reunió extraordinària. Havia decidit donar el cop. Jo vaig arribar quan el Cabdill acabava la seva arenga. La multitud es removia, tothom aclamava Satanàs. Un àngel, malgrat l'atapeïment, va aconseguir alçar-se en un petit vol vertical i cridar tot assenyalant el Príncep: Ve't aquí un déu millor! I el clamor general va bruelar com un eco: Un déu millor!! A mi, la cosa no em feia gens de goig: no era gaire aventurat pre-

veure que allò no acabaria bé. Tot just havia donat el primer cop d'ales per anar-me'n, quan, de sobte, prodigiosament, va alçar-se una rufagada impetuosa i un núvol negre va estendre's per damunt d'aquella multitud. El terror que es va apoderar de tots nosaltres, no el vulguis saber! Instants després, unes tenebres espesses, llefiscoses, pudents, ens embolcaven, mentre la potentíssima ventada ens empenyia cap a l'extrem del camp on s'obre l'Abisme... Indescriptible! Indescriptible!

CAÏM. — I com te'n vas sortir?

QUERUB. — Encara no ho he acabat d'entendre. Va ser un miracle. Ja t'he dit que en el moment d'iniciar-se la catàstrofe jo començava d'anar-me'n. I això em va salvar.

CAÏM. — Però, com?

QUERUB. — Després ho veuràs. Abans deixa que t'expliqui la sort dels meus companys. En un moment aquell bufarut formidable va escombrar la plana i va precipitar l'angelada al buit immens. Els pobres àngels xocaven violentament entre ells i provaven debades de servir-se de les ales enmig d'una fosquedat absoluta i d'una fetor nauseabunda. Però ben aviat les tenebres van ser esvaïdes. Cap a la fi de llur carrera terrorífica els miserables damnats van descobrir sota d'ells allò que havia de ser per sempre llur nova estada: una vall grandiosa, inflamada de cap a cap...

CAÏM. — L'infern!

QUERUB. — Tu ho has dit: l'Infern que Jahvè havia fet construir sense presses sota mateix de la plana on els rebels solien aplegar-se. La divina venjança, el càstig suprem, ha vien estat preparats i calculats en secret d'una manera perfecta... I, tanmateix, jo, ja ho veus, em vaig escapar de la crema! I és que la ventada que el Poder congrià per a la realització del càstig va ser tallada —com si diguéssim— segons les mesures de la multitud que calia precipitar a l'Abisme. I, com que en començar la tempesta jo em tro-

bava lleugerament separat de la massa d'àngels, no vaig rebre amb la mateixa intensitat que els altres els efectes de l'oratge. Vaig ser arrossegat i estimbat amb ells, això sí, però no pas amb la velocitat frenètica d'aquell amàs de milions de criatures, i en arribar a poca distància de la vall de flames i minvar l'ímpetu de la rufagada, vaig tenir prou força per a fer batre desesperadament les ales i poder-me remuntar no sense sofrir la carícia d'una llengua de foc que es va enlairar més que les altres i que em va socarrimar la punta de l'ala esquerra, com has vist... Vaig aterrar al Cel —*passsez le mot*—...

CAÏM. — Eh??

QUERUB. — ...en un estat lamentable, espellifat i ple d'em-mascarees. La Dominació que presideix el meu Cercle em va amonestar severament; em va condemnar a dos segles i un dia de reclusió i em va suspendre d'agilitat i de subtileza. Per la meva conducta impecable la pena em va ser aixecada molt abans del terme previst. No em va ser difícil recobrar en poc temps la plena confiança dels meus superiors... I ve-te'm aquí Comandant en Cap de la Guàrdia Permanent de l'Edèn.

CAÏM. — Realment, és un cas extraordinari.

QUERUB. — I ple de punts foscos...

CAÏM. — El càstig és digne del poder formidable de Jahvè...

Ara que, pel que es veu, Satanàs i els seus, a despit de les incomoditats de llur nova vida, han sabut refer-se, i la lluita contra Déu no ha cessat pas. Qui em podria explicar aquesta tolerància?

QUERUB. — Per la meva part cal que et confessi que les experiències recollides en la revolta dels àngels i en la creació i la caiguda dels teus pares no m'han fet ni mica de bé. Ja fa temps que he deixat de ser un àngel en el sentit estricte del mot. La meva fe trontolla, els dubtes habiten el meu esperit. És un problema sense solució. Comprendràs que

no puc pas adoptar el punt de vista d'un diable... Si almenys pogués esdevenir un home!

CAÏM. — Si això fos possible! No saps pas com m'agradaria. Em sento més semblant a tu que als meus pares i que als meus germans. Tu i jo, que n'aniríem, de lluny! Ara, tot sol, em trobo desemparat, i el coratge se m'afebleix... ¿No podríem fer una aliança, tu i jo?

QUERUB. — Quines coses se t'ocorren, amic meu! Ets una barreja d'ingenuïtat i de malícia. Pel que veig, Jahvè ha volgut provar en vosaltres el resultat d'una combinació curiosa: les qualitats d'un diable i els defectes d'un àngel...

CAÏM. — Així, digues que tot són provatures! Si el Senyor hagués esmerçat en la creació dels àngels i dels homes un material incorruptible, ara tu no tindries l'ala socarrada ni et rosegarien els dubtes... I jo no seria un escarràs de feina ni un sac de misèries, i podria gaudir tranquil·lament d'aquest món tan agradable.

QUERUB. — I encara oblides el pitjor. La tremenda amenaça! El perill constant de la condemnaió eterna! No em faràs creure que ho ignores. Aquell de vosaltres que mori en pecat no té altra destinació que la tortura del foc pels segles dels segles...

CAÏM. — Sí, el pare en parla sovint... Però, si això és cert, resulta que Jahvè aprofita l'Infern dels àngels rebels per als homes pecadors. ¿És que creà la humanitat per donar als diables una feina digna d'ells? I si la caiguda dels àngels no s'hagués esdevingut, què? ¿Hauria hagut d'improvisar un lloc de turment a posta per als homes esgarriats?

QUERUB. — Ets incorregible! Com vols entendre aquestes coses? Probablement passaran molts segles abans que comencés a descobrir les lleis naturals del vostre món... I ara, de cop, ja vols penetrar els misteris del Cel? Innocent! Més val que et resignis i que compleixis la Llei.

CAÏM. — Quina Llei, si es pot saber?

QUERUB. — Home, la Llei...

CAÏM. — Sí, ja ho he sentit. Però, quina?

QUERUB. — La Llei... el Decàleg.

CAÏM. — Què has dit?? El... Decàleg??

QUERUB. — Bé... ja m'he embolicat!

CAÏM. — Explica't per la teva glòria!

QUERUB. — Són... són deu manaments per al vostre govern.

Són deu manaments que s'enclouen en dos.

CAÏM. — I on són?

QUERUB. — Temps ha que Jahvè els té enllestits...

CAÏM, *indignat*. — Ah, molt bé! ¿Els té enllestits, i no els dóna a conèixer? Com vol que els complim?

QUERUB. — Home, a mi, què em contes? No te n'havia d'haver dit res, d'això. Però com que al Cel tothom en parla com d'una cosa feta... Potser... potser els posen en net. Allà dalt ningú no porta pressa. Ho comprendràs: tenen una eternitat davant!

CAÏM. — Més lleis, més traves! ¿No n'hi ha prou amb el treball, les malalties, la fam, el fred, la mort? Més entrebancs, encara! I al capdavall de tot, les portes de l'Infern, on cal deixar tota esperança!

QUERUB. — Sí, però també el Cel, amb les seves delícies infinites. No siguis injust.

CAÏM. — El Cel! Escolta, àngel —entre nosaltres, eh?—, ¿val la pena aquella vida? És realment una vidassa?

Se senten remors en el fullatge pròxim.

QUERUB, *brandant l'espasa*. — Qui hi ha aquí?

Apareix el DIABLE, tímid i inquiet.

DIABLE. — Sóc jo. No temeu. Salut, àngel de Jahvè! Salut, home mortal!

QUERUB. — Espiant-nos, oi?

DIABLE. — No m'ofenguis, Querub. Abans d'aparèixer he volgut encertir-me que Adam no era amb vosaltres. No em pot veure.

QUERUB. — Ho trobes estrany, que no et pugui veure?

DIABLE. — Gens, gens, pobre de mi!... Només volia saber si Caïm estava bé de salut, si li havia esdevingut res de noïble...

CAÏM. — Doncs, ja ho veus...

DIABLE. — Sí, gràcies... Jo us estimo, Caïm, tant a tu com la teva senyora mare. Quan la vaig enganyar —disculpeu-me!—, quan la vaig enganyar no sabia què em feia... Us estimo, sí, i perquè us estimo he vingut avui a advertir la teva mare que un parany havia estat posat en el teu camí per tal de moure't a pecar i fer-te mereixedor del càstig. Però Eva no n'ha fet cas. Després he sentit tot el renou, i m'he dit: Té, ja està. Ja ha caigut la víctima innocent. I el cor se m'ha entristit. Però ara, en veure't (*agafant el seu gran to*), en reveure't sa i estalvi, oh noble i coratjós Caïm, m'he sentit manyagament refrigerat per les aures de la confiança...

QUERUB. — Bé, bé!, no t'engresquis.

CAÏM, *al* QUERUB. — És un bon minyó!

QUERUB. — Però molt carregós!

DIABLE. — I a l'Infern, tanmateix, em tenen per un mestre d'eloqüència. I ho dic —ben cert— sense vanitat. Maleïda eloqüència! Amb ella fou anorreada la virtut de la teva bella mare. Gràcies a aquell lamentable èxit, avui gaudeixo de gran prestigi entre els meus. I d'una certa llibertat. Si descobrissin la meva traïdoria mai més no em fóra permès de sortir de les incandescent galeries on tothora hi ha el plor i el cruixir de dents!

CAÏM. — Ets un diable de bondat!

DIABLE. — I ara escolta, excellent Caïm, i tu, àngel digníssim! Satanàs, Príncep de les Tenebres...

CAÏM. — Un altre àlias?

DIABLE. — ...altrament dit, el Suprem Desfaedor, exasperat pel poc èxit de l'operació «pera» ha ordenat, oh, Caïm, que fossis novament temptat i induït a una acció singularment criminal i nefanda.

QUERUB. — Quina?

DIABLE. — Ho ignoro.

CAÏM. — Ets un pessimista incorregible.

DIABLE. — Incrèdul com la seva mare! L'experiència de la poma ha estat inútil!... I encara hi ha més; Ara sí, que m'ho jugo tot...

CAÏM. — Canta, banyeta, canta...

DIABLE. — Vosaltres no em vendreu?

QUERUB. — Parla!

DIABLE. — Satanàs, Pecador en Cap de l'Univers, acaba d'inventar un procediment que simplifica la tasca de temptar tot multiplicant-ne l'eficàcia: d'ara endavant per la nostra voluntat podem fer-nos invisibles, inoïbles, intangibles... Ja no ens caldrà recórrer a les disfresses, a les imitacions... Lleus com un sospir, habitarem el cor de l'home i ens en farem amos...

QUERUB. — Quin secret! El secret de l'ametller... La confiança d'aquest descobriment temps ha que ha arribat a la Glòria. Fins els Caps Voladors ho saben...

DIABLE. — Cert que Jahvè és omniscient... Tanmateix, Caïm, vigila! Et volen perdre, et volen perdre a totes passades! Si jo et pogués ajudar...

CAÏM, *vanitós, fatxenda*. — He! he! Les Forces Supremes se'm disputen!...

QUERUB. — No facis de predicador, diable! Nosaltres sabem vetllar per la salut dels homes. Cadascú el seu ofici.

DIABLE. — Tu ho has dit, Querub admirable. Però el meu ofici no em plau, l'exerceixo a contracor, sense vocació... Jo, amics meus, vaig ser enganyat: jo era un àngel! Jo...

QUERUB. — Per Déu! Ja ho sabem...

DIABLE. — El meu desig únic és desaparèixer, abolir la meva consciència d'esperit malèfic. Anorrear-me... Però, com? Ai las! He provat d'esdevenir pastura de les flames... Res a fer: sóc incombustible!! (*Braceja i branda la forca molt prop de la cara de CAÏM.*)

CAÏM. — Ep! Compte! Em trauràs un ull amb el teu torrapà!

Se senten remors de veus que s'acosten.

DIABLE. — Ja arriben! Són aquí! Salut... perdoneu! Caïm, vigila! (*Desapareix.*)

QUERUB, *pensívol*. — Invisibles, inoïbles, intangibles... Satanàs no pot crear —diuen—, però com perfecciona, el murri!

CAÏM. — Així... no en sabies res?

QUERUB. — Ni una paraula!

Apareixen ADAM i EVA; i ABEL i NARA, enllaçats per la cintura.

ADAM. — Què? Encara fem nosa?

QUERUB. — De cap manera, Adam... i la companyia! (*Per ABEL i NARA.*) Sembla que esteu ben avinguts!

ABEL, *al* QUERUB. — Pregunta-ho al pare... pregunta-li-ho, hi! hi! hi! Oi, Nara?

NARA, *desmenjada*. — Els homes tot s'ho arreglen a gust d'ells...

CAÏM. — Quina en porteu de cap? —

EVA, *contristada*. — Caïm, ha arribat allò que havia d'arribar. Potser és millor per a tots sortir-ne d'una vegada.

ADAM, *al* QUERUB. — Ja veuràs. Abel i Nara volen viure com home i dona. Els havia promès temps ha d'aparellar-los. Per què esperar més? Avui la lluna fa el ple i és un dia indicat. Sembla que Jahvè ho veurà amb bons ulls...

CAÏM, *encarant-se amb ADAM.* — Jahvè, oi? ¿Per ventura hi té res a veure, Ell, amb les vostres atzagaiades? Digues sense embuts que et dóna la gana de prendre'm la noia!

EVA. — Ja hi tornem a ser!

ADAM. — Prendre't la noia? Que potser és teva?

QUERUB. — Caïm, resigna't. El teu pare té potestat...

CAÏM. — No em facis riure! (*Sobtadament s'encara amb NARA, gairebé tocant-la.*) De qui vols ser, tu: d'Abel o meva?

NARA. — Uix! M'has esquixat tota la cara...

ABEL, *entre dents.* — És barroer com un simi...

CAÏM, *a ABEL.* — Què remuga, aquest doneta?

ADAM, *a ABEL.* — Deixa'l dir, Abel. No contestis...

CAÏM, *a ADAM.* — És el millor que li podeu aconsellar!

QUERUB, *agafant CAÏM per l'espatlla i separant-lo del grup.* — Minyó, no perdis el seny per tan poca cosa. Aquesta mosca no val una bufada.

CAÏM. — Oh, per a tu, no! Però jo sóc un home... Tu rai! Presenta-me'n una altra, de noia, i aviat estarem entesos... Que en saps cap, més enllà d'aquests turons?

ADAM. — És gran, el desvergonyiment d'aquest noi! Després del trasbals que acaba de promoure, encara gasta aquests fums!

CAÏM, *a ADAM.* — Fes el que et plagui. Acabat ja provaré de desfer-ho.

Desapareix.

ADAM. — Que ens deixi tranquils, aquest esgarriacries... Àngel, m'agrada que et trobis en aquest moment entre nosaltres. En l'acte que anem a celebrar tu pots ostentar la representació del Cel. Així la cerimònia serà més solemne. Abel!...

Nara! Apropieu-vos. (*A EVA.*) I tu, aquí, al meu costat...

QUERUB. — No, no, Adam. No comptis amb mi. No em vull ficar en qüestions de família. Jahvè me'n guardi!

ADAM. — Àngel, aquest miquel...

ABEL. — Si ho fas pel present de nocces...

QUERUB. — Val més que us arregleu entre vosaltres... (*A ABEL i a NARA.*) Per molts anys, joves... Jo vaig a consolar l'hereu. Ho necessita.

EVA. — Ai, gràcies, àngel! Quina pena que em fa, pobre Caïm! Però és la vida!

QUERUB desapareix per allà on ha sortit CAÏM.

ADAM, *per QUERUB i CAÏM.* — Aquest parell són carn i ungla. És intolerable! Em queixaré, me'n queixaré a qui correspongui...

EVA. — L'únic company que té Caïm, i encara l'hi vols prendre?

ABEL. — Aquest àngel fa pudor de cremat... Jo no me'n fiaria ni mica.

NARA. — Tant bufó que és!

ABEL. — Em vols engelosir amb un àngel, ximpleta?

ADAM. — Apa, som-hi. Poseu-vos bé. Com ho farem, això? (*Adonant-se que EVA s'ha assegut i està tota pansida.*) Eva!

Ni en un moment com aquest no pots estar desperta?

EVA, *alçant-se.* — Fugiu! Qui parla de desperts!

ADAM, *indecís.* — Com anirà la cosa?

ABEL. — Jo portaria el jaç aquí, i Nara i jo...

ADAM. — Calla, indecent!

NARA. — No, no! Que el pare i la mare ens ensenyin com es fa...

EVA. — Desvergonyida! Quin jovent que puja!

ADAM, *a NARA.* — Que et vols guanyar un clatellot?

ABEL, *a NARA.* — Ets innocent com una gotellada! Ja et trauré la son de les orelles!

ADAM. — Bé, prou xerrameca. La cerimònia ha de ser senzilla...

Quan jo us diré ara! vosaltres heu de besar-vos...

ABEL. — A la boca!

ADAM. — ...a la boca i tot seguit us doneu les mans i us quedeu mirant-vos als ulls fixament...

ABEL, *picant de mans i saltant*. — Que bonic! Que bonic!

NARA. — Bonic? Jo ho trobo bastant ase!

ADAM. — Calleu d'una vegada! Tothom al seu lloc. (*Els dos nois i ADAM es colloquen com una parella de nuvis i el capellà que els casa. EVA, a l'esquerra d'ADAM i una mica enrera.*) Vinga! (*Els nois es besen i després es donen les mans i es miren fixament. ADAM parla en to declamatori.*) Jo, Adam, el vostre pare per la gràcia de Jahvè, en nom propi i en nom del Senyor dels homes, dels rèptils i dels ocells voladors, i de les bèsties salvatgines, i dels animals i de les plantes de tota mena; i dels rius i del sol, de la lluna i de les estrelles...

EVA. — Prou coses, home...

ADAM. — Ara... ara! I de totes les coses visibles i invisibles; al costat de la meua companya Eva, mare vostra; per tal com ha arribat la plenitud dels vostres dies i la vostra carn ha esdevingut apta per a la continuació de l'espècie, jo, Adam...

NARA. — Això, ja ho ha dit...

ABEL. — Silenci!

ADAM. — Llamps! No interrompeu!... Jo, Adam, us declaro marit i muller fins a la fi del vostre temps. Temeu Jahvè, estimeu-vos, vetlleu pels vostres fills, guanyeu-vos el pa amb la suor del vostre front...

NARA, a ADAM, assenyalant ABEL. — Això, aquest!

ADAM. — Bastiu-vos una cabana amb pedres planes. Podreu pescar al Tigris, només al Tigris, eh! L'Eufrates, me'l reservo...

ABEL. — Però si al Tigris només hi ha granotes!

ADAM. — I que no són bones? De quin pa fas rosegons!... Us donaré les llavors i el planter que calgui per a començar els vostres conreus... No us oblideu de nosaltres, i de tant en

tant veniu a visitar-nos i a ajudar la vostra mare, perquè ara es quedarà molt sola... I potser us hauria de dir alguna altra cosa, però ara no se m'ocorre... ja tindrem temps. Ah! I tu, Nara, compte amb Caïm. Pensa que d'avui endavant Abel et senyoreja i et pot castigar com li plagui... No badis!

NARA, *entre dents*. — Ja en parlarem...

ADAM. — I tu, Abel, no abandonis la teva dona...

ABEL. — Per una altra? Hi! hi! hi!

ADAM. — Per afectes desordenats a la pesca o a la caça, per exemple. No campis de nits. No et donis a la beguda... En fi, ja sou prou grans. (*Bufeteja lleugerament els nois.*) Jahvè us beneeixi com jo us beneixo!

EVA, *besant-los*. — Fills meus! El Senyor us faci ben casats!

ABEL, *abraçant i besant NARA*. — Ja ets meva!

NARA. — On em faràs la casa?

ADAM. — Jo us tinc ullat un relleix sota el turó de Cus, a mitja hora llarga d'aquí... Però m'heu d'ajudar...

NARA, *a ABEL*. — Vull una cabana espaiosa, saps? Amb tres cambres. Que a l'hivern sigui tèbia, i a l'estiu ben fresca. I el jaç, que sigui ben tou. Caldrà que matis un ós, perquè les pells de guineu són esquifides i no acotxen prou.

ABEL. — Tot anirà venint, doneta. De moment (*amb intenció*) tindrem altra feina.

Continuen parlant i festejant.

ADAM. — Contenta, la mestressa? (*L'acarona.*)

EVA. — Estigues, beneit! I què en farem, del pobre Caïm?

ADAM. — Ara no són hores de preocupar-se. (*Per la parella.*) Mira'ls, que feliços!

EVA. — I l'altre? Tanmateix, sóc ben nècia. M'havia imaginat que aquest moment no arribaria mai, que podríem anar tirant com fins ara...

ADAM. — No et torturis a gratcient.

EVA. — I si Caïm ens abandona?

ADAM, *escandalitzat*. — Eeeh? No diguis bestieses. ¿On vols que vagi? Les feres el farien trossos abans d'un dia de camí.

EVA. — I si ho provés? (*Ploriqueja.*)

ADAM. — No cridis el mal temps, dona! Espavila't i eixuga't les llàgrimes. (*Per la parella.*) Que no vegin misèries tal dia com avui... (*Als nois.*) Ep! Jovenalla! Que no s'ha de remullar, això?

ABEL. — Deia a Nara que per aquesta nit ens hauríeu de deixar dormir al vostre llit...

NARA. — És més tou... i més ample...

EVA. — Només teniu una idea! M'arribareu a fastiguejar...

ADAM. — En què vols que pensin, doncs? És l'edat, filla, és l'edat!... Porta la gerra. (*Eva li porta la gerra, i Adam beu.*) A la vostra salut!

ABEL, a EVA. — Que no beus, mare?

EVA. — No tinc set.

ABEL. — Hi! hi! hi! No espero pas tenir-ne, jo! Em beuré la teva part...

EVA. — Mira que et farà mal...

NARA. — Deixa-me'n una mica mica.

ABEL, fa beure NARA. — Té... xarrupa. (*Ell beu llargament fins a esgotar la gerra.*)

ADAM. — Ha! ha! ha! (*Pel vi.*) Tot? No tens continència...

ABEL. — Avui no hi ha continència ni a beure ni a menjar ni a... Nara, Nareta! (*L'acaricia.*)

EVA. — Quina mala idea que has tingut! ¿Que no saps que li puja al cap de seguida?

ADAM. — Un dia és un dia!

ABEL, abraçat a NARA, intenta descobrir-li la gorja. — Vine... Deixa't fer, colomina!

NARA, defensant-se. — Què fas, ara?

ABEL. — Vine aquí, et dic!... Cabreta lirona!

NARA. — Ja tens el vi al cervell! No vull que em toquis, ho sents?

ADAM. — Que no et toqui? D'ara endavant t'hauràs de deixar tocar, filla meva! Apa, minyona, enduu-te'l fins a la collada, que prengui l'aire i faci una mica d'exercici i potser se li aclariran les potències. Penseu que aquesta nit haureu d'estar ben desvetllats, nuvis!

ABEL i NARA se'n van per l'esquerra, de bracet, ell fent saltirons i tentines i ella amb un gest de resignació.

ADAM. — Jo vaig a resseguir les trampes. Sempre hi ha alguna llebre que bada. (*Entra un moment a la cabana i en surt amb un sac.*) Fins ara, Eva.

Se'n va per l'esquerra. Pausa. EVA, sola, feineja per davant la cabana. Apareix CAÏM per la dreta.

CAÏM. — Mare...

EVA, té un petit ensurt i es tomba cap a CAÏM. — Ah, ets tu? No t'he sentit venir...

CAÏM. — No hi ha ningú a la cabana? Estàs sola?

EVA. — Sola. D'on vénis, fill?

CAÏM, enfurrunyat i sec. — D'on vols que vingui? He deixat l'àngel amb els nuvis. Ni me'ls he mirats! Ja heu rematat la festa, oi? Una festassa!

EVA. — Sí, una festa, però una mica trista, t'ho confesso. Tu no hi has volgut ser.

CAÏM. — Cornut i pagar el beure, si et sembla! M'heu jugat una bella passada, tots plegats. Us felicito. Que per molts anys em pugueu fer la traveta!

EVA. — I jo què vols que hi faci, pobra de mi? Si ell i ella s'estimaven, si el pare hi venia bé...

CAÏM. — S'estimaven, dius? Ell l'estima com un boc bavós, i del pare ja saps què en penso. El pare es desentén de mi perquè li creio problemes. Repapieja i li manquen hores per a enyorar-se. Jo no tinc res per a enyorar i només espero, desitjo, busco. I em consumeixo.

EVA. — Caïm, no et torturis. Em sap molt de greu veure't així. Tu vas ser el primer fill que Jahvè ens va enviar i potser per això t'estimo més que no estimo als altres. Entén-me...

CAÏM, *interrompent*. — Ja ho sé tot això...

EVA. — Ja sé que ho saps, però deixa-m'ho dir. Els altres no m'escolten...

CAÏM, *neguitós*. — Digueu, digueu, mare.

EVA. — Gràcies, fill... Doncs deia que t'estimo més; potser no és així. El que passa és que fa més temps que t'estimo. El teu naixement va ser per a mi una benedicció i una sorpresa meravellosa. La joia que vaig sentir en veure aquell tros de carn meva que plorava i pernejava, em va fer oblidar el dolor i el càstig que havia merescut. I vaig pensar: que avorrits que em resultarien ara aquells dies del Paradís sense amor i sense dolor! Però ja fa temps que m'he adonat que ets ben diferent dels altres i fins i tot del pare. I ara que et veig apesarat i anguniós i tan... no sé com dir-ho, tan descontent de tot i tan contra tothom, tinc por que un mal esperit no se t'hagi ficat al cos, Jahvè ens en guardi!

CAÏM. — Estigues tranquil·la, mare. Res de dimonis! Només sóc un home que vull entendre les coses que em passen, que vull saber qui sóc i on vaig i que em sento amb forces per a lluitar contra qui sigui. ¿D'on em vénen aquestes ganes de respirar fondo, de xuclar la llum i l'aire que m'envolten, de domar les bèsties, de treballar la terra i fer que doni fruits? No t'ho has preguntat mai, tu, això?

EVA. — Jo només sóc una mísera dona que no entén aquestes coses que dius, però que et voldria consolar, i encoratjar-te

i veure com triomfes. Però ah, els fills creixen i s'allunyen...
Fa tant de temps que ja no em necessites!

CAÏM. — La cosa no té remei, mare. El destí dels homes sembla que és aquest: créixer i anar per les seves. Però em trobo tan sol! Em pregunto si hi ha d'altres homes com jo, en d'altres indrets de la terra. Pogués trobar-los i ajuntar-m'hi i lluitar tots plegats per dominar la natura! Tu i el pare vau errar el camí. Jo n'emprenc un altre endut per una voluntat més forta. Fora la mansuetud i la resignació! Jo em queixo, mare, em queixo i protesto!

EVA. — Doncs jo només voldria que tots visquéssim en pau i concòrdia. Amb temor de Déu, salut i feina aniríem endavant i ens sortiríem de tots els tràngols, no et sembla?

CAÏM. — Un programa mínim, pobrissona...

EVA. — Però, això sí, Caïm! Per Jahvè et conjuro que no et barallis amb l'Abel. L'Abel és com és, però porta la nostra sang. No en dubtaràs, oi?, que és fill nostre, com tu mateix!

CAÏM, *divertit*. — Com vols que en dubti, mare?

EVA. — Doncs jura'm que no li faràs ni li voldràs cap mal. Per la meva banda ja procuraré que ell es porti amb tu com Déu mana, que no et busqui bronquina ni et faci denteta. Ja ho sé, Caïm, ell i la Nara s'han casat i jo...

CAÏM. — Sí, els heu casats!

EVA. — Com vulguis, els hem casats...

CAÏM. — Sí, i Déu ens guardi d'un ja està fet, oi? (*Sobtadament el seu to es fa autoritari i enèrgic.*) Escolta'm, mare! Et vull dir, per si encara no te n'has adonat, que jo necessito una dona! (*Terrible.*) Mare, *necessito* una dona!

EVA, *desconcertada*. — Sí, és clar... una dona. Me'n faig càrrec, fill meu, però jo...

CAÏM. — Tu, tu, precisament. Tu i el pare. ¿A qui vols que la demani, al nunci? O potser vols que esperi que Jahvè pastí un grapat de fang i modelí una figura de dona de quinze anys, a punt de solfa?

EVA. — No desvariegis!

CAÏM. — Que no m'entens, mare? (*Cada cop més exigent i més dur.*) Em cal una femella com el pa que menjo. La sang em bull, què et pensaves! ¿Et pensaves que us havia sortit un marieta?

EVA. — Per Jahvè, no desbarris!

CAÏM, *després d'una pausa, més calmat.* — A més, saps millor que jo que el Senyor va dir «No és bo que l'home estigui sol». I és ben cert, rellamps! No és gens bo que l'home estigui sense dona!

EVA. — Sí, són paraules de Jahvè...

CAÏM. — Doncs, apa! Moveu-vos! Posa't d'acord amb el pare i prepareu una bona sessió nocturna al vostre jaç. Fa massa temps que sou eixorcs. El procés d'elaboració és cançonner, ja ho sabem, però puc esperar una provatura i una altra i una tercera provatura. Tinc molts dies i moltes llunes per davant. Si tant em fas dir puc esperar una centúria. Però almenys vull tenir-ne l'esperança...

EVA, *compungida.* — Ai!

CAÏM. — Potser em diràs: i si ens surt un mascle?

EVA, *agafant-s'hi.* — Això, què farem aleshores?

CAÏM. — Tant se val! Hi tornareu, persistireu, perseverareu! Altrament els mascles tampoc no ens faran cap nosa.

EVA. — M'aclapares, fillet, m'aclapares!

CAÏM. — El pare és un patriarca, el primer, el primeríssim, i els patriarques, ja se sap —m'ho ha dit l'àngel—, han de ser fructuosos, prolífics, pares de família nombrosa.

EVA. — M'afeixugues..., no sé pas què dir-te!... Els infantaments són incerts i treballosos, jo estic molt cansada i, d'altra banda, el pare, jove i tot com és, està pansit, desmenjat, sense il·lusions ni alegria i els jocs del plaer carnal ja no el tempten. Ell es pensa que en qüestió de fills i filles ja ha complert. Ha tancat caixa.

CAÏM. — Però, tu mare, oi que pots donar-hi un cop de mà?

Fas força goig encara i en faries més si t'empolainessis una mica. Provoca'l, engresca'l! (Solemne.) Pare Adam i mare Eva, multipliqueu-vos. És la consigna que heu rebut de Jahvè.

EVA. — No te'n refiïs, noi, no te'n refiïs gaire...

CAÏM. — Que no me'n refiï? Hi compto! I si em falléssiu no tindríeu pau ni repòs. No us deixaré de petja. O us abandonaré...

EVA, *esverada, angoixosa*. — No! Això no, fill meu. Això mai! Fóra la meva mort.

CAÏM. — Ara no parlem de mort, parlem de vida! Altrament, mira! Mira aquestes valls desertes i ermes. Cal treballar les terres planes. La terra és de qui la treballa, no ho sabies? Jo ho sé massa i les meves suors em costa! Manquen molts braços a l'agricultura!

EVA, *amb un profund sospir, l'aire fatigadíssim, abandonant-se, s'asseu a terra. Com per ella sola*. — Ai, els ossos!

Mentrestant CAÏM s'ha allunyat cap al fons de l'escena i contempla el paisatge amb actitud dominadora. Ara EVA s'agenolla i implora la pietat del Cel amb els braços enlaire. Pausa.

Per l'esquerra apareixen ADAM, NARA, ABEL i el QUE-RUB.

ABEL, *a CAÏM després de beure una tirada de vi*. — Germanet, què t'has deixat perdre! Quina cerimònia! Dóna'm l'enhorabona, si més no! (Agafa grollerament NARA per la cintura; la noia se'n vol desempallegar.) Et presento la teva cunyadeta, ha! ha! ha! Aquesta nit dormiré amb la senyora al jaç dels pares... Vine-hi! Vine-hi, germanet de la meva vida! Aguantaràs la teia... hi! hi! hi! i tots irem millor!

CAÏM, *ha escoltat amb ràbia continguda. A les darreres paraules s'ha encès com un coet. De bursada ha agafat una eina i s'ha*

abalançat sobre ABEL, el qual ha llançat un crit de pànic i ha fugit com un llamp, perseguit per CAÏM, que ha cridat:
— Damnació!

EVA. — Caïm, fill meu!... Caïm!!

NARA. — Caïm!

ADAM. — No tingueu por que l'atrapí...

EVA, *desesperada, al QUERUB, que acaba d'aparèixer.* — Àngel, per Jahvè! Vola-hi!!

Tots corren darrera els germans. L'escena resta deserta.

CAÏM, *apareix, panteixant, les mans ensangonades, desfet.* — Sang! Sang d'home! (*S'eixuga les mans amb repulsió.*) L'he deixat quiet... sense alè... com una bèstia morta!!

L'escena s'aclareix sobtadament d'una llum irreal.

VEU DE JAHVÈ, *amplificada.* — ON ÉS ABEL, TON GERMÀ?
CAÏM, *resta com petrificat, mira al cel amb terror.* — No ho sé.

És que jo sóc el guarda de mon germà?

VEU DE JAHVÈ. — QUÈ HAS FET? LA VEU DE LA SANG DE TON GERMÀ CLAMA ENVERS MI DE LA TERRA. I ARA MALEÏT SIGUES TU DE LA TERRA, QUE HA OBERT SA BOCA PER REBRE DE TA MÀ LA SANG DEL TEU GERMÀ, I ERRANT SERÀS DAMUNT LA TERRA.

CAÏM. — Massa gran és el meu crim perquè me n'aixequi. Ve't aquí que tu em foragites avui de damunt la faç de la terra, i jo de la teva faç m'amagaré, i errant i fugitiu per la terra seré, i s'esdevindrà que qualsevol que em trobarà em matarà.

VEU DE JAHVÈ. — BEN ALTRAMENT, TOT AQUELL QUI MATARÀ CAÏM, SET VENJANCES PAGARÀ. I VET AQUÍ EL SENYAL QUE ET SERVARÀ.

La cara de CAÏM resta il·luminada amb una claror estranya.

CAÏM. — Senyor!

VEU DE JAHVÈ. — I NARA SERÀ TA MULLER I PERTOT T'ACOMPANYARÀ.

L'escena recobra la llum normal. CAÏM resta abatut i s'asseu en un pedris, amb el cap entre les mans. Pausa. Apareixen els altres portant el cos inert d'ABEL. Travesen lentament i silenciosament l'escena i entren a la cabana. Al cap de poc tots van sortint, aclaparats. CAÏM s'alça i els altres, en veure el senyal lluminós de la seva cara, el miren i el tracten amb temor religiós. Ell es produeix amb gran dignitat tota la resta de l'escena.

QUERUB, assenyalant CAÏM, que resta apartat del grup. — Un senyal del Cel!

CAÏM. — Nara! Vine!

NARA, com obligada per una força superior, va al costat de CAÏM.

Jahvè em foragita de la faç d'aquesta terra.

EVA, plorant. — Fill meu!

CAÏM. — Perdó, mare. Jo no sabia que els homes morien a cops com les bèsties vils.

EVA entra a la cabana i en surt al cap de poc amb un farcell.

CAÏM. — I vós, pare... Davant meu s'obren els camins de la terra. Bastiré la meva cabana sota unes altres estrelles. Tanmateix, mai no podré oblidar que sóc eixit de la teva sement...

ADAM. — El que és fet, és fet. M'has pres Abel, que jo tant estimava. Ara t'enduus la noia. Ens quedem sols, jo i la pobra Eva, com en els dies del Paradís. Però ara, amenaçats de totes les misèries, feixucs de mals records i de remordiments. Molta vida t'espera. És la voluntat de Jahvè Totpoderós!

EVA, *al QUERUB, pel farcell.* — Dóna-li això, si et plau. Una mica de minestra mai no fa nosa...

QUERUB pren el farcell i el lliura a CAÏM.

QUERUB, *a CAÏM, posant-li la mà damunt l'espatlla.* — L'has feta grossa, amic meu! Ets un home extraordinari. Jahvè haurà de perdonar-te. Tinc fe en el teu esdevenidor. Lluita, treballa... triomfa! (*Li dóna l'espasa.*) Té l'espasa. És teva! La necessites més que jo.

CAÏM, *agraït.* — Àngel...! (*Intenta besar-li la mà.*)

QUERUB. — Vés... Ja és hora de partir.

CAÏM, *alçant l'espasa amb una mà i, amb l'altra enllaçant la cintura de NARA, la qual porta el farcell.* — Salut!

TOTS, *alçant les mans, i EVA plorant.* — Salut!

CAÏM i NARA se'n van, enllaçats. Els altres tres resten mirant com s'allunyen. Només se senten els sanglots apagats d'EVA.

QUERUB. — Ara, vosaltres, no us deixeu atordir per la malastrugança... Cal reaccionar i començar altra vegada.

ADAM. — Quin cop!

QUERUB. — Sous joves, encara.

ADAM. — Joves?

QUERUB. — Molt joves. He sentit dir que teniu centúries per davant...

EVA. — Què dius, àngel?

QUERUB. — La veritat.

ADAM. — Però... què vols que fem, tots sols?

QUERUB. — Treballar, pare Adam, treballar! No hi ha altre camí. (*Assenyalant devers els camps de rostoll.*) Aquelles feixes t'esperen. Treballar i engendrar i parir altres fills i altres filles... «Amb treball menjaràs de la terra.» «Amb dolor infantaràs.» És la llei... és la vida de vosaltres, els homes.

EVA, *plorant*. — Déu meu!

QUERUB. — No ploris, Eva...

EVA. — Senyor! L'un, estirat damunt el jaç, fred, inert, mut per sempre... I els altres, maleïts de Jahvè, errants per camins mai no petjats, plens de basarda... Nosaltres, abandonats i tristos sota aquest Cel immens i aquesta terra massa ampla...

ADAM, *de sobte, irritadíssim*. — No anem bé, àngel... no anem gens bé!

QUERUB. — Què t'agafa, ara?

ADAM. — Tot això de la vida i de la mort, dels plaers i de les misèries i dels pecats i dels càstigs és un camp perdut! No hi ha ordre, ni mesura, ni seny, ni justícia!

QUERUB. — Adam, com goses...?

ADAM. — Et dic i et sostinc que no hi ha ordre! Àngel, per Jahvè, no hi podries fer res, tu? (*Pel Cel.*) ¿Explicar-los com van realment les coses aquí baix? Ara que tot just comencem, ¿no fóra temps d'endegar-ho tot d'una manera més enraonada? Jo no demano el retorn al Paradís... Però sí un cop de mà, un endreç general... una certa millora en tots sentits. Ja m'entens, tu!

QUERUB. — Ai, Adam, Adam! ¿No penses que podrieu estar molt pitjor, encara?

ADAM. — Sí, sí... Tu rai! A tu totes et ponen...

EVA, *al QUERUB, amb simpatia i agraïment.* — ¿I què, faràs, ara, sense l'espasa? No et renyaran?

ADAM. — Però, dona! Sempre seràs la mateixa. ¿Per què et fiques allà on no et demanen?

CORTINA LENTA

CAMBRERA NOVA

Comedia en dos actos

PERSONATGES

OSCAR, el marit

JOANA, la mare

EMILIO, l'amor

PAULA, la cambrera

QUIN, el notari

Hab. d'una residència d'estiu. Escena amb un gran paper en forma de balustrada. Al fons i a l'esquerra de la finestra es veu un jardí amb arbres. En escena OSCAR i PAULA. PAULA recorre la cambra. OSCAR es en sala de bany.

OSCAR. — Paula, va rapid, trobada, porta l'aigua calenta.

PAULA. — Però, senyor.

OSCAR. — Senyor? I en, deus? Ja la crec que ve de n'ha produir la marea. Ara el meu de dels vint, en cambrer! Deix que doncs l'alt i porta la cila. Paula, i (fugint, amb amargura)

PAULA. — Oh, per Déu, tant que.

OSCAR. (amb amargura) Oh, tant que.

PAULA. (amb amargura) Oh, tant que.

OSCAR. (amb amargura) Oh, tant que.

PAULA. (amb amargura) Oh, tant que.

Cambrera nova

Per, a l'Orquestra, amb simplicitat i agilitat — el que falta,
era, com l'organo? No et renyaran?
Així — Però, doncs sempre veuràs la mariona. Per què no
fiques allà un rei o un duc?

CURTINA LENTA

Aquesta comèdia fou escrita el 1928, editada el 1937 dins del quadern *Contraban* («La Rosa dels Vents», Barcelona), reeditada el 1970 dins del volum *4 comèdies en un acte* (Aymà S. A., Editora, Barcelona) i estrenada a Terrassa el 20 de juny de 1970 per l'agrupació teatral Sis×Set.

CAMBRERA NOVA

Comèdia en un acte

PERSONATGES

ÒSCAR, el marit

JOANA, la muller

ENRIC, l'amant

PAULA, la cambrera

QUIM, el xofer

Hall d'una residència d'estiu. Escala amb un gran replà en forma de balconada. Al fons i a través dels finestrals es veu un jardí amb avets. En escena ÒSCAR i PAULA. PAULA endreça la cambra. ÒSCAR va en roba de casa.

ÒSCAR. — Pauleta, no siguis ximpleta, posa l'orella drete...

PAULA. — Però, senyor...

ÒSCAR. — Senyor? I ca, dona! Ja fa temps que se n'ha perdut la mena... Ara el món és dels vius, m'entens? Dels que obren l'ull i paren la mà... Pauleta...! (*Suplicant, acostant-s'hi.*)

PAULA. — Oh, per Déu, miri que...

ÒSCAR, *intenta abraçar-la.* — Vine, rosa de tot l'any...

PAULA, *alçant molt la veu.* — Deixi'm! Si no em deixa, crido!

ÒSCAR. — Ep! Frenem... No esvalotem el galliner... Tac-te.

Tàc-ti-ca. (*A PAULA.*) ¿Que potser et penses que t'esgarra-paré? Que no veus que vaig amb el lliri a la mà, jo?

PAULA. — Vostè no me les ha de dir, aquestes coses...

ÒSCAR. — Però, filla meva, si estem en plena temporada! L'estiu... sempre serà l'estiu. I, què vols? Em tens a mi al teu costat per a endolcir-te les ametlles... I encara més, dona, encara més! Pauleta, que no m'entens amb mitges paraules?

PAULA. — Ja sap que estic promesa amb en Quim.

ÒSCAR. — Ah, bé! Això són coses de la meva dona. En Quim és un galant minyó. *Pourquoi pas?* Però ell és xofer i no té mans per a les nenes caies...

PAULA. — I ara!

ÒSCAR. — Sempre trauràs més partit dels que van darrera... Parlo dels cotxes. Entesos?

PAULA. — Jo estimo en Quim. Vostè només em pot enganyar...

ÒSCAR. — Jo enganyar-te? Però si sóc una bellíssima persona! Tothom t'ho dirà. Sóc un... gairebé sóc un paladí de la bona causa. No sé pas com em mires. I quan convé paro la galta i tot. És aquesta la cosa. I com que m'adono que tu ets una anyella..., com ho direm?... desorientada... Però això és una altra història.

PAULA, *que vol treure la pols d'una tauleta on ÒSCAR està assegut.* — Em permet que faci la taula?

ÒSCAR. — Encara que em demanessis més. (*Deixa la taula.*) Només et diré que si les coses anessin de mal borràs, em veuria amb cor de tancar-me en una mena... de convent, a pa i aigua... Per la meva banda no hi planyo res, oi? Però, i tu? Tu, què fas? Tan fresca, eh? No, noia, no... No llaures dret, bona mossà...

PAULA. — No l'entenc d'una paraula, a fe! I si la senyora el sentia...

ÒSCAR. — La senyora (*rufol*), la senyora... D'això... no hi té ciri en aquesta... cerimònia... (*Rialla.*) Mira, Pauleta, tu i jo, jo i tu, farem un tracte honrat, que es diu: tu... poses bandera blanca... jo vinc i dic... i tots dos inaugurarem el curs...

- PAULA. — Quines coses més estranyes!
- ÒSCAR, *insinuant*. — I jo no et pensis que t'abandonaria, i ara!
Tot quedaria a casa, tot quedaria a casa...
- PAULA. — A casa seva, meva no...
- ÒSCAR. — Badoca! Vull dir que tot aniria llis... I aquí les parets són gruixudes i els forrellats van per la part de dintre...
- PAULA. — Com si em parlés en grec!
- ÒSCAR. — Escolta, avui m'arribo a Barcelona... Ja t'ho deu haver dit en Quim... Tornaré demà passat... Doncs... demana... pidola... tira al dret. (*Prova de subjectar-la.*) ¿No et faria goig un joc interior d'aquells que semblen de vidre?
- PAULA. — Però, senyor. Deixi'm treballar. Jo estimo en Quim i ningú més...
- ÒSCAR. — El meu angelet! Estàs enamorada? Enamora't de la vida, dona, dels petons i de... les rebolcades. Les rebolcades de bona llei, s'entén! Si ho volguessis tastar... només una vegada...
- PAULA. — Jo no vull fer pecats.
- ÒSCAR. — Pecats, de cap manera... (*Fent el paper.*) Ah! Ara hi caic! M'hi jugaria un dit. Ja ho sé, Pauleta...
- PAULA. — Què?
- ÒSCAR. — Quina llàstima! Tu tens algun mal estrany al cos, alguna taca lletja...
- PAULA. — Jo? No, senyor... Li ho juro... Sóc ben neta i ben sana... gràcies a Déu!
- ÒSCAR. — Què has de dir, tu! Totes les noies que fan aquest posat de sagristanes, que no es deixen tocar i que es cobreixen els braços i tót... No em faràs creure una altra cosa.
- PAULA. — Li juro que no, senyor! (*Ploriqueja.*) Pobra de mi! Estic ben bona, jo. Sóc tota blanca...
- ÒSCAR, *seduït*. — Tota blanca! Pauleta... (*S'hi acosta.*) No fugis... Ets tan dolça... Et necessito... No em deixis... Mira'm. (*L'abraça.*) Quina pell més tèbia... Si m'estimaves una mica... Tingues pietat d'aquest pobre cavaller...

PAULA, *sortint del curt moment d'inconscient abandonat*. — No, no... deixeu-me! No em toqueu! Si no fos... Me n'aniré d'aquesta casa...

JOANA, *que ha sentit els crits, apareix amb un brodat a mig fer a les mans*.

JOANA. — Òscar! (PAULA desapareix.)

ÒSCAR. — Bon dia, madama...

JOANA. — Sé que el teu mal no té remei. Estàs tan embrutit que ja no t'adones que et condueixes com un salvatge.

ÒSCAR. — Anem a pams, companya!

JOANA. — El pitjor és que el teu contacte també m'ha llevat gairebé el sentit de la decència. Al meu lloc i en aquest país on les lleis són fetes a la mida dels homes, una dona pura et mataria o almenys t'abandonaria. Jo sóc covarda, egoista, estimo massa la meva comoditat, temo l'opinió, les befes de la gent. He estat feble des del principi, he anat cedint de mica en mica... i ara... ara el llot ja em té presonera...

ÒSCAR, *carregant la pipa*. — Muller meua, estimada i grandiloqüent senyora meua!... *D'abord*, permet que et saludi amb certa galania per donar-te a entendre (*fa una levíssima reverència*) que dels teus llavis no pot venir-me ofensa, com diu el poeta. Quant a les teves apassionades —perquè han estat apassionades— manifestacions...

JOANA. — Oh, Déu! On hem arribat... on hem arribat...

ÒSCAR. — No m'interrompis, que ja saps que no sóc prou orador per a lligar fils trencats... Deia... Què deia? Veus? Ah! Deia que les teves manifestacions no m'han plagut ni pel fons ni per la forma. Han estat inexactes. I dic inexactes perquè si les qualifiques de falses et podries alarmar i ofendre... amb certa raó. Altrament, jo —jo!— sóc una persona tan honorable com el bisbe —si tant em fas dir—, tu ets una dama de tot primer ordre... i així successivament.

JOANA. — És inútil!

Es posa a treballar nerviosament a la cadira més lliunyana d'ÒSCAR.

ÒSCAR, *tot passejant-se*. — Què vol dir inútil? Aquí no hi ha fang, aquí no hi ha brutícia. Tot marxa. Les lleis naturals es van complint *tant bien que mal* i cadascú fa el que bonament pot per no entrebancar-les massa. Hi ha una nota que fa: a l'estiu tota cuca viu, i tracta després de les diverses maneres com la cuca es pot esbargir... I entenguem-nos d'una vegada per sempre, establím com a principi immutable i universal aquell —escolta bé!— aquell que proclama la prohibició absoluta de fer la traveta al proïsme... (*Fregant-se les mans amb unció, jesuític.*) I procurem... procurem, sobretot, no perdre mai aquella mansuetud... aquella dolcesa... enguantada —així m'ho fas dir— que no deixa treure el bec a les espines...

JOANA. — Voldria saber si n'hi ha per gaire.

ÒSCAR. — No. S'està rematant, amiga meva... Si fem tot el que recomano, la vida se'ns obrirà, se'ns lliurarà com una flor perfumada... va bé? I fins i tot les muntanyes... les muntanyes s'ajupiran al nostre pas... Bé, potser exagero, però ja comprens on vaig, oi?

JOANA, *excedida*. — Quin malson!

ÒSCAR. — Ep! No fem escarafalls! No tolero les persones superiors... no admeto superhomes i menys encara superdones. (*Rialleta.*) Grat sia a Déu, en la nostra terra beneïda no tenim plantejat el problema de la sang, del llinatge... Els nostres pares anaven tots a peu, si fa no fa, i no tenien cap idea clara sobre... la sintaxi, per exemple. (*Rialleta.*) Classe mitja, classe mitja... que vol dir: salut, mesura, llibertat i... to-le-ràn-ci-a. Ja ho saps, tu; si d'aquestes coses me'n pots ensenyar, dona! He dit: tolerància. ¿Per ventura, ara mateix, no t'estic sacrificant part de la meva autoritat? A un amo, a un amo legítim com jo (*molt enfàtic*), ¿qui podrà

demanar-li comptes per la conducta que observa dins el clos sagrat del seu petit reialme? I ja ho veus! Si és irrisori! Fa mitja hora —potser no tant— que provo de justificar-me als ulls de... (*assenyala JOANA amb gest despectiu; ella es redreça, amenaçadora*) de la meva...

JOANA. — De la teva què? (*Desafiadora.*)

ÒSCAR. — Deixa-m'ho dir, dona, que ho puc demostrar amb raons històriques, religioses, fisiològiques... Deixa-m'ho dir, dona, que és una veritat com un temple... Què tens? ¿D'on has tret aquesta cara de tres déus?... Què deia, jo, ara? Llàstima! Era bo... Creu-me que era bo... (*JOANA, davant tanta poca-solta, deixa la seva actitud de repte i torna a caure en el seu estat de menyspreu desesperat.*) Què deia ara, darrerament... eh?... Contesta!

JOANA. — I a mi què em contes?

ÒSCAR. — Fes memòria, mal llamp! Valia la pena... Digues...

JOANA, *seca, tot treballant*. — No ho recordo.

ÒSCAR, *indignat*. — Mira... mira, noia... no em vinguis amb aquests posats de monja fatigada, perquè em faràs perdre l'equilibri i... maleïda la...

JOANA, *una mica més humana*. — Però, home de Déu, no cri-dis, no escandalitzis, si et plau...

ÒSCAR, *després d'una pausa curta*. — No, si a mi tampoc no m'agraden els crits... Però, ja ho saps, en qüestions d'educació sóc i seré sempre molt rigorós...

JOANA, *quasi amable*. — Sí, home, sí... (*Pausa. JOANA deixa la feina i s'acosta al seu marit.*) Òscar, voldria que m'escoltessis un moment...

ÒSCAR, *sorprès pel to d'ella*. — Eh? Tu manes... Però... (*Consulta el rellotge.*) En tens prou amb tres minuts? M'haig de mudar de roba...

JOANA. — Hi ha temps per a tot... Escolta, Òscar. Cal que respectis la Paula. És una bona noia i sap molt bé la seva obligació. A més és innocent com una criatura... i jo l'es-

timo com es mereix. Fes això que et demano, si no per altra cosa, per egoisme. Ja saps que he preparat el seu casament amb el xofer. Ella n'està enamoradíssima. Ell no tant, em sembla, però tot arribarà. A en Quim li convé, i a nosaltres encara ens convé més. Així ens assegurem un servei competent i estable, de tota confiança. I avui això no es compra amb diners... Si continues molestant la Paula, la noia, malgrat que és modesta i respectuosa, acabarà deixant-nos, perquè tothom té el seu amor propi. És això el que et volia dir. Les raons de pes: el respecte que et deus a tu mateix, el que jo em mereixo, la decència, la dignitat, la llei moral... tot això no ho vull retreure. És massa vell. Són coses arraconades. Ja t'he dit que jo mateixa he acabat acostumant-me al nou règim de vida. Què hi vols fer? Sembla que el món és més aviat de la manera que tu el veus...

ÒSCAR, *admirat*. — De tot això, un membre de la vella escola en diria cinisme. M'entens? *Cinisme!*... Però jo, no. Mai. Tot escoltant-te m'ha semblat veure en ple funcionament una màquina de pensar... una màquina que jo hagués construït amb els ingredients més purs de la meva filosofia... Ets gran, filla meva, ets única!

JOANA. — Quin home! (*Despectiva i sobrepassada.*)

ÒSCAR. — De totes maneres... de totes maneres... no t'enfilis massa. Perquè, desenganya't: les dones, allà on estan millor és darrera un vel... no sé quin autor ho diu, això. Sí, les dones a caseta. És un destí com un altre. (*Faceciós.*) Ja trobeu petites compensacions, oi? Les amigues, vull dir, l'enveja de les amigues... el luxe. Ah! I les feines dites domèstiques... i que efectivament són domèstiques... és clar! Només la bugada ja us omple dos dies de la setmana... Afigura't!

JOANA. — Això... mateix... Estàs inspirat, avui... Em promets, doncs, que quan tornis ja no pensaràs més...?

ÒSCAR. — Si tan bé ho demanes... (*Canvi.*) Les dones, quines

condemnades! Com us aprofiteu dels nostres moments de feblesa... o de pietat... Però, vull que et consti: si he cedit, ha estat perquè m'ha donat la gana... No em trobo en el cas d'admetre lliçons de ningú... Sé perfectament allà on puc arribar! (*Cridant.*)

JOANA. — Qui t'ho nega? I et prego per segona vegada que no alcis tant la veu...

ÒSCAR. — Res de crits, res de crits... (*Com renyant-se a si mateix.*) Mira que tinc unes condescendències!!

JOANA. — Ara no te'n penedeixis... Fóra indigne de tu...

ÒSCAR, *consulta el rellotge*. — No! Si entre tots em fareu fer tard... (*Recull uns papers, els posa dins una serviette.*) Encara que... no vindrà pas d'una hora... (*Rient d'ell mateix.*) Sóc formidable. Em van fer a mi, i paf! van trencar el motlle. Ho juraria... La deixo aquí... (*Per la cartera.*) Que no l'oblidi després... Bé; vaig a mudar-me. (*Mirant per la finestra.*) Bon temps!

La lluna brilla i el vent
ha desfet la torbonada.
Aprofitem eix moment
per eixir de la porxada...

És meu, això. És aquell accèssit que encara deu rodar per casa. Ho recordes? Ara no passaria pas...

JOANA, *per ella mateixa*. — Monstruós!

ÒSCAR, *tot pujant l'escala*. — Després venia allò de... Com feia?...

...per eixir de la porxada.
L'arbreda sembla d'argent:
endinsem-nos-hi, estimada...

I ja no recordo res més... L'estimada era la noia del masover... Granota, fica't al cove, comprens? (*Riu; desapareix escales amunt.*)

JOANA. — Quina ràbia! Quin fàstic! (*Mirada circular. Va al telèfon i posa comunicació.*) El 34? Aviseu el doctor Comelles, si us plau... Enric! Ets tu?... Joana... Qui vols que sigui?... Sí... Sí... Escolta, vigila la sortida del cotxe... Sí... I vine de seguida... Immediatament, sents? Estic desesperada... si sabessis! Et necessito més que mai... Sents, Enric?... Hi guanyaràs... Sí. Sí!!... Adéu.

Pausa.

ÒSCAR, *en mànigues de camisa, des del replà.* — Ep! Fes dir a en Quim que prepari el «Bugatti».

JOANA. — El «Bugatti»? No vas dir que necessitava una reparació? Vés amb compte.

ÒSCAR, *a PAULA, que en aquell moment travessa l'escena.* — Paula! Dignes a en Quim que tingui el «Bugatti» a punt.

PAULA desapareix després de dir: —Bé, senyor!

ÒSCAR, *a JOANA.* — Què deies de la reparació? Els xofers sempre veuen reparacions a fer. El «Bugatti» em farà guanyar mitja hora. I això que no porto pressa... però en aquest món tot són gustos... (*Mentre parla prova d'ajustar-se el coll de la camisa. Entra QUIM, seguit de PAULA.*)

QUIM. — Senyor, la cambrera em diu que voleu el «Bugatti». Us recordo que està molt malament de frens. Si el senyor no hagués disposat altra cosa, pensava portar-lo avui al taller de Puigcerdà.

ÒSCAR. — Però, fill meu! Que encara no em coneixes? Em sembla haver dit que prepararessis el «Bugatti». I no perdem més temps. *À tout à l'heure!* (*Desapareix.*)

PAULA. — Senyora, per Déu! Poden prendre mal...

JOANA. — Què vols que hi faci? (*A QUIM.*) ¿És realment perillós?

QUIM. — Una mica, senyora. I més si condueix el senyor. Hi ha la baixada del coll de Freixes. Un obstacle sobtat pot donar molta feina... Però, si anem amb compte... Advertiré al senyor que cal tenir prudència.

Desapareix seguit de PAULA, tota inquieta. ÒSCAR apareix dalt el replà i baixa l'escala, tot posant-se l'americana.

ÒSCAR. — Ah! (*Pren la cartera.*)

JOANA. — Què et costa d'agafar l'altre cotxe? Pensa que ets responsable de la vida d'en Quim.

ÒSCAR. — D'en Quim? Justos! La meva tant se val.

JOANA. — De la teva, n'ets l'amo.

PAULA apareix i va escala amunt.

ÒSCAR. — I que se'n diuen de ximpleries d'un cap de dia a l'altre! Com infleu les coses! Per no avorrir-se massa s'ha de treure partit de tot, ho comprenc... I ara, el comiat. Adéu, ma muller! Si el fat no obre entre nosaltres un abisme... sense ponts... etcètera, etcètera.

JOANA. — Adéu...

ÒSCAR. — Acosta la galta... si més no. (*Es besen fredament.*)

JOANA. — Qualsevol diria que te'n vas a la guerra.

ÒSCAR. — No, serà una separació curta. El teu tendre cor podrà suportar-la sense un trip-trap excessiu. Demà passat retorn a la llar. Serà una Odissea abreujada; fins i tot et prometo la supressió de Calipso. I tu seràs una Penèlope amb pocs maldecaps i... goso dir, sense pretendents... (*Rialleta.*) Demà passat em tens aquí...

JOANA. — Probablement...

ÒSCAR. — Probablement? Exacte. Ets admirable. Àdhuc —he dit *àdhuc*— en els moments més emocionals parles amb una

precisió científica. (PAULA baixa l'escala amb la maleta i l'abric d'ÒSCAR i desapareix.) Jo, no. Jo sóc poeta. És el meu punt flac... *Au revoir!*

JOANA. — Adéu... (ÒSCAR desapareix. Pausa. Apareix PAULA inquieta.) Ja són fora?

PAULA. — Sí, senyora... El cor em diu que els passarà alguna mala cosa...

JOANA. — No, dona, no. En Quim ja vigilarà. Apa, tranquil·litza't. Mira'm a mi. Estic alegre... No saps per què?... Pauleta, vés, corre a la porta de l'hort... Obre-la i espera el senyor Enric... Corre, bonica... A la teva edat tristeses? Jo tingues els teus anys... Espavila't. (PAULA desapareix. JOANA resta inquieta i afanyosa. Pren una flor d'un pitxer i prova damunt un mirall de posar-se-la als cabells, després al pit, després al flanc. Rebutja la flor. Sota una idea sobtosa i amb moviments infantils corre al gramòfon i l'obre.) Ah! Ni una agulla. Ni tan sols una d'usada... Sempre el mateix. (Entra ENRIC COMELLES, precedit de PAULA, la qual desapareix. JOANA corre cap a ENRIC. S'abracen.) Enric! Tres, tres dies! Tenim gairebé tres dies per a nosaltres...

ENRIC. — ¿Vols dir que no ho fas massa a la llum del dia, això...?

JOANA. — Què? Ningú no li ha de dir res...

ENRIC. — Com s'ho prendria?...

JOANA. — Ai, Enric, que em deus estimar poc...

ENRIC. — Sí, ja sé que l'amor és cec...

JOANA. — Ben cec et voldria jo...

ENRIC. — Fet i fet, la prudència mai no fa nosa en aquests casos. Tu hi pots perdre més que jo...

JOANA. — Jo? Què hi puc perdre? Ell és ben mort per a mi...

ENRIC. — Sí, però...

JOANA. — Qualsevol diria que tens por...

ENRIC. — Jo, por? No diguis ximpleries, dona.

JOANA. — Però si ho dic per riure, perquè deixis aquest aire de gallina mullada... ¿Que no saps que per a mi ets l'home més valent de la península? Enriquet meu, què et passa?

ENRIC. — Escolta, Joana. Em sap greu, però t'haig de donar un petit disgust. Has dit que teníem tres dies. Doncs mira (*li allarga un telegrama que s'ha tret de la butxaca*), llegeix...

JOANA, *després de llegir*. — És horrible! Però pots donar una excusa... Oi que sí?

ENRIC. — No, dona, per desgràcia. No puc deixar de concórrer-hi de cap manera. S'ho prendrien com una desconsideració i d'un cop podria perdre tot el terreny que porto guanyat en dos anys...

JOANA. — Quina calamitat! Oh. com m'avorriré!... Seran uns dies de desolació... Jo que m'havia promès un idilli seguit... seguit... Quina ràbia!

ENRIC. — Què hi vols fer? No em creia que les coses es precipitessin així. Però els fets manen. ¿Saps la importància que té per a mi aquest nomenament? Si hagués rebut el telegrama més d'hora, hauria marxat aquest matí mateix... He estat temptat de demanar un lloc al cotxe del teu home, ja veus!

JOANA. — Això no, Enric! Això mai.

ENRIC. — Suposo que no fóra cap crim. Si hagués arribat aquesta tarda, a la nit ja hauria vist en Cases a l'Ateneu. Guanyava molt de temps i podia preparar la cosa molt millor. Em quedava tot demà per a veure gent... D'aquest càrrec pot dependre tota la meva carrera futura... Em trobo en un moment crític... necessito estar bé amb tothom, conrear les velles amistats, lligar-ne de noves amb persones ben situades...

JOANA. — Ui, quin ambiciosot!

ENRIC. — Sí, vull triomfar, vull triomfar al preu que sigui!

JOANA. — I triomfaràs, Enric. Veus? Ja estic consolada... Abans de tot el teu benestar, els teus èxits... Estàs content?

ENRIC. — Com sempre, Joana...

JOANA. — I escolta: ets capaç —perquè et conec—, ets capaç d'estar dejú encara! Ho endevino?... Ah, veus... Apa, vine, vine; ahir vaig fer un púding pensant en tu... (*Desapareixen agafats per la cintura. Entra PAULA amb aparells de neteja.*)

PAULA. — A veure si em deixaran acabar d'una vegada! Quina casa!...

Evoluciona per la cambra acomplint quefers de neteja. Està anguniosa i com fatigada. Sovint dóna una ullada al jardí. Cada cop treballa amb menys delit. Per fi abandona la feina i es deixa caure damunt el sofà, on resta ajaguda i en un picant abandó (sic). S'adormissa. Passa una estona. A través del finestral es veu ÒSCAR, el qual dóna un cop d'ull a l'interior abans d'entrar i s'adona de PAULA. Fa una ganyota malèvola. Avança silenciosament i tot d'una es para i tocant-se el front diu a mitja veu: —Formidable. Protegit per un moble, es despentina, s'embena el cap amb el mocador, es desfà la corbata, s'espitrega, etc. I tot ranquejant s'acosta a PAULA.

ÒSCAR. — Ah! Aaaaaah!! Paula... Ai!... Paula... (*Per tal de no haver de cridar, ÒSCAR ha parlat gairebé a l'orella de la noia.*)

PAULA. — Eh! (*Adonant-se d'ÒSCAR.*) Oh! Senyor, què ha passat?

ÒSCAR. — No cridis... Aaaaaah! Ai!

PAULA. — Esteu ferit!! Oh, Déu meu!

ÒSCAR. — Psit...!

PAULA, tot d'una. — I en Quim? Aaaah! Mort! (*Fa un xiscle i es desmaia.*)

ÒSCAR, aguantant-la. — No avalotis, idiota!...

Resta un moment a les escoltes. Deposa la noia al sofà. Dóna una ràpida ullada a les portes i es llança sobre el cos exànime de PAULA. En aquest moment apareixen JOANA i ENRIC. Aquest en veure ÒSCAR no pot reprimir un gest de retrocés.

JOANA, *cobrint-se el rostre amb les mans*. — Oh, quin horror!!
ÒSCAR, *a part*. — Era fatal... no hi ha manera! (*Es posa d'esquena i de bursada arregla el seu aspecte.*) Hola! Tractava de revifar aquesta noieta que... es veu... un esvaniment, vaja! Cosa simple!

JOANA, *sarcàstica*. — Un esvaniment!

ÒSCAR, *autoritari*. — Vull dir un desmai. Ho has entès? (*A JOANA, a mitja veu.*) Tens unes visites molt amatents...

JOANA, *considerant l'aspecte d'ÒSCAR*. — Miserable!! (*Canvi.*) Però, Enric, què fas? Aquesta noia...

ENRIC. — Sí, senyora... (*Acostant-se a PAULA. En to professional.*) Un vas d'aigua... Tenen èter?

ÒSCAR. — A l'instant, a l'instant.

Va de pressa a un armariet i dóna una ampolla a ENRIC. Mentre ENRIC i ÒSCAR assisteixen la noia, JOANA resta digna, erecta, immòbil.

ENRIC. — Ja revé... Una emoció forta... probablement.

ÒSCAR. — Paula! Paula! Ep, cap viu! No serà res... Apa!...

PAULA. — Què? On sóc? Aaaaah!... (*De cop.*) Quim! On és en Quim! (*Es posa dempeus.*)

ÒSCAR. — En Quim està bo, dona. No t'excitis... Al garatge.

ENRIC. — Fóra millor que no s'exposés a l'aire, ara de seguida...

PAULA corre cap al jardí i desapareix.

ÒSCAR, *tractant de deturar-la*. — Paula!... Qualsevol l'atura...

JOANA, *escopint les paraules*. — Deixa-la, per ara. Ja la trobaràs.

ÒSCAR, *reptador*. — I què més?

JOANA, *agafant pel braç ENRIC*. — Òscar, estimat marit, tinc l'honor de presentar-te el doctor Enric Comelles, veí nostre i... (*glacial*) amant de la teva dona...

ÒSCAR, *abstret*. — Ah, sí, d'ella...

JOANA, *desesperada*. — El meu amant! El meu amant!!!

ENRIC, *a ÒSCAR*. — Permeteu-me...

JOANA. — Què?

ENRIC, *ràpid*. — Suposo que no donareu crèdit a unes paraules dictades pel despit i la gelosia d'una dama honorable amb la qual no em lliga sinó...

JOANA. — Fals, fals!! L'Enric és el meu amant des de fa dos mesos...

ENRIC. — Per Déu, senyora! Em faig càrrec del vostre estat després de sorprendre una escena que no m'escau de qualificar i que en aquest moment oblidó per sempre... Em sap molt greu d'haver-ne estat testimoni involuntari, però no comprenc l'estranya idea de voler-m'hi comprometre...

JOANA. — Però ets tu, Enric, ets tu? Oh, Déu! Que en sou, de covards, els homes... Que en sou, de vils... Us escupo a la cara amb tot el meu fàstic... amb tot el meu fàstic... (JOANA es deixa caure en una butaca i resta sanglotant. Surt un moment al jardí a respirar, despitada.)

ÒSCAR, *bastant fotut*. — Però... em podríeu explicar...

ENRIC. — Oh, senyor... no desitjo altra cosa. Em recaria profundament d'ésser jutjat a base de les singulars circumstàncies que han presidit la nostra coneixença... Sí... Sóc metge, exerceixo a Barcelona, Bruc, 39, novè, i aquest matí he estat cridat a la capital per un afer urgent —vegeu, si us plau—. (*Li allarga el telegrama.*)

ÒSCAR, *llegeix*. — Ja...

ENRIC. — Es tracta del nomenament de director de l'Hospital de la Salut Pública. Per un atzar —el vostre masover m'ho ha dit— he sabut que anàveu a Barcelona i m'he permès

de trucar a casa vostra per pregar-vos si em volíeu cedir un lloc a l'automòbil... L'afer que em reclama és urgent, té per a mi una gran transcendència: sóc un dels candidats —el més modest— a la direcció de l'Hospital...

ÒSCAR. — ...de la Salut Pública.

ENRIC. — Això; i confiava en la vostra amabilitat —que no ignoro, malgrat que no tenia l'honor de conèixer-vos personalment—, confiava, dic, en la vostra gentilesa...

ÒSCAR. — Gràcies...

Entra JOANA.

ENRIC. — ...per no haver de retardar el meu viatge fins al tren de demà al matí... Dissortadament he arribat moments després de la vostra partida i... i la resta...

JOANA. — Farsant! Quina immundícia!

ÒSCAR. — Joana! El senyor és el nostre hoste. Et passo aquest llenguatge completament... inadequat, en gràcia a la teva, diguem-ne, pertorbació... altrament gratuïta. ¿Tinc o no tinc dret a socórrer una noia desmaiada, per cambrera que em sigui? Què us sembla, doctor?

ENRIC. — Cadascú és l'amo a casa seva...

ÒSCAR. — Exacte, doctor, exacte. Però aquí no es tracta pas d'aprofitar-se de certs privilegis... compreneu? Aquí es tracta...

JOANA. — Prou, prou! Òscar, ets un miserable, ets l'home més miserable del món! No et resta ni un àtom d'honestedat... No et resta ni l'instint del mascle... Perquè tu saps perfectament, sí... ho endevines... que aquest home ha mentit, està mentint...: tu endevines, ho llegeixo en la ganyota cínica del teu rostre, tu tens la certesa que aquest home ha jagut amb la teva dona...

ÒSCAR. — Joana! Prou! Ara sóc jo que dic: Això és intolerable. Estàs malalta. Vés, vés a reposar... Calma't... Pren

un veramon... (JOANA, després de fer un gest de fàstic suprem, desapareix ràpidament escales amunt.) Oi, doctor?

ENRIC. — El metge no té res a veure amb l'estat de la vostra muller. És un cas purament emocional o moral. Potser un metge psicoanalista... I ara que estem sols, d'home a home, estimat senyor...

ÒSCAR. — Òscar Barba.

ENRIC. — Estimat senyor Barba, us dono tota mena d'excuses per haver presenciat...

ÒSCAR. — Vol callar, senyor...

ENRIC. — Enric Comelles, per servir-vos...

ÒSCAR. — Gràcies, jo també... perdó! Vull dir que en presentar-me he oblidat d'oferir-vos, com heu fet vós, els meus pobres serveis...

ENRIC. — Oh, quines coses! No val la pena...

ÒSCAR. — Són detalls negligibles per a segons qui... Però jo sóc tan primmirat, tan susceptible! Tinc un sentit tan afinat de la justícia... I veieu? Això em porta sovint a la valoració, millor dit, a la sobrevaloració de certs fets, de certs actes als quals aplico un criteri d'apreciació progressiva —diríem— determinat per les circumstàncies que els envolten. Mireu; permeteu-me un exemple: Aquest hivern, jo viatjava amb tramvia sense moneda —només bitllets, naturalment— (*rialleta*), i el cobrador no va manifestar el més petit disgust i em va permetre d'acabar el trajecte... No té importància, oi? Doncs jo vaig apuntar-me el número d'aquell home excel·lent —per a mi ho va ser—. Això passava pels volts de Nadal, i el cobrador del tramvia, un bell matí, va rebre una caixa de torrons assortits, que potser n'hi havia de set classes... Em direu que no ve a tomb, que és trencar la conversa... però...

ENRIC. — Per què? És una historieta edificant... que us honora... Un cas de gran sensibilitat.

ÒSCAR. — Això! Jo sempre he aspirat a posseir una gran sensibilitat... és a dir, no pas gran pròpiament... fina... més aviat fina... m'enteneu?

ENRIC. — Sí, fina...

ÒSCAR, *canvi*. — Escolteu, estimat doctor, vós teniu l'equipatge a punt, oi que sí?

ENRIC. — Sí, sempre el tinc a punt.

ÒSCAR. — Bravo! Doncs marxarem plegats... Per sort hem tingut una pana en sortir, a un quilòmetre de la casa... I ara prendrem l'altre cotxe —el xofer l'està preparant— i passarem per casa vostra a recollir els vostres *farcells*.

ENRIC. — Oh, estic encantat de tanta gentilesa i creieu...

ÒSCAR. — *De grâce!* No en parlem més... I, oh, sí! encara tenim temps. Tot esperant que el xofer ens avisi, permeteu que us mostri —és una petita vanitat de colleccionista— el meu... el meu *violí d'Ingres*...

ENRIC. — Com?

ÒSCAR. — Un aspecte curiós de la meva actuació... social, goso dir. Concreto: el meu petit museu de coses... *pispades*.

ENRIC. — Pispades?

ÒSCAR. — Exacte. Us alarmeu? Remarqueu bé: coses pispades, no pas... robades, Dé nos en guard! Són objectes sense valor, però d'algun interès especial, com records de família, peces personals, etc., que faig desaparèixer de casa els meus amics i coneguts en general, tots gent benestant. No hi ha, per tant, propòsit de lucre ni veritables perjudicats, sabeu? És un joc apassionant... us en dono paraula!

ENRIC. — Originalíssim!

ÒSCAR. — Una mica, potser. La idea és meva... en part, i en part d'un notari amic meu. Però la seva collecció és inferior, parlo objectivament. Cal saber triar, m'enteneu? És necessari un cert sentit de l'humor per a donar a la collecció un to... picant. I és indispensable també —no us esvereu!— la llestesa de dits... (*rialleta*). Perquè la gràcia

és aquesta: que ningú no s'adoni dels robatoris... és a dir, de les sostraccions.

ENRIC. — Sou capciós!

ÒSCAR. — El meu museu només és conegut d'un nombre limitadíssim de persones, amics de... confiança, gent comprensiva i sensible als petits jocs de la fantasia... Perquè el fet —vós ja ho heu remarcat, sens dubte— es presta a interpretacions... desagradables... Un altre perill és el de formar escola! Ja m'enteneu...

ENRIC. — Molt interessant! Sou un veritable home d'*esprit*...

ÒSCAR, *afalagat*. — Voleu dir? El gran mèrit és operar en sales concorregudes... o tot parlant amb el senyor o la senyora de la casa, per exemple. El meu cop mestre, per ara, és... uns elàstics.

ENRIC. — Què dieu?

ÒSCAR. — Oh, simplement! Uns elàstics que vaig subtilitzar durant una Junta d'Accionistes, a un senyor de certa edat, home movedís i... cal dir-ho tot, distret... Els portava descordats... (*Rialleta.*)

ENRIC. — Extraordinari!

ÒSCAR. — Us ho sembla?... L'exposició és nodrida... L'any passat em vaig veure obligat a traslladar-la aquí. El meu pis de Barcelona era insuficient. Els objectes són enumerats amb referència a un catàleg on consten les circumstàncies de la... adquisició. Veniu... veniu per aquí...

Així que van a desaparèixer cap a l'interior, apareix QUIM per la porta del jardí, seguit a poca distància de PAULA.

QUIM. — Senyor!

ÒSCAR. — Què hi ha?

QUIM. — El Packard està a punt, senyor.

ÒSCAR. — Bé, sortirem d'aquí a deu minuts.

ÒSCAR i ENRIC desapareixen.

QUIM, *continuant la conversa amb PAULA.* — Doncs ell mateix s'ha adonat que el Bugatti no anava ni amb rodes i hem reculat... Encara no havíem fet mig quilòmetre... No ha passat res més...

PAULA. — Jo et juro i et rejuro que he vist el senyor ferit... sí, sí... Amb el cap embenat i tot. T'ho juro per la meva mare, Quim. Era aquí mateix...

QUIM. — Mira, noia. No m'atabalis. Ja ets massa gran per a veure visions.

PAULA. — Però no et dic que...

QUIM. — Prou! Això són els nervis, dona. Els ulls et feien pampallugues.

PAULA. — Que em prens per una ximpleta? Jo et...

QUIM. — Vols callar, fotre? A veure si encara em comprometràs amb les teves punyetes. Les dones sou ben empre...
(*Calla en adonar-se que JOANA baixa l'escala.*)

JOANA, *des de mitja escala.* — Paula, vés a ajudar la Jovita a estendre la roba...

PAULA desapareix, recelosa.

JOANA, *febrosa, trasbalsada, continguda.* A QUIM, *que va per anar-se'n.* — Un moment, Quim! Escolta: ja sé que no és correcte que els senyors parlin als servidors de certes coses... però ara no et miro com a un servidor, sinó com a un home... millor dit, com a un... amic.

QUIM, *escamnat.* — La senyora és molt amable...

JOANA. — Quim: tu i la Paula heu promès de casar-vos... Per tant, tu tens l'obligació d'emparar-la, de defensar-la contra els perills que la volten... I, si el cas arriba, tens el deure de castigar el culpable... veritat, Quim?

QUIM. — Un servidor...

JOANA. — Cal que ho sàpigues... (*Com vencent una gran resistència.*) La Paula va en camí de perdre's i no pas per culpa seva, pobra noia... Potser ja ho has endevinat...?

QUIM. — No, senyora.

JOANA. — Doncs, t'ho diré... i no t'estranyis de les meves paraules... (*Com per a ella.*) No, no vull recular... Has de saber que el meu marit... el teu amo, intenta fer-se seva la Paula... la teva promesa...

QUIM, *sufocat*. — Ella me n'ha dit alguna cosa... (*Fent rodar la gorra entre les mans.*)

JOANA. — Què t'ha dit?

QUIM. — Doncs, m'ha dit que, quan la trobava sola, li tirava floretes... Però com que tots els senyors ho solen fer...

JOANA. — Floretes? Què sap ella, la incauta? Ella no sap que ara fa uns moments, aquí mateix, damunt aquest sofà... l'Òscar ha volgut aprofitar un desmai d'ella per abusar-ne miserablement...

QUIM, *incrèdul*. — El senyor Òscar?

JOANA. — Sí, sí. El senyor Òscar! Jo he pogut evitar, per un atzar, que es consumés la infàmia... una vergonya per a tots, per a la Paula, per a tu, per a mi mateixa...

QUIM, *contristat*. — No ho hauria dit mai!

JOANA, *amb exaltació*. — Quim, tu no estimes la Paula! Has acceptat aquest prometatge només com una conveniència. Aquesta fredor, aquesta indiferència... Quim! Oi que no l'estimes?

QUIM, *esporugit*. — Senyora, si li puc contestar amb la mateixa franquesa amb què vostè em parla...

JOANA. — Digues!!

QUIM. — La veritat, la Paula és una bona noia, però...

JOANA, *molt excitada*. — Veus? No l'estimes... Ja ho sabia, jo. És el que tu dius: la Paula és una bona noia... però no fa per a tu. Escolta, Quim: tu ets un home tot d'una peça... sempre t'hi he tingut... Escolta, et vull demanar un consell.

Ets l'únic que me'l pots donar en aquesta casa maleïda... Quim, ¿tu creus que puc restar per més temps, ni una hora, ni un minut més!! al costat d'un... canalla —sí, sí, d'un canalla grotesc— com l'Òscar, després dels menyspreus, de les befes, de les injúries sense nom que cada dia rebo d'ell? ¿No creus que m'haig de rebellar contra aquesta tirania infamant que trepitja la meva dignitat de muller, la meva condició de dona? Doncs, què? ¿M'haig de podrir, m'haig de corsecar de ràbia, de fàstic i de vergonya, lligada a aquest monstre de mala bava? Senyor! Què haig de fer!... (Canvi.) Quim, mira'm, sóc jove encara, sóc encara desitjable... oi?... Si tu volguessis...

PAULA *treu el cap i escolta sense ésser vista.*

QUIM, *aterrit.* — Senyora...

JOANA. — Res de senyores... s'han acabat les senyores... (*fol·lament*). Quim, estic desesperada... malalta... no ho sé! Però necessito venjar-me, saps? Ajuda'm! Aprofita't de l'ocasió... Al capdavall no faràs sinó seguir l'exemple dels senyors que et paguen la mesada... Quim (*l'agafa pels braços*), tinc diners... joies... el cotxe és a la porta... la frontera no és lluny... Magnífic, oi?

PAULA *desapareix.*

QUIM, *molt inquiet mirant cap a la porta que dona a l'interior.*
— Em sembla...

JOANA. — Què et sembla? Que m'he tornat boja...?

QUIM. — Em sembla que ve el senyor...

JOANA, *revenint.* — Eh? Miserables... Quin horror! Quin horror!

Es deixa caure al sofà, esgotada. Apareixen ÒSCAR i ENRIC de bracet.

ÒSCAR. — Diria que algú estava escridassant algú altre... No?

QUIM. — No, senyor. La senyora, que em feia uns encàrrecs...

(Surt precipitadament.)

ÒSCAR, *adonant-se de JOANA*. — Ah, la senyora! Bé. *(Acostant-se a JOANA.)* Joaneta, estem de marxa. Ja estàs refeta?

La maror encara dura... Bé, adéu! Demà passat, eh?

ENRIC *saluda amb el cap. Desapareixen. Pausa. Entra PAULA, amb boina, vestit de jaqueta, porta un maletí i un farcell.*

PAULA, *plorosa, indignada*. — Senyora! *(La senyora està boca-terrosa damunt el sofà.)* Senyora!

JOANA, *sense moure's*. — Pots retirar-te... Vull estar sola...

PAULA. — Senyora, és per dir-vos... que us deixo... per sempre... Ja ... ho... estareu... de... sola...

JOANA, *incorporant-se*. — Què dius, criatura? Què et passa?

PAULA. — Me'n vaig d'aquesta casa... plena... de... pecats... No en vull res, de vosaltres...

JOANA, *va per amanyagar PAULA*. — Vine, vine, beneitona!

PAULA. — No em toqueu! No em mireu, senyora. Si voleu en Quim ja us el dono... Ell és com vosaltres...

JOANA. — Ah!! Ens has escoltat? Però, Paula, bona minyona!! No sabia el que em deia... Sóc molt desgraciada... *(Ploriqueja.)*

PAULA. — Adéu-siau... *(Se'n va lentament.)*

JOANA. — Però... on passaràs la nit? Et dec diners...

PAULA, *somiquejant*. — No en vull res, de vosaltres... *(Desapareix.)*

Pausa llarga. JOANA resta aclaparada damunt el sofà. Sona el telèfon... sona... sona... Per fi, JOANA, s'alça i de mala gana va a l'aparell.

JOANA. — Digueu... Sí... El senyor és fora... Amb qui parlo, si us plau? Ah, el podador, el Joan. Sí... sí... Com vulgueu... Sí, la setmana entrant... (*Petit gest vital.*) Ah, sí. La vostra nebodeta?... Ja me'n vau parlar, oi?... Just, la Roseta... ¿Que la podríeu emmenar amb vós la setmana entrant? Sí, perquè precisament... No, home, no! Ho dic perquè, precisament ara, em convé una cambrereta ben espavilada... I sé que la Roseta ho és... Sí, home...

CORTINA LENTA

Aquesta obra aparegué a la revista «El Pont» (número 13, 1959, Barcelona) i fou reeditada el 1970 dins del volum 4 *comèdies en un acte* (Aymà S. A. Editora, Barcelona).

TERCET EN RE

Un acte de teatre econòmic

PERSONATGES

ESTEVE CALLÍS	30 anys
JOAN ROMEU, invisible i inoïble	30 »
Roser, invisible i inoïble	28 »
NÚRIA, invisible i inoïble	18 »
SRA. CARME, invisible i inoïble	60 »

L'acció a Barcelona. Un estudi, als barris alts, en una casa moderna. Desordre. Cadires, una gran butaca, una otomana. Taula amb màquina d'escriure. Molts llibres, molts papers. Finestral al carrer, porta al fons. Són les cinc de la tarda d'un dia d'estiu.

CALLÍS, entra, en mànigues de camisa, despentinat, sense corbata. — Bon vent! Que em deixin tranquil d'una vegada! (En passar davant d'un calendari de mesos, penjat a la paret.) Vejam... (El consulta, n'aixeca els fulls.) Setembre... octubre... quinze de novembre... la data fatídica!... Seixanta... setanta-cinc i nou; gairebé tres mesos. Tinc temps, ja t'ho deia que en tenia. Ho trobes pla, tu! A la tarda, la calor, i sobretot la nyonya, m'inutilitzen. Però tot és qüestió de voluntat. Ho puc fer. Ho puc fer i ho faré! Haig de jugar fort! Callís, no afluixis. Triomfa i després el món serà teu... és un dir. (S'ha acostat al finestral i mira

enfront seu.) Aquí la tenim... Ja m'ha vist... (*Saluda amb el braç. Crida.*) Bon dia, sol! (*Amb grans gestos.*) Si, miri, treballant! (*Per a ell.*) Cada dia fa més goig aquest marrec. (*Cridant.*) La novella, sap? Màrtir del deure! (*Per a ell.*) I la Roser que no m'ha tornat els binocles... (*Cridant.*) Com diu?... Ah, que va al cinema? Ja!... Amb una germaneta... (*Per a ell.*) Si la treballés, fóra peix al cove... (*Cridant.*) Vostè rai!... Jo aquí fermat a la sínia! Que es diverteixi! (*Per a ell.*) No badis, Callís. La tens al punt... te la pisparà qual-sevol nanses! (*Cridant.*) Adéu, querubí! (*Li envia un petó, s'aparta del finestral.*) En faria el que voldria... la tinc fletxada, ensopida... I ara sent l'estiu, aquesta mosca. I està bé, eh! no fotem! La veritat on sigui! Està bé! De tot: ulls, boca, sobretot, boca... (*Murri.*) Tot! (*Traça amb la mà la silueta d'una dona.*) Ep, per a casar-s'hi, no! És del gènere pàmfil. D'acord, Callís, d'acord! I massa germans. Totes les misses han de sortir d'una farmacieta de barri... I a més, hi ha la Roser entremig. De quina carta te'n vas! La Roser és la Roser! Entesos... Som-hi, Callís? (*S'asseu davant la màquina on hi ha un paper a mig escriure.*) On ha quedat, això? (*llegeix, remugant, de pressa.*) Sí... Sí, què? Doncs et dic que no m'acaba de fer el pes!... Bé, deixa't d'escrúpols, tira endavant, home. És la primera redacció... Excuses! Potser sí, però l'important és no aturar-se... (*Queda uns moments meditatiu, concentrat, i tot d'una es posa a escriure amb velocitat, nerviosament; esborra sovint alguna paraula amb la mateixa màquina. Es para en sec. Rumia.*) ¿Com se'n diu, d'això? No, res de diccionaris, no perdem temps!... Com se'n diu?... (*Fa petar els dits precipitadament i sense deixar de mirar el paper agafa un cigarret de damunt la taula i en anar a encendre'l no troba la capsa de llumins.*) Foc!... On reconxo és el foc? (*Remena i palpa els papers de la taula, butxaqueja.*) En tenia! N'haig de tenir! (*Es posa dret i dóna un cop d'ull als diversos mobles de la cambra.*) On són

aquests porcs? (*Torna a seure. De cop veu els llumins sobre l'otomana.*) Mira-te'ls, els bords de la púrria! (*Es llança damunt l'otomana d'un capbussó.*) Lladres! (*Encén el cigarret, després de fallar dos llumins, que rebot per terra. Torna a la taula; en passar per davant la finestra, dóna un cop d'ull a fora i diu.*) Es fa la manicura, el nano! Feina sagrada i de primera necessitat. Totes treuen les ungles un dia o altre. (*S'asseu a la taula. Rellegeix, remugant, les últimes ratlles.*) I què més...? Avui tinc mal dia per al castellà! Em distrec a cada pas... massa llum, i aquesta bleda del balcó. (*Irritat.*) Reconxo! Tothom em fa la traveta! (*Afluixant.*) No és veritat, no te la fa ningú... (*Es cobreix el rostre amb les mans i s'escabella, rellegeix de nou el mig full escrit.*) Aquest noi!... Aquest Albert, no ha de ser pas un mal home... Només un immoral de grans dimensions, una mena de bèstia intelligent i depravada, ¿comprends, Callís?... (*De cop.*) Això, ara! (*Es posa a escriure frenèticament. Sona el telèfon.*) Mal llamp! (*Continua escrivint i el telèfon continua sonant.*) Calla, marrà! (*S'aixeca i va al telèfon.*) Digueu!... Qui?... Qui dius, Romeu? (*Sorprès.*) Que ets en Romeu?... Ets tu mateix? Però, reconxo! Aquest matí! Per avió?... Molt bé, formidable! Una abraçada, home! On ets? És clar que ens hem de veure! De seguida!... Ah, vine, si vols! Naturalment, són dos anys! I et quedes o te'n tornes a les Amèriques? Et quedes... Com dius?... Així, potser et quedaràs? Bravo, home! No perdem més temps! Agafa un taxi dels nous! Son cinc minuts... T'espero. (*Penja l'auricular.*) En Romeu! Ves per on! Deu tornar pelat! Amb dos anys un no es fa ric ni a Veneçuela. (*De cop.*) Ah! Sí. I què li dic, ara? Res no li dic. No li haig de donar cap explicació, ni mitja. La Roser és major d'edat i... De totes maneres... Què? Ha estat un joc brut, confessem-ho... Fins a cert punt... L'home és lliure... i la dona també. Amics, sí. Més que amics, tap i carbassa, en Ro-

meu i jo... Siamesos! Però, per què diantre torna, tan aviat? Oh! i sense avisar! Ella no m'ho ha dit mai, però sospito que s'escrivien... La Roser jugava amb dos jocs. Són així les «hembras»... «Hembra» i «hombre»... Hi ha poca diferència... però visca la diferència, que deia aquell... En fi... tururut... Passi el que passi... i què pot passar?... Jo aguantaré el tipus, t'ho adverteixo... L'he trobat eixut, poc expansiu... la veu una mica tremolosa... Sí, sí! Ara me n'adono. Aquest noi està tocat, sap alguna cosa... Ai, mareta meva! Tindrem tràngol! Una porcada! Per què una porcada?... Anem a pams! Ell se'n va, fuig, l'abandona... La Roser és una xicota de temperament... ell ho sabia... Jo no em sé fer pregar, sóc llaminer, ell també ho sabia... Amèrica és molt lluny, hi ha qui no en torna... Bé, el cert és que tenim problema... tenim conflicte. Hi haurà debat, disputa, baralla... I molts nervis: Reconxo! I la novella a la quisca! I el terme acaba a mig novembre... a cinc folis diaris... just! (*Es va indignant.*) Com l'anell al dit, reconxo! Fet exprés per xeringar-me, per perjudicar-me, per lligar-me de mans!... Amb un tema com el que he trobat i amb un començament tan... d'això... Ara que estava embalat, perquè ho estava... Maleït! (*Es despena, furios.*) Llamps del cel! (*Es rebolca damunt l'otomana.*) Quina culpa hi tinc, jo! Cap, cap culpa, criminal de Romeu! I a mi què em contes! Per què te'n vas, ganàpia! Deixa'm tranquil, doncs! Haig de treballar, jo! Vull el premi, el necessito... Sí, sí, aquest any, precisament aquest any! Les patums, els caps grossos ja estan eliminats, ja han desfilat tots, ja tenen premi tots... Ara em tocava a mi... Però juro... ai, ai, ai! No m'ho feu això! Juro que qui m'entrebanqui hi deixarà les vísceres! Deixeu-me treballar... demano massa? Romeus i Rosers i tota la xurma! (*Asserenant-se, després d'una pausa.*) Ep, camarada, a mi la Roser no me la pren ni l'Aga Khan. És meva! Ara parlo formalment. No fotem, eh?... I què? No em vin-

guis amb caraques ni amb endergues, noi tendre! La plaça està presa. I tant! Presa i ocupada, es pot dir dia per altre, de set a nou, per més senyes. Doncs no, si et sembla! La Roser m'estima, m'entens? (*Evocant amb fruïció.*) I a més, m'admira, ja veus què et dic! Encara que... Què? Aquesta darrera tongada, no sé... sovint li trobo un aire de tant se me'n dóna, com si... són matisos, saps? Un cert desmenjament... Però, digues-ho tot, bandarrra! I tu, què fas? Res, alguna excursioneta fora del barri... I també t'agrada fer-la patir, no és aquella devoció, aquell enfigassament d'abans... I què? Són els alts i baixos naturals... però, ah! que no me la toquin, la Roser... Reconxo! (*Es torna a irritar.*) Tot rutllava finíssimament... perquè, ho dic i ho diria a qui fos: la Roser és una noia tractable, que no demana mai res. I encara, si un necessita un bitllet per a sortir d'un compromís, fa el gest amb aquella elegància! (*Irritat de cop.*) I ara sobrevé aquest ximple, aquest cul d'en Jaumet, genteta que no es troben bé enlloc... Ve i em trenca les oracions!... ¿I la novella? Conxo! (*Assenyalant la màquina.*) Mira-te-la! Encallada, amb fang fins a botó!... Exigeixen un mínim de trescents mil espais, com aquests! (*Mig ajagut a l'otomana per neja de ràbia, com un nen rebec.*) Que no es fiquin amb mi! Que em fico amb ningú, jo? Que per ventura... (*Truquen a la porta amb el puny.*) Què vol, ara?... (*S'asseu correctament.*) Entri!... No, senyora Carme. No tinc gana... No, no vull prendre res. Gràcies... (*S'aixeca.*) Ah, escolti, senyora Carme... Ara vindrà un jove... el senyor Romeu... Vostè li diu... li diu que he hagut de sortir impensadament... que m'han telefonat... i he agafat el tren de Sabadell... no, el de Manresa; ja sap que hi tinc unes ties... Un cas urgent... No, senyora Carme, és que el senyor Romeu m'acaba de telefonar i ve cap aquí... però no m'interessa veure'l... Digui-li... A Olesa no, a Manresa... No sé quan tornaré... Però tant se val... (*Canvi.*) Miri, no li digui

res i faci'l passar. Sortim-ne d'una vegada!... No, no, com sempre que ve una visita. No m'entén, senyora Carme?... Però, no s'emboliqui, dona! Ja no hi vaig a Manresa. Em quedo. Quan aquest senyor truqui... (*Se sent un timbre.*) Ja és aquí! (*Nerviós.*) Faci'l entrar... i peti qui peti... (*Es passeja, agitat. Es posa l'americana que tenia en una cadira.*) Potser no en sap res ...Segurament sóc un alarmista... (*Anant a l'encontre de la porta amb els braços oberts.*) Romeu! Romeuet de la meva vida! (*L'abraçada es desinfla.*) Benvingut, noi!... ¿Què és aquest posat?... El teu, el teu posat!... Ja veig que algú t'ha omplert el cap. Vols dir que ho saps tot? Però suposo que en podem parlar? Seu... Et dic que seguis, Romeu. (*Dominant la seva agitació, mira com l'altre s'asseu, i s'asseu ell també.*) Dignes, parla, per tota la cort celestial!... (*Mentre l'altre figura que parla, CALLÍS es remou en la butaca, sovint fa el gest d'interrompre.*) Molt bé, Romeu, molt bé! Ja has vist que t'he deixat expansionar. Puc parlar, jo, ara? (*Excitat.*) Et dic si em permetes que parli, que em defensi ...Molt bé. (*Tractant d'assegurar la veu.*) Tu te'n vas anar, la Roser i jo ens vam quedar, has estat dos anys fora, qui sap on, a les quimbambes exteriors... Sí, ho pots ben dir! Tot això és evident, és un fet. Però hi ha més, Romeu, hi ha molt més! Ara ve una pregunta, no m'interrompis, conxo!... Una pregunta clau, fixa-t'hi bé: ¿quin compromís hi havia en realitat, entre la Roser i tu?... (*CALLÍS es remou com sota una pluja d'improperis. Cridant.*) No hem quedat que ara parlaria jo? Calma't, home. ¿Vols un glop de conyac? En tinc. (*Fa un gest d'alçar-se i en desisteix.*) Com vulguis, noi... On érem, ara?... Una mica de paciència, Romèu. Fa quinze anys que ens coneixem i no hi ha cap dona al món capaç... capaç de fer-me renyir amb tu! T'ho juro! Deixa'm que et faci una altra pregunta: ¿us heu escrit amb la Roser?... (*Figura que l'altre, agitat, es posa dret i es passeja amunt i avall, mentre va escopint dicteris.*)

CALLÍS *el segueix amb la vista esverada, fins que s'aixeca també i es posa a passejar amunt i avall.*) Molt bé. Ja sé el que volia saber! Us escrivíeu. ¿Em podries dir quantes cartes —les teves no m'interessen ara, perdona'm— quantes cartes t'ha escrit ella?... Dignes-ho, home Dóna facilitats. Quantes?... Tres cartes i dues postals en dos anys, i potser encara exageres! A raó de dos, coma, cinc papers per any. Amb prou feines un rajolí! ¿No et sembla eloqüent això? ¿És que has perdut la sensibilitat a Sudamèrica?... No et prenc el pèl, compte, no et prenc el pèl, Romeu. Déu me'n guard! *(Figura que van amunt i avall, en sentits contraris de manera que CALLÍS, quan parla, ho fa parant-se i adreçant-se ara a la dreta, adés a l'esquerra.)* Compte amb el que dius, Romeu!... *(Amb gesticulació emfàtica.)* Jo no sabia res, res. Només sabia, això sí, que la Roser era la teva distracció, un passatemp, com ho és per a mi! *(Figura que l'altre fa el gest d'envestir CALLÍS, amenaçant-lo amb els punys. CALLÍS es para i recula unes passes, però es refà i crida.)* Això mateix, peguem-nos, si et sembla! Traguem-nos els budells com dos pinxos de barriada! *(Figura que ROMEU es desinfla i es deixa anar, desolat, a la butaca, lamentant-se patèticament. CALLÍS l'ha seguit amb la mirada, s'hi acosta amb un moviment de pietat.)* Però, Romeu! ¿Com volies que endevinés que ella era la teva vida i la teva única il·lusió? I que estaves disposat a casar-te amb ella!... Que has perdut el seny, Romeu? Casar-te amb la Roser, una noia que ha menjat gos i que... *(Figura que ROMEU s'ha aixecat com mogut per un ressort en defensa de l'honor de la ROSER.)* Bé, noi, no he dit res. Em pensava que entre tu i jo, que entre tu i jo, Romeu, es podien dir certes coses amb tota llibertat... Dispensa'm... Però calma't, per l'amor de Déu, fas pena... *(Reacció.)* Que te la cedeixi ara, després del que ha passat! Què en faràs? Casar-t'hi? Mai, Romeu, mai! Encara tinc dignitat! I principis! Si tu no en

tens, jo sí! Fóra escandalós, fóra canallesc. T'estimo massa, Romeu. (*Solemne.*) No permetré que cometis aquesta... aquesta... Mai! T'estimo massa! ...Sí, és veritat; la Roser també l'estimo! És clar que l'estimo! Són dos anys!... De certa manera, però l'estimo. (*Ferit.*) I això que dius que em posa en ridícul i que em fa el salt, si fossis un altre... o si no veiés que has perdut el control i que estàs engegat per la gelosia... sí, sí, la gelosia, dic!... t'ho faria empassar, Romeu, t'ho faria empassar, t'ho juro per la meva salut... (*Despectivament.*) Ets un pobre noi! Psè... (*Se'n va a la finestra. Figura que ROMEU, assegut a l'otomana va desgranant els seus planys d'amant decebut i enganyat. CALLÍS, fent tremolar la cama dreta, les mans a les butxaques, amb la mirada vaga, emet de tant en tant sons indistints i sarcàstics.*) ...Sí, sí... ja... sí, ja... Ja t'has esplaiat prou? Em vols creure?, torna-te'n a Caracas, no et juguis la col·locació, si te la guarden... Doncs fes el que et sembli!... (*Canvi.*) I com has sabut...? M'intriga, això!... ¿Com has sabut que la Roser i jo...? A la despesa?... No, la Roser no hi és mai a aquesta hora... La *Lolita* havia de ser! Una xafardera, un número!... I tan amigues! No te'n desfacis! Sempre li va al darrera, però li ha creat més d'un conflicte. L'enveja se la menja. Havia estat maniquí de can Fernàndez, però des que va perdre la línia fa del que es presenta... No, no tinguís pretensions, no ets tu qui l'has feta cantar. Ella canta per pròpia virtut, i com *canta*, la filleta meva!... Ni bona noia, ni res. Un detritus ressentit és la Lola. Tens la vista al clatell, Romeu, es veu que a Caracas... (*Sona el telèfon. CALLÍS despenja l'auricular.*) Digueu!... (*Moix.*) Hola, Roser... Res no em passa... Sí, és aquí... ¿Per què ens havíem de barallar?... Em sembla que és millor que no vinguis... I què conxo t'ha dit la *Lolita*? (*Figura que ROMEU s'ha acostat al telèfon i pretén parlar amb la ROSER. CALLÍS fa gestos negatius a ROMEU.*) Et repeteixo que no! Ja ho acla-

rirem en un altre lloc, dona!... Et dic que no has de venir per a res!... (*Més gestos rebutjant* ROMEU.) No t'entenc de mitja paraula!... Doncs, no! Et tancaré la porta! Sents, Roser? (*Penja l'auricular.*) Ja la tenim armada! Ve cap aquí!... Abans de cinc minuts la tindrem *de cos present!* És així, ella! Que ja no te'n recordes? Sempre envesteix de dret... M'ha dit que la teva arribada era providencial... Aquesta mateixa paraula... No et facis il·lusions... I també ha dit: «així ho esbandirem tot d'un cop». Si ho entenc, que em pelin!... No ho trobo tan greu com això! Per carta, és diferent! Jo també, quan escric, sempre disfresso la veritat... exigències de la gramàtica... Fins a cert punt es comprèn que ella procurés tenir-te content i enganyat... és molt sensible la Roser! Si ella es pensava, com m'ha dit més d'una vegada i més de vint, que no et veuria mai més!... No, Romeu! Sàpigues-ho des d'ara. Jo no penso cedir. La Roser és cosa meva, la porto a la sang... No tinguis la pell tan prima, xicot! No fem catúfols! ¿Primer tu, després jo i ara altra vegada tu? No hi som, al tennis, Romeu!... Tot el que vulguis... Encara que em diguessis més!... Sí, i patim i patam... Tothom es pensa tenir-ne, de raó... Prou! No m'atabalis! Mira: fem un tracte honrat: que triï ella. ¿Encara vols que sigui més liberal? ¿Vols més condescendència, encara?... Sí, tot! Jo ho haig de donar tot!... ¿I per què jo i no tu?... Per dret de conquesta... Que triï ella, ja està dit... Ni una concessió més. No en regalo, de Vespes, jo. (*És davant la finestra i figura que la veïna li fa senyals. Ell aixeca el braç de mala gana.*) Què vol aquest lloro, ara? Apa, a sargir mitjons!... Res, una veïna que em busca les pessigolles... (*Escolta ROMEU i va donant mostres d'aquiescència.*) Veus? Ara t'escolto, et vas civilitzant, Romeu... És clar! Que esculli ella mateixa... No, no, t'ho prometo! No faré la més mínima pressió. Mira, ella que sigui allà, li farem la pregunta en un to neutre, ben neutre, m'entens?...

Li pots fer tu... o si vols li faré jo. Tant és... Ella seurà a l'otomana... ¿I per què a la butaca?... (*Digne.*) En aquesta otomana no ha passat mai res que no es pugui fer en un banc de la plaça de Catalunya, llonze! Saps que ets molt carrincló? Doncs, que sigui a la butaca, per això no renyirem! Tu allà... més a la dreta... així; i jo aquí mateix, i ella que contesti. Sense palla, sense literatura, saps? La resposta seca i pelada: Romeu o... Callís... I toqui a qui toqui, què hi vols fer! És en aquests moments, minyó, que els homes han de ser homes! Imagina't que al teu avió se li haguessin encès els motors al mig de la travessia! ¿On pararies a hores d'ara? Em sembla que aquesta situació és molt preferible... Tens, teòricament almenys, un cinquanta per cent de probabilitats... com jo mateix. Joc net... Però estigues quiet, per l'amor de Déu! Trencaràs el barrot de la cadira... Són fràgils aquests mobles funcionals... (*S'acosta, pietós, a una cadira.*) Que plores, Romeu?... Com? Ah, sí! Al fons del passadís, a mà dreta... (*Figura que l'acompanya fins a la porta i un moment mira com se'n va.*) Uf, quin enze! Pobra Roser si hagués de carregar aquest mort! Però ca! La tinc, em sembla que la tinc a la butxaca! Ja se sap, el contacte, el tracte íntim de cada dia, les manetes... Encara, encara que a vegades... es desitja el que no es té, comprens? A vegades el passat s'adorna; la distància, el record, fan néixer l'enyorament. I l'enyorament és terrible! Déu no ho vulgui! Hi hauria trencadissa! Sí, he donat paraula... això sí, però l'he donada comptant que el vent bufa a favor meu... Déu nos en guard!... (*S'acosta a la taula.*) Mentrestant la novella... (*Irritat.*) Reconxo, i que n'és de bèstia, aquest Romeu!... (*S'allisa els cabells, pren la corbata de damunt una cadira i se la posa. Tombant-se cap a la porta.*) Què, et trobes millor?... Es comprèn. El viatge... aquestes altures destaroten. (*Figura que ROMEU se li acosta fins a tocar-lo.*) Digues... (*Estrafent la suposada veu de l'hi-*

potètic ROMEU.) «I si em rebutja?» A mi m'ho preguntes, això? No veus que jo estic en el mateix cas! Els homes han de saber perdre. Si perds, gires cua cap a Caracas. (*Murri.*) No hi has deixat cap assumpte pendent allà?... Si guanyes, arregleu-vos! T'adverteixo que no ha passat mai de Tossa, ella. Serà qüestió vostra. (*Timbre de la porta. Expectació.*) Ja la tenim aquí! Tres trucs!... No, Romeu! Tu, si em vols creure, calla... (*Irònic.*) Potser sí, un petonet a la galta; prova-ho... Però el problema el plantejaré jo... Perquè sí, perquè tinc la veu més clara... Si a tu no se't sent! A més, estàs desconcertat, no hi toques... De moment, calla, no m'entrebanquis... (*Figura que entra ROSER i que aquesta es deixa abraçar tímidament per ROMEU. CALLÍS es frega les mans, impacient, a l'expectativa, amb aire protector, però desconfiat. Greu i ressentit.*) Roser, t'havia prohibit que vinguessis... Sí, t'ho he prohibit! Però ara ja ets aquí!... Sí, sí, ja ho veig!... No, Romeu!... Seu, Roser... a la butaca estaràs més còmoda... (*Figura que ROMEU parla llargament amb ROSER. CALLÍS es va impacientant i les seves mirades es reparteixen entre l'una i l'altre.*) Sí, no falla: Caracas és una gran ciutat, en plena creixença... no s'ha de fer cua pel petroli allà, tot això ja ho sabem, Romeu... Roser!... Roser, et dic! No desafinis!... Però, ¿es pot saber què et passa?... Tu no t'hi fiquis, Romeu, t'ho prego. (*CALLÍS dóna mostres creixents de desassossec i alarma.*) Sí, sí que ho volem saber per què has vingut!... (*Amarg.*) Molt bé, magnífic! Aquest to no te'l coneixia, noia!... (*Gran sorpresa.*) Així... què? Parla clar! Em deixes? Vols dir que hem acabat, tu i jo?... (*Desolat.*) Tant t'avorries amb mi?... (*Furiós.*) Tu, calla, Romeu: Calla!... Reconxo, quin aplom! Ja ho veig, ja ho veig! (*Furiós.*) El meu error... (*Vociferant.*) És que només pots parlar tu, aquí? Dic que el meu error ha estat... Sí, molts n'he comesos, però el més gros ha estat tractar-te com una dona decent!... No hi ha de què!...

Apa, apa! Vés dient! Vés escopint!... No contestis, Romeu!... Així, segons tu, t'havia d'haver fet proposicions matrimonials... Que n'ets d'imbècil!... Romeu, per què et rebaixes? Ni sense careta no la coneixies?... Sí, més val prendre-s'ho com una funció de titelles... Sí, sí! Tots titelles! Jo també m'hi compto... I qui és l'afavorit? (*Amb sarcasme.*) Un vell bavós!... Sí. I en ple repapieig!... Potser ja presenta senyals de descomposició!... Ah, sí! Això sí! Molts podrits bitllets! Bon profit!... Saluda, Romeu! No veus que ens invita a la boda? Si, noia, sí. Casa't, pastura i posa greix sense restriccions! (*Amb un to més íntim, punxant, però patètic.*) Així, digues que has estat dissimulant durant dos anys. Tot ha estat fingit?... I quan et queia la bava i... tot allò, també fingies, mala...?... (*Amb reconvenció amistosa.*) Romeu, em fas avergonyir! Defensa-la, encara!... Sí, vaja! Esperaves trobar un mec, feies temps... Jo rai! Sóc home de recursos, jo, gràcies a Déu. Però mira un moment el pobre Romeu. En Romeu, que s'ha gastat els estalvis de dos anys i s'ha endeutat per travessar la gran bassa per venir-te a oferir el seu cor palpitant en una safata!... Vols callar, salamandra!... És clar, en Romeu, també és pobre! Vas a la segura, tu. ¿Ja ha fet testament a favor teu, el gran préssec?... Moltes felicitats, monada! (*Autoritari.*) Romeu, deixa-la! (*Irònic.*) ¿Per què no us feu un petó al front, tots dos?... Ah! I si mentre esperes que el padrinet faci l'ànec necessites un esbarjo, ja ho saps, mana i disposa. Preus mòdics! Bon vent! (*La ROSER se'n va. Sensació de buit i d'aclaparament. Sempre mirant la porta.*) Quina pell! Has vist amb qui ens jugàvem els cèntims?... Jo massa dur i tu massa mantegós... Tu, has estat... Sí, l'hem ensenyada bé! Ha passat com amb les raspes, que quan han après de cuinar et planten!... Hem quedat ben retratats, com hi ha Déu! L'has sentida quan ha dit que amb un tret matava dos pardals?... Però, aguanta, Romeu! Ja no ets cap

nen!... Tot el contrari, tot el contrari! No n'hem acumulada poca d'experiència sobre les dones! I en cinc minuts! És fantàstic! Això no es paga amb diners! (*Engegant-se.*) L'amor, la tendresa, la fidelitat de les femelles! D'aquestes delicioses maquinetes sentimentals que Jehovà va fabricar *a posteriori* perquè els homes no s'avorrissin! És meravellós, Romeu, enlluernador. ¿Qui hauria pogut preveure, fa un mes, fa una setmana, ahir, que la senyoreta covava en el seu cor de coloma espantadissa aquest verí, aquest humor pestilent que ha vomitat a les nostres barbes?... No dius res, Romeu? Romeuet, no et decandeixis, espavila't! Jo estic content, rebento de satisfacció! Ara sí que seré un novel·lista!... No tens raó! I la nostra amistat que no val res, Romeuet? L'hem salvada, ha quedat incòlume! Aquesta petita fúria de llavis enllardats ens ha fet un servei impagable! (*S'acosta a la butaca on se suposa que hi ha en ROMEU, pansit, i figura que l'abraça i el sacseja afectuosament. S'aixeca, s'allisa els cabells.*) Però, ja ho veig, tu ets de mena tou, amiguuet meu, necessites parauletes amb veu prima, carícies de manetes nacrades, un parell d'ulls mentiders, però sublims, en forma d'ametlla, una cintureta a l'abast dels teus braços, coixins de palpís, l'enganyifa d'un somni permanent. Romeuet, són així certs homes! (*Se'n va a la finestra. Pausa. Mira a fora.*) Vine, Romeu, vine! Només sé que el seu pare es diu Bofill. Però et juro que paga el tret! Vine! (*Va fins a l'otomana i figura que pren de la mà ROMEU i l'arrossega fins davant la finestra.*) Mira!... (*De cop.*) Aquesta tarda va al cinema! Calla! Em sembla que té telèfon. (*Obre la guia telefònica i la fulleja.*) Ga... Gal... Ganduixer, número... és el cent quatre... aquest! Per força ha de ser aquest Bofill... (*Marca un número.*) No, home, no! Deixa'm fer. ¿A casa el senyor Bofill? ¿Podria parlar amb la senyoreta...? No, amb la filla... la gran, em sembla. Perdoni, la que en aquest moment és al balcó... Dispensi'm, eh? L'assumpte és important...

No, no sóc cap gamberro... Gràcies, m'espero! (*Tapa el micròfon amb la mà.*) Romeu, ara veuràs com la van a buscar al balcó... Fixa't-hi!!! Eh? Clavat!... Senyoreta! Sóc Esteve Callís, sí, el veí del davant! El gran novel·lista inèdit que la saluda molt reverentment. I vostè com es diu? Núria? (*Recitant.*) «...voltada de soledats». Res, res. Escolti, Núria. El cas és el següent: Tinc un amic que acaba d'arribar de Caracas... Formal, Núria!... Es diu Romeu. Un xicot de mèrit... Aparellador i estic segur que farà una gran carrera. (*Figura que ROMEU s'impacienta i protesta. Tapa el micròfon un moment.*) Deixa'm dir! Som amics o no en som? (*Continua la conferència.*) Aparellador, fixi's, la carrera del dia!... Jo, doctor en Filosofia i Lletres, la carrera dels nyèbits! Doncs bé, em permet que li presenti el meu amic? Necessita companyia, s'enyora, li agrada el cinema, com més apaïsat millor, és educadíssim i per merèixer, naturalment... Sí, i catòlic i tot el que calgui... Li ho prego, Núria. No se'n penedirà. Avui no puc venir... i cregui que em sap greu!... Perfectament, a les sis... ara són... (*Mira el rellotge.*) Falten deu minuts... d'aquí a un moment serem a la porta de casa seva... No, jo només l'hi presentaré. Ara no em digui allò: i a vostè qui el presenta? Pensi que el veïnatge és com un parentiu... Li ho repeteixo amb llàgrimes de sang, Núria: avui no puc, la s'nia em reclama! Un altre dia sí, promès! Fins ara, Nurieta. (*Penja l'auricular.*) No, Romeu, no siguis llonze! Estic segur que m'ho agrairàs tota la vida. Ho necessites com el pa que menges. T'has de revifar, Romeuet!... Perquè ara estàs aclaparat, com jo mateix. Ens hem de tirar al carrer, camarada! Aquesta nena és una porcellana vivent! I més jove que la Roser... (*Sorprès.*) Bé, home, bé. Com vulguis. Tabú! Ja no te'n parlaré més d'aquella peripatètica... Ets tossut, fill! ¿Què hi pots perdre? Mira (*murri*), tu ets aparellador, oi? Doncs te la mires bé, li prens la mida, calcules les resistències, comproves els

gruixos i la classe dels materials ...Apa, riu una mica! (Riu.) Sí home. L'acompanyarà una germaneta badoca: tot és correctíssim. Es diu Núria, ja ho has sentit... Només una vegada. Vam coincidir a la plataforma del tramvia. Hi havia molta masega i la vaig haver de protegir contra les pressions estranyes. (Fa el gest d'abraçar algú aparatosament.) I no et creguis, es va deixar protegir bastant! Per això et deia que és un bon exemplar. Garantit, Romeu!... ¿Ara em surts amb aquesta cançó? Prou! Vés a esbandir-te la cara i eixugar-te bé les mullenes de per aquí: (s'indica sota els ulls). I refes-te la clenxa... (Figura que li dóna una empenta suau cap a la porta.) Apa, gànguil, ja saps el camí. (Figura que ROMEU se'n va.) Bé, bé... Potser en tindrem un de col·locat... (Taralleja un mambo tristament.) ¿I tu, què, Callís? (Es deixa caure a la butaca, davant la màquina d'escriure; amb emoció.) La Roser?... És possible? (Es refrega la cara i els cabells.) Quina lliçó que m'has donat, filleta! No tornarà pas! I té rao, eh! Què més li podia oferir, jo? Ja no hi havia perspectives... No sols d'amor viu la dona! Però, com l'enyoraré, reconxo! (Després de quedar un moment amb els ulls humits, la mirada perduda cap endavant, llegeix el paper de la màquina.) Això no val una bufada! Aquest Albert és un cadell; ¿què en sap de les dones? Fals de cap a peus! (Treu el paper de la màquina, el rebrega i el llença.) Saps què, Callís? Ho deixarem per l'any que ve!... Excuses de mal pagador!... No, no són excuses. Haig de madurar, haig de viure. (Esbufegant. Animant-se.) Aquí, un s'hi ofega. I el cinema és refrigerat... i al capdavant, aquesta Núria... (Figura que torna ROMEU.) Res, noi, un soliloqui dels meus... Els hauria de patentar, els meus soliloquis! (Agafa les quartilles que té escrites de la novella, les fica en una carpeta i tot plegat ho entafora al calaix més profund de l'escriptori.) ¿Saps què he pensat, Romeu? Que jo també vinc al cine! És fresc, com-

prens?, i estem en plena canícula. (*Fa escarafalls de calor.*) Què? Què passa? Per què em mires així?... (*Dolgut.*) Em sembla que no m'ho mereixo! Ets desconfiat, home de Déu!... Sí, la Núria seurà al teu costat, avui... Avui i sempre que vulguis, home!... Molt bé! Però posem les coses al seu lloc, si et plau: ¿qui te la presenta, aquesta criatura? Qui te la... subministra?... Tota! Me'n sobra, de raó! (*Figura que se'l mira amb detenció.*) Escolta: ¿només tens aquesta cara? No anem a cap enterrament: Somriu una mica, Romeuet! (*S'allisa els cabells i s'estreny la corbata. Figura que fa bracet amb ROMEU i comencen a caminar cap a la porta.*) Apa, els que siguem... I, ¿com pinta l'operació a Caracas? (*Parant-se un moment.*) Quina vols que sigui? L'operació catre, home, l'operació catre! ¿Ho has entès, ara?... Jo? Si em tornes a dir xava, et fulmino! No en sóc, de xava, però tampoc no tiro per acadèmic... Doncs no en parlem més... Amb què surts, ara? Ja t'ho he dit: tu seuràs al costat de la Núria... i jo a l'altre costat, ep! (*Rialla.*) Passa, passa, no siguis liró!... Reconxo de Romeu!

CORTINA LENTA

VIVALDA O L'ÀFRICA TENEBROSA

Prosa

Trama: Un giovane, per sfuggire alle persecuzioni della famiglia, si reca in Africa, dove si imbatte in varie avventure, tra cui l'incontro con una principessa e la scoperta di un tesoro.

PERSONAGGI

Il Re di Africa

Il Principe

Il Conte

Il Capitano

Il Soldato

Il Re di Africa, 40 anni, alto, robusto, calvo, porta una barba grigia.

Il Principe, 20 anni, bellissimo e forte, indossa abiti di seta.

Il Conte, 40 anni, bello, alto, forte, porta una barba grigia. È un uomo di grande coraggio e di grande valore.

Il Capitano, 30 anni, alto e forte, porta una barba grigia.

Il Soldato

Il Re di Africa, 40 anni, alto, robusto, calvo, porta una barba grigia.

Il Principe, 20 anni, bellissimo e forte, indossa abiti di seta.

Il Conte, 40 anni, bello, alto, forte, porta una barba grigia. È un uomo di grande coraggio e di grande valore.

Il Capitano, 30 anni, alto e forte, porta una barba grigia.

Vivalda o l'Àfrica tenebrosa

VIVALDA I L'ÀFRICA TENEBROSA

Pastitx

L'autor pretén que aquesta peça sigui representada davant aplecs més aviat reduïts de persones eixerides, curioses, modestes, eclèctiques, informades, benèvoles i ocasionalment xafarderes.

PERSONATGES

HOME MADUR

JOVE

DONA

ESPECTADOR

EMPRESARI

JANSÈNIUS, 48 anys. Més aviat panxut, calb. Jersei sense mànigues.

VIVALDA, 20 anys. Frondosa i llarga cabellera. Minifaldilla.

FORASTER, 65 anys. Barba blanca, bona persona. Bata grisa de mosso d'adrogueria, i boina. Mansuetud i murrieria francesques.

CARTER, 30 anys. Alt i prim; peus plans.

VEUS DIVERSES

PRÒLEG EN FORMA D'ADMONICIONS

Aquestes admonicions haurien de ser dites i matisades d'una manera particularment variada. Cadascun dels actors (HOME MADUR, JOVE i DONA) cal que compongui la seva

part molt intencionadament. Convindria que animessin llur intervenció amb inflexions de veu, repeticions, potser alguna ensopegada, gestos o tics, però tot sense arribar a la caricatura. Els papers haurien de tenir, al capdavant, un cert aire de normalitat i de mecanicitat diria burocràtiques. L'autor es refia també del possible director.

Hom apaga els llums de la sala i encén la bateria. Davant la cortina closa apareixen tres personatges: un HOME MADUR, un JOVE i una DONA. Resten uns moments arreglats a un costat del prosceni. L'HOME MADUR avança fins al mig de la cortina i es treu un paper de la butxaca. Saluda al públic amb una lleu inclinació de cap. Va net i endreçat, però el vestit negre que porta és lamentable a causa de la seva vellura; l'HOME calça una sabata de xarol decrepita i una espadenya neta, però de sola esfilagarsada. S'escura el coll, desplega el paper i comença a llegir, per bé que de tant en tant parla sense mirar l'escrit, com si portés la lliçó mig apresada.

HOME MADUR. — Senyores, senyors: En nom de l'Empresa i en compliment de les disposicions reglamentàries i (*alça el cap i marca les paraules amb un accent antipàtic*) de les instruccions particulars de la Junta de Propietaris d'aquest teatre, els llegiré uns advertiments, l'únic objecte dels quals és procurar que la funció que ara comença es desenvolupi dins la més estricta legalitat i amb ordre i segons les regles que exigeixen el civisme i la bona criança propis de les persones que han estat educades en col·legis de pagament.

Queda fet el dipòsit que marca la llei.

Drets reservats per a tots els països, compresa la Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques.

Prohibit fumar durant els entreactes.

Amb llicència de l'ordinari.

Al vestíbul trobareu: Serveis sanitaris, bar, guarda-roba (postals d'en Capri dedicades), escopidores amb serradures i el llibre de reclamacions que supleix amb avantatge les xiulades, els picaments de peus, els esbroncs i l'esbotzada de butaques.

Quatre cops forts i molt seguits de platerets.

Durant la representació queda rigorosament interdicta la presència a l'escenari i entre bastidors de tota persona aliena a l'acció dramàtica, compresos consuetes, bombers, mamàs de les actrius, ties dels actors, delegats sindicals, jove Ricard Salvat i excelentíssim senyor Ministre d'Informació i Turisme.

Dos cops de platerets.

Molt important: En cas d'incendi fortuït o intencionat, aigua comarcals, bombardeig per error, invasió estrangera o guerra civil, l'Empresa només respondrà dels danys que puguin sofrir les persones i altres efectes dipositats a les llotges i a la platea, excepció feta dels acomodadors, senyores encarregades de les tovalloles, caramellers i representants de la premsa.

Un cop de platerets. L'HOMME MADUR saluda i es retira. El JOVE avança fins al centre del prosceni. Porta un jersei negre amb coll de ciclista i uns pantalons grisos. Sense pèl a la cara. Es treu un paper de la butxaca, llegeix:

JOVE. — Comunicació de l'autor al públic: ABSTINGUEU-VOS EN TOT MOMENT D'APLAUDIR O DE MANIFESTAR LA VOSTRA APROVACIÓ EN QUALSEVOL

ALTRA FORMA. La més mínima mostra d'entusiasme o de simple aquiescència serà estimada per l'autor com una coacció intolerable o un afalac servil, atemptatoris a la seva dignitat de productor lliure.

NOTA: En cas que alguns espectadors desaprensus s'excedissin fins a l'extrem de reclamar la seva presència a l'escenari al final de la representació, l'autor es negarà rotundament a satisfer llur concupiscència, i es reservarà, a més, el dret d'exercir les accions civils i criminals que li atorguen el fur i les lleis vigents.

Dos tocs de cornetí.

El JOVE saluda a la nord-americana (alça el braç dret i amb la mà oberta fa un moviment rotatori com si fregués un vidre) i es retira.

La DONA ocupa el seu lloc. Vesteix un abric de pell de be en pèssim estat; va enjoiada amb peces de quincalla i porta unes flors artificials als cabells. Sovint consulta un paper que té a la mà.

DONA. — Els actors, previnguts de les manifestacions precedents, deploren haver de declarar que, en allò que els afecta, discrepen totalment de l'actitud de l'autor i fan saber al sempre respectable públic que acceptaran amb agraïda i ufanosa satisfacció els aplaudiments, ovacions, aclamacions (compresos els de la benemèrita claca i dels espectadors introduïts a la sala en qualitat de tifus), així com toies amb llaçada catalana, contractes per a temporades o *bolos* (en casos de teatre èpic i distanciat, preus convencionals), doblatges, qualsevol reforçament de quadres amateurs i tota altra prova d'assentiment o proposició d'assistència a llur treball artístic, abstracció feta del poc o nul valor de l'obra que ara anem a representar. Grans mercès, grans mercès!

Toc profund de trompa.

La DONA fa una reverència molt cerimoniosa amb flexió de genolls i es retira. Apareix el JOVE amb una pancarta a tall de pendó en la qual es llegeix:

ROGAMOS DISCULPEN LAS MOLESTIAS QUE
PUEDA OCASIONARLES ESTA OBRA.

Passeja lentament la pancarta al llarg del prosceni i desapareix. Per l'altre extrem irromp un ESPECTADOR. Té uns 22 anys i exhibeix una barba de protesta. Precipitadament se situa al centre de la cortina.

ESPECTADOR, *impacient i anhelant.* — Ciutadans!... Parlo en nom del públic de les altures!...

Apareix l'EMPRESARI i es llança cap al nou vingut amb gest d'amenaça.

EMPRESARI. — Fora! Com heu entrat? Retireu-vos immediatament!

ESPECTADOR. — Companys! També nosaltres tenim dret a...

EMPRESARI. — Fora, us dic! Em comprometeu!

ESPECTADOR, *ferm i tossut.* — Jo també n'estic de compromès. Cal que tothom es comprometi, ara!

EMPRESARI. — Nosaltres paguem contribució, nen!

ESPECTADOR, *a l'EMPRESARI.* — ¿Us resigneu a pertànyer al món subaltern de la indústria i el comerç? (*Insultant.*) Apolític!

EMPRESARI, *furiós, agafant-lo per la solapa.* — Insolent! Brètol! Sóc de l'Òmnium! (*Mirant cap a les caixes.*) Gris!

ESPECTADOR, *deseixint-se'n, digne.* — Sapigueu-ho, senyors de la platea: PROTESTO! (*Es retira amb el cap alt.*)

EMPRESARI. — Al galliner! (*Pausa. Amb els ulls al cel.*) Senyor, Senyor! (*Al públic.*) Ja ho veuen. Qui protesta senyal que perd!... Moltes gràcies... (*Saluda amb una lleu*

reverència i se'n va corrents tot dient en veu baixa i enèrgica:) Tercer timbre!... Comencem!

*Tres tocs de bombo molt forts.
L'escena queda un moment deserta.*

Apareixen, davant la cortina, quatre personatges —els mateixos actors— mal disfressats amb caretes, nassos, barretots de paper i parracs de colors. Cadascun porta un instrument: un xiulet de fusta, una esquella, un xerric-xerrac de Setmana Santa i una caramella de joguina.

Ballen grotescament, en ronda, amb estranyes contorsions i de tant en tant fan sonar llurs instruments. Sovint es barrinen el pols amb l'index, com volent expressar que algú ha perdut el senderi.

PREGÓ CANTAT I BALLAT

Tonada fàcil d'aire popular i enfadós; les veus seran contrastades, grotesques.

JANSÈNIUS. —	Si m'embrutes t'emmascaro!
VIVALDA. —	Pagueu i entreu, xics i grans, i veureu la pasterada del teatre abunyolat!
CARTER. —	Beckett, Adamov, Ionesco, Brossa, Pedrolo, Arrabal!
JANSÈNIUS. —	Si m'embrutes t'emmascaro!
VIVALDA. —	Afluixeu i entreu, germans! Les poltrones a pesseta i les cadires a ral!
JANSÈNIUS. —	Si m'embrutes t'emmascaro!
CARTER. —	Esnobs i pòtols, de franc!

FORASTER, *mentre els altres van sortint pel fòrum.* —

Però a vegades fan bitlles
els del seny damnificat!

S'apaguen els llums i al cap d'un moment comença la comèdia. L'escena representa un camp de rostoll. Un balancí de lona blanca. Una chaise longue. Un puf de luxe, de la belle époque. Una reproducció de la Venus de Milo. Nit de lluna. (La lluna és una bomba de can Jorba, vermella, situada a una altura d'uns dos metres i mig, fortament il·luminada.)

JANSÈNIUS, *assegut al balancí, es gronxa dolçament tot llegint amb gran atenció la llista de telèfons.* — He pogut observar que els veïns i els coneguts, i fins i tot els col·laboradors, cada dia es descolloquen més fabulosament.

VIVALDA. — Per això vaig cremar les fotografies pornogràfiques i les vistes de la Sagrada Família.

JANSÈNIUS, *posa les mans com un infant en oració i acota el cap reverentment.* — La vida de la llar és deliciosa i abominable, estimada tieta, sobretot quan hi ha tants fills. I aquest és precisament el nostre cas, però a la inversa... (*Sospira feliç.*) Ian Smith ens faci bons!

VIVALDA, *agenollada a terra, amb les natges damunt els talons.* — La família, considerada a vista d'ocell, és un pentàgon frustrat, com a mínimum.

JANSÈNIUS, *aplaudeix amb entusiasme.* — Bravo! Bis! Bis!

VIVALDA, *fa una reverència amb el cap i amb els braços una discretíssima botifarra. A l'estil d'una rapsoda argentina.* —

Vivències... vivències... vivències...

Els doctors emprengueren l'escalada

(campanes!... campanes!...)

potinejant una hèrnia estrangulada

(campanes!... sardanes!...)

JANSÈNIUS, *xiuxiueja com el públic elegant quan mostra desaprova-
ció*.

VIVALDA, *avergonyida*. — Ho estripo.

JANSÈNIUS, *acompanyant les paraules amb una gesticulació de-
servinguda*. — Com ja vaig tenir lleure de comunicar-te
confidencialment el dia de la Candelera, una rigorosa inti-
mitat exigeix la vida uterina permanent. (*Una tremenda
esgarripança de fred recorre i sotraga l'home.*) Tanca la
caixa!

VIVALDA. — Exactament, exacte! No ens abacallanem. Sóc una
tia prou cabrita per a reconèixer la meva enorme superio-
ritat sobre els catedràtics supernumeraris, per cessants que
estiguin. I perdona la manipulació.

JANSÈNIUS. — Però la premissa és coixa. Som marit i muller.
Tinc motius per creure que el cel i la terra passaran i no et
toca sinó callar i rebellar-te. (*Amb un crit autoritari.*) He
dit prou! Aquí, com a tot arreu, mana el cadastre! (*Canvi,
sobtadament nostàlgic.*) Ah, ah, Vivalda! Mai no oblidaré
les nostres folles nits sota el cel de la urbanització «Yermos
de cine»! (*Afligit.*) I tanmateix en tota la meva llarga vida,
mai, MAI! no he encertat un gest arrodonit!... Per exem-
ple...

VIVALDA, *interrompent amb untuosa suavitat*. — Verbigràcia...

JANSÈNIUS, *enèrgic*. — Viceversa!

VIVALDA, *tenebrosa*. — Beatus ille!

JANSÈNIUS, *frenètic, encreuant i desencreuant els braços amb
ritme mecànic*. — Curriculum vitae!

VIVALDA, *després d'una pausa expectant*. — No truquen, tot
ho confirma.

JANSÈNIUS, *es posa dret i es passeja amunt i avall, de dos pas-
sos en dos passos*. — Em caldria trobar tres mots expletius
per a salvar el prestigi de la casta. (*Agafa la llista telefò-
nica i en consulta una pàgina.*) Pocs López. (*Deixa la llista.*)
Fins ara res. Ni càncer de bufeta, ni punyalada esquizo-

frènica, ni emanacions municipals, ni tumult ensotanat, ni barbitúrics, ni autopista... IHès! (*Treu pit i fa bíceps.*) Morir o venir de l'hort, aquest és el dilema.

VIVALDA. — El senyor alcalde, en un acte de col·locació de la primera pedra d'unes ruïnes —desenganya't, oncle, hi ha nevades que no s'obliden— diu que va dir: «Devoro la polis abans que la polis no em devori.»

JANSÈNIUS. — Fem psicodrama. Però ningú no em negarà que a Barcelona escassegen les estàtues eqüestres. (*Irritadíssim.*) És senzillament criminal.

VIVALDA. — Doncs a mi, l'asfíxia, veus?

JANSÈNIUS. — Has posat el dit a la xicra, Valda! El rum-rum d'aquestes tongades subtropicals em dissipa... Engega la televisió, engega-la... (*Dolç, afanyós, posturer.*) La pantalla petita, la pantalleta, la pantalleta petita, la pantalleta petita...

VIVALDA, *pedant*. — I d'altra banda aquest país sempre ha patit de misoneisme. No ho creus així, Jan?

JANSÈNIUS. — Esnob, esnac.

VIVALDA. — Estop, eslip.

JANSÈNIUS. — Compte a caure en el trauma, fuig del desfament, evita els llocs comuns massa freqüentats. (*Sentenciós, es posa les mans ben obertes darrera les orelles.*) Els homes, com els pobles —i àdhuc com els mobles valencians...

VIVALDA, *salta, indignada, es treu una sabata i la llença dins el puf on seu*. — No, els mobles, no! Pensa en el palauet Albèniz, en les barraques de la plaça Calvo Sotelo, en el monument al doctor Robert...

JANSÈNIUS, *castís, pinxesc*. — Tens unes cames vandàliques, sòcia! (*Tallant.*) El que tu professes no és una ideologia, és una carta municipal! (*De nou oratori.*) Els homes, com els pobles, confien sempre en els enemics, sense adonar-se'n. Exigeixo un crèdit prioritari o un engatjament vitalici, pa-

drina. (*Arromangant-se el nas amb el dit índex, murri, canallesc.*) Abans que el moix canti els haurem venuts tots al comptat rabiós! Quedarem amb la uretra ben coberta —i excusa el tecnicisme.

VIVALDA, *infla les galtes i se les desinfla punxant-se-les amb el dit tot emetent aquell sorollet que sembla un pet.* — Em vas dir que havies pressupostat els fonaments a base de paper mastegat!

JANSÈNIUS, *superior, suficient.* — Adorada mamà política, per Pòlux! Sóc integrista, integèrrim! Pensi en el dret de claus. Els immobiliaris són nobiliaris i orgànics.

VIVALDA, *fa un rondineig reticent amb els llavis closos, i mirant el sostre diu amb veu cantant.* — Carabanchel Alto! Carabanchel Bajo! (*Esverada.*) He sentit el timbre del portaló reservat a les obres pòstumes.

JANSÈNIUS. — Han trucat al cancell a cops de destrat. El papà sempre ho deia (*explicatiu i ingenu:*) Quan dic pa-pà m'omple la boca.

VIVALDA. — Vaig a obrir. (*No es mou.*)

JANSÈNIUS. — Sí, però abans ferma el trigue (*es corregeix amb un cop de cap*) tigre. I si és un frare, ataca'l amb bombes de mà. Són a la caixeta de les ànimes. (*S'aixeca i desapareix.*)

VIVALDA, *al públic, com si el volgués entretenir, per guanyar temps.* — M'han dit —no hi trec ni hi poso, jo— m'han dit que el tercer sexe ha elevat un plec de peticions a la Unesco. Es proposen de crear un grup de pressió (*insinua un gest molt obscè*). Em sembla que ja era hora! Tant parlar dels negres, dels negres! La notícia me la va donar amb signes un psiquiatre que creu en el platets voladors... (*Es cobreix un badall de pam i s'estira voluptuosament.*) En Xavi diu que cal promocionar les inversions... (*sic*).

Entra JANSÈNIUS seguit de FORASTER, el qual porta un vestit d'home embolicat amb un mocador de quadres,

vermell. JANSÈNIUS fa una correguda i s'asseu al balanci, per tal que el públic tingui la sensació que no s'ha mogut d'escena.

VIVALDA, *acaba d'introduir el FORASTER, com si hagués estat ella qui l'ha anat a obrir. — Vagi-se'n, passi, foti el camp, entri, entri... (El FORASTER ha obeït les quatre ordres de VIVALDA però en sentit contrari.) Li he dit que es retiri, cristià!*

FORASTER, *entra definitivament. — Gràcies, nena. (Es treu la boina.)*

VIVALDA, *a JANSÈNIUS. — Miloca meva, hi ha el sastre que et porta el vestit. (A part, fastiguejada.) Llenguatge col·loquial, ecs! (Alt.) El tern amb els pantalons més llargs que estrets. (Escup a terra dissimuladament.)*

JANSÈNIUS, *amb alegria infantil. — Ah, adéu-siau, turons! L'estrenaré per la inauguració de la Bastilla, restaurada de fond en comble. (Sobtadament marejat.) Tia! Tia! El vòmit de les cinc!*

VIVALDA corre prop d'ell amb un barret de copa a la mà, dins el qual, mig d'esquena al públic, JANSÈNIUS vomita el te amb pastes. Durant l'operació, la dona li prem el front amb l'altra mà.

FORASTER, *a part. — Declaració prèvia a mi mateix: servidor és una persona que carbura com cal. (Als altres.) Estan bonets? Celebro. (Faceciós.) Els saluda el darrer artesà de la confecció per encàrrec. (Ombrivol, acusador.) Les «altres catalanes» pantaloneres se m'han tornat cegues.*

VIVALDA. — *Shocking! (Assenyalant la Venus de Milo.) ¿Que no veu que hi ha roba estesa?*

JANSÈNIUS, *despectiu. — «Els homes de la generació del 98 no teniu tiroides!» Entre parèntesis.*

FORASTER. — *Vagin dient, vagin dient... (A part.) Jo a mània,*

saben? (*A JANSÈNIUS, professional.*) Veu, doctor, l'americana, l'he feta amb tres mànigues. Per un cas que es pogués presentar... I com que sobre les mànigues no vam quedar en res concret... oi que em comprèn?

JANSÈNIUS. — Conforme, *correcto, vale*. Però haurem de trobar una fórmula.

VIVALDA, *a FORASTER*. — Si més no, obriu-vos una vena.

JANSÈNIUS. — I ai de vós si promoveu un conflicte a nivell laboral!

VIVALDA, *de pressa, neutra*. — Paga'l amb lletres perjudicades, amb factures de repàs, amb suscripcions al «Brusi», amb lleis de premsa, amb brots de farigola montserratina... (*Reprèn l'alè i es venta amb la minifaldilla. Els espectadors poden nodrir momentàniament llur líbido.*)

FORASTER *deixa el vestit damunt la Venus, després d'haver-lo desembolicat, i es posa la boina. El mocador de quadres se'l tira a l'esquena a tall de capa. De seguida es retira a un racó de l'escena on resta immòbil i d'esquena al públic.*

VIVALDA, *desmenjada*. — Tots els pobres tenen sort! (*Sorpre-sa, ella mateixa, d'una frase tan feliç.*) Bo, molt bo! Que els grans mistagogs trabucaires assimilïn aquest eslògan!

JANSÈNIUS, *consulta novament la llista telefònica; salta d'una pàgina a l'altra*. — Joana d'Arc o les armes de toc... el baró de Godot, o les lletres de plom... el Musclaire... o les arts del pinyol... (*Deixa la llista.*) I tants i tants d'altres parents com podria esmentar corroboren, i de quina manera! l'ortodòxia dels meus esquemes fisioeconòmics.

VIVALDA. — Sense anar més lluny, aquí tens la Feli Camp Reig-Barús que s'ha hagut de casar amb dispensa. Els va arribar per tèlex tres hores després d'haver consumat la transferència bancària.

JANSÈNIUS, *subratllant enèrgicament les frases amb el puny clos.* — *Vae victis!* (*Condescendent.*) Malaurats els vençuts!... *Felis leo.* (*Condescendent.*) Feliç el lleó!

VIVALDA. — Senzillament ell és un opus a mig gas i sense vots solemnes, però catalogat.

JANSÈNIUS, *amb un bot de sorpresa.* — Fotre!

VIVALDA, *en èxtasi.* — Quina emoció, oi?

JANSÈNIUS, *inquiet, desassossegat, s'aixeca, mira sota el balanç, dins el puf, fa baixar la bomba i l'examina, recelós.* — I malgrat tot, he superat, temps ha, la problemàtica de la comunicació, esperonat —no caldria pas dir-ho— per les luctuoses lliçons del mestre de Fraga... (*De cop, pene-dit del que diu.*) Callo. (*Es prem els polsos, preocupat.*) Pressento la imminència d'una crisi de normalitat... Vivalda!

VIVALDA. — Per què parles amb aquest accent de Gibraltar? La història és irreversible, Xènius. (*Al públic.*) ¿Voldran creure que no trobo minyona ni al ghetto? (*A part.*) Em sembla que m'alieno massa poc sota la dreta...

FORASTER, *sempre d'esquena, es passa dues vegades la mà per la cara, com si se l'esborrés. Es tomba, es treu la boina i avança uns passos cap al prosceni, amb aire enigmàtic. Pausa.*

FORASTER, *al públic, com il·luminat, però modest i suavis-sim.* — Em trobo enjòlit. (*Pausa.*) ¿Voleu... preferiu que us parli clar o en paràbola?

VIVALDA, *amb les cames eixancarrades i els braços en nansa, neutra.* — Sastre! (*Avança fins al prosceni. En to natural, de nena de casa bona.*) Aquí, l'autor em volia fer dir unes paraules tan... tan... Em nego a dir-les. Ja sé que em renyaran, però és una qüestió de principi. Tot té un límit. I jo em dec al cognom que porto. El papà del meu papà era de la CEDA, saben? Gràcies...

FORASTER. — No, filla. Aquesta nit doblo. I em desdoblo. JANSÈNIUS, *agitant les mans amb fàstic, com si es volgués desprendre d'una matèria apegalosa que les hi empastifés.* — Mantinguem net allò que ningú no ha netejat.

FORASTER. — Porto un «missatge»... i perdonim. Sóc un home gairebé sa, sense antecedents penals. He estat a la presó... (*Com si intentés de parar un contradictor.*) Permeti'm, permeti'm... Però no tinc guitarra elèctrica ni he participat en el Festival de Mallorca ni en el Cicle. Em sap molt greu... però ho puc provar amb fotocòpies. Ah! Goso aprofitar l'avinentesa per a recordar-los les *quinielas* tan benèfiques...

VIVALDA, *secament.* — Els senyors han sortit i s'han quedat a casa. Més clar? (*De cop es tapa les orelles.*) Oh, déus, aquests cotxes que ronden i aquests senyals acústics, plebeament clàxons!

FORASTER. — Prepareu els camins de terra, mar i aire! (*Ester-nuda.*) I els dels espais exteriors també! S'acosten els temps! (*Deixant el to lleugerament profètic.*) Sense cap pressa, cal reconèixer-ho...

JANSÈNIUS. — Jo vagi bé.

FORASTER, *es quadra i adopta el posat d'un recitador sense pre-tensions. Com un captaire cec que conta les seves desgràcies en una cantonada, un dia de mercat, i a qui ningú no escolta.* «Balada-reportatge.» (*Explicant.*) És una balada-reportatge.

Va a començar, però JANSÈNIUS es posa a parlar i l'home desisteix.

JANSÈNIUS, *a VIVALDA.* — Valda, vés a tancar els ànecs i els ponis. Sempre plou sobre mullat. (*VIVALDA fa aquell gest de fer giravoltar les mans, tot descrivint dos cercles concèntrics en sentit contrari, no sé si m'explico.*)

VIVALDA, *pronuncia les paraules d'una manera amanerada*

i preciosista, cadascuna amb una entonació diferent, però sempre com si se'n fotés, i acompanyant-les amb petits gestos i visatges. — Àdhuc... a lloure... quelcom... en-sems... adesiara... llur... nogensmenys... bústia... (Agredolça.) Ah, quins afrodisíacs!

Pausa. FORASTER es disposa de nou a recitar. A les tres primeres paraules JANSÈNIUS i VIVALDA queden profundament adormits.

FORASTER, *s'escura discretament el coll.* — «Jo era un sant baró. Vivia als afores de Laieburg, en una casa gran, sí, diguem que era una cabana espaiosa amb hort i jardí. I una petita cort amb tres porcells. Un dia comparegueren els meus quatre-cents seixanta amics i em demanaren alberg: "Passeu, sou a casa vostra." S'ho van creure, i era veritat. S'installaren al *líving-comedor*, com diuen els com-tes avantguardistes. Amenaçava pluja. Durant tres hores els meus hostes deliberaren sobre no sé quants paradigmes de no sé quants verbs sindicatius. A l'hora de plegar plovia. Plogué tres dias i tres nits. Alguns miràvem per la finestra, i l'horitzó grisejava... Els meus quatre-cents amics i escaig —barons i fembres— s'entaularen, presidits per mi. Menjaven, bevien. Endrapaven. Després cantaren i ballaren. A la nit tot els era jaç. L'endemà tornaren a mirar per la finestra, com Noè. "La grisor creix i es multiplica!" exclamaven els més eixerits. S'entaularen, menjaren. Eren molt persones, cal dir-ho. Departien, diserts, com potser hauria observat el cavaller Guerau. Minvava el pa i el vi i tot allò que entenem en nom de pa. A l'alba del tercer dia: "Benvolguts quatre-cents i escaig —els digué amb veu afligida l'intendent, que era jo mateix—: només em resten dues caputxes de lleties. Mataré els porcells." "No, això mai!" clama-

ren els més joves alegrement. "Germà porc", murmuraren potser amb ironia i una mica a repèl els vells. Sonà el migdia i encontinent una boira baixa envaí les estances. Era una boirassa densa, individuada, reglamentada i altiva: empenyia, desalbergava, grapejava, acomboiava i conduïa ordinàriament. (*Pausa.*) Impermeables són els designis de l'Altura!» Fi. (*Pausa. Sonen tres roncs compasats de JANSÈNIUS, alternats amb tres ruflets de VIVALDA.*) Ho vaig tirar als jocs de Veneçuela... Encara estic sense notícies... No em faig il·lusions.

JANSÈNIUS i VIVALDA es desperten a poc a poc.

JANSÈNIUS. — He somiat. La plus-vàlua s'erigia triomfalment a casa meva, com mai. A través d'un megàfon de set registres un publicitari amb orelles de solapa d'es mòquing bramulava des dels punts cardinals de cada col·legi l'eminent marranada:

UN ALTAVEU, *profund, melós, sense sexe*. — «Desencadene la envidia de sús selectas amistades con un apartamento de filme no apto, al estilo señorial, español, con *cachet* internacional.» (*Primers acords de «La Marsellesa».*)

JANSÈNIUS. — Una infinita clientela de gripaus viscerals es rabejava de genollons en les maresmes braves i bavoses de l'envejada consolidació. Hosanna! *Excelsior!* Amunt els damnats de la terra! (*Té un atac de nervis.*) El sedant, Vivalda, el supositori! (*Es calma.*) Quatre tintes! Literatura mèdica. (*Amb màxima fruïció.*) Embolcall de cel·hofana.

VIVALDA, *impertèrrita*. — Les púrries autodidactes. I encara em quedo curta. Ja ho saps que ell —ell!— té un càncer? Tu, per qui apostes?

JANSÈNIUS. — A la baixa i contra el càncer! Expectorat!

Entra el CARTER. La immensa cartera, d'on sobreïxen cartes, rotlles, escopetes i metralladores (de joguina),

banderes dels USA, guitarres (de joguina), una creu gammada, etc., l'aclapara i el fa anar de tort.

CARTER, *sua, esbufega, està impacient.* — Pla quinquenal, «Operació Christmas». Concentració i descongestió. Una sola tarja per als pròxims cinc anys. Els de vostès els hem descarregats al forn crematori. No! Cap carta, cap gir, cap certificat. Notícia oral! M'ho haig de treure del pap! Escopir-ho —perdó—, senyors contribuents... M'ofego, uf! (*Pren alè.*) L'han sorprès. Cert, comprovat. La bomba! Han atrapat el regent en cap del gran complex federal: l'han atrapat al llit amb la... la seva pròpia esposa... amb la seva dona legítima, COPULANT!

Els altres resten indiferents. JANSÈNIUS es furga minuciosament el nas. VIVALDA verifica les seves mides anatòmiques amb una cinta mètrica de plàstic (cintura, pit, anques).

CARTER. — Que no em senten? (*Desesperat.*) No m'entenen? (*A FORASTER, per JANSÈNIUS.*) Que no té reflexos aquest senyor?

FORASTER. — Aquest senyor té una escala de valors de les cares. Davalleu, si us plau.

JANSÈNIUS, *monologant.* — Oh, bé, parlem-ne! Sóc noble! Títol, eh! Res de pontifici. En el safari de l'Àfrica Tenebrosa vam cobrar una gasela, deu indígenes, set gossos policies i una zebra que ignorava el reglament del trànsit.

VIVALDA, *amb els braços al cel, planyívola, tragèdia grega.* — Ah, ah, ah; Mesquineta de mi! Mesquinars de naltres. Ens arriba el seny! Arriba! Arriba!

CARTER, *sempre impacient, s'acosta a JANSÈNIUS.* — Ei, vostè, jove... jefe...

JANSÈNIUS. — Desmitifica, lleganya!

CARTER, *esperançat*. — Ho enteneu?

VIVALDA. — M'hi poso bé. Entro?

CARTER, *decebut*. — És el turisme! El turisme!

ALTAVEU. — «¡Mátese usted, pero con superfrenos NYEU!»

JANSÈNIUS, *com si tornés en si. Amb èmfasi*. — El gran...
(*Calla en sec.*)

CARTER. — Ara, ara! Si anava bé! Animi's. El gran... què?

JANSÈNIUS, *amb un udol histèric*. — El gran bacó!

CARTER. — Suu! (*Abraça JANSÈNIUS calorosament, el masega, el petoneja a les galtes. Entusiasmat, al públic.*) Hi toca! Hi toca! (*Desapareix corrents, eixugant-se la suor, encorbat i guexós sota la immensa cartera.*)

En aquest moment els actors abandonen l'actitud professional i l'escenari queda plenament il·luminat.

JANSÈNIUS, *s'ha tret la calba postissa, però l'actor és naturalment calb*. — Sí, és el turisme, d'acord, però diguem-ho tot: el turisme i a més a més les misses vespertines. (*Al públic.*) Gràcies, moltes gràcies! (*Saluda amb una mitja reverència a VIVALDA.*) Senyoreta Cerdà, acosti's, saludi, no sigui vergonyosa. (*VIVALDA saluda després d'haver-se cobert completament la cara amb la llarga cabellera. A FORASTER, que resta immòbil i mut en un racó al fons de l'escena.*) Ferrerons, i vós, què? ¿És que no us resta ni un bri de sentit de la jerarquia?

FORASTER, *travessa el fons de l'escena fins a desaparèixer, el cap cot com si busqués quelcom a terra*. — Marduix... marduix... marduix... (*Abans de retirar-se s'encasqueta la boina.*)

JANSÈNIUS, *tot fregant-se les mans i en un to que vol ser amical i simpàtic fins a la intimitat, però que de fet ha de resultar lleugerament llefiscós i pedant*. — I ara, amics, permetin-me... El teatre, prou que ho saben tots vostès,

el teatre s'ha tornat d'uns anys ençà especialment social i, com diuen els que hi entenen, didàctic... i un bon tros cruel... cruel a fi de bé... ben entès! Avui els directors d'escena —en aquest cas jo— i perdonin-me la immodèstia —perquè... perquè encara que no consti en el programa, jo he estat, de fet, el director d'aquesta obreta, i prefereixo silenciar les causes per les quals... (VIVALDA, *esverada, el toca, dissimuladament amb el colze.*) En fi... són coses... coses que passen... Prossegueixo... Recentment el país s'ha manifestat *en massa* (amb una rialleta suficient) i no *massivament* com diuen certs neologistes sense matèria grisa... deia, doncs, que el país s'ha manifestat *en massa*... (VIVALDA, *més alarmada, li toca el peu amb el seu peu.*) Els professionals som neutres per definició, ens devem al públic... però... (D'entre bastidors arriba una remor confusa de petita multitud queixosa i protestatària, efecte escènic típic del nostre teatre en temps de Guimerà.)

VIVALDA, que s'ha mantingut sempre atenta a les paraules de JANSÈNIUS visiblement inquieta, en veu baixa perfectament oïble. — No t'embranchis, Paco!

JANSÈNIUS, llança una ullada reprovadora a VIVALDA i continua. — Deia que... (No troba el fil.) En una paraula... podem afirmar que la problemàtica de la participació...

VIVALDA, cada cop més neguitosa. — No la vessis!

JANSÈNIUS, s'acosta a VIVALDA fins a tocar-la i la reprèn amb un gest contingut. Somriure fals. — La humanitat es troba en una cruïlla... (La frase queda penjada.) Tant se val! Anem al fet: els proposo, m'atreveixo a proposar-los un petit col·loqui (*engegant-se*) sobre el replanteig a nivell escènic de la nova presa de posició...

VIVALDA, esclatant, amb un crit histèric. — Paco, no t'emmerdis!

JANSÈNIUS, queda crispat, paralitzat d'indignació. Alça els bra-

ços i amb els ulls fora del cap es llança sobre VIVALDA, disposat a escorxar-la viva. Alhora se sent un regular estrèpit com si entre bastidors hagués esclatat una baralla amb crits, cops, caiguda de cadires i trencadissa de vidres. Tot seguit s'apaguen els llums; durant dos segons l'obscuritat és absoluta.

UNA VEU AGUDA, FURIOSA, DESESPERADA. — L'empresa ens saboteja! Llibertat!

S'encenen els llums de la sala, la cortina és closa. Tranquil·litat. Immediatament l'altaveu engega l'«Ahléluia» de Händel a tot volum.

UNA VEU AUTORITÀRIA I SOLEMNE. — Prou! (*Silenci total. És to triomfalista.*) I demà, diumenge, dia del Senyor, tot hom a l'autopista!

CORTINA RÀPIDA

Index	4
Abbreviations	4
Chapters	5
Index	57
Notes	113

INDEX

Pròleg	5
Allò que tal vegada s'esdevingué	9
Cambrera nova	71
Tercet en re	97
Vivalda i l'Àfrica Tenebrosa	115

1	Introduction
2	Les principes de la géométrie
3	Les propriétés des figures géométriques
4	Les constructions géométriques
5	Les applications de la géométrie
6	Conclusion

DIPUTACIÓN PROVINCIAL
DE BARCELONA

8º

Biblioteca de Catalunya

Reg. 375705

Sig. 80.61

49.9 Qua

La bona persona de Sezuan BERTOLT BRECHT

Antígona J. M. MUÑOZ PUJOL (Premi Sagarra 1965)

Teatre J.-P. SARTRE (2.ª edició)

Tot esperant Godot SAMUEL BECKETT

Quatre comèdies en un acte JOAN OLIVER (2.ª edició)

Les tres germanes A. P. TXÊKHOV

Teatre de Molière Versió de JOAN OLIVER

Anònim Venecià GIUSEPPE BERTO

La fam JOAN OLIVER

Homes i No MANUEL DE PEDROLO

Teatre JOSEP PALAU I FABRE

Salomé OSCAR WILDE

L'alt rei en Jaume MARIA AURÈLIA CAPMANY

En preparació:

Hàmlet W. SHAKESPEARE. Versió de Terenci Moix